TURİST REHBERLERİNDE REKREASYONEL FAALİYETLERİN VE ÖZNEL İYİ OLUŞUN HİZMET PERFORMANSINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Tuğba YAKAR
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Elbeyi PELİT
Temmuz, 2024
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TURİST REHBERLERİNDE REKREASYONEL FAALİYETLERİN VE ÖZNEL İYİ OLUŞUN HİZMET PERFORMANSINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Hazırlayan
Tuğba YAKAR

Danışman
Prof. Dr. Elbeyi PELİT

AFYONKARAHİSAR 2024

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "**Turist Rehberlerinde Rekreasyonel Faaliyetlerin Ve Öznel İyi Oluşun Hizmet Performansına Etkisi Üzerine Bir Araştırma"** adlı çalışmanın, tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti halinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

31/07/2024

İmza

Tuğba YAKAR

T.C.

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	**Adı- Soyadı**	Tuğba YAKAR
	Numarası	210689103
	Anabilim Dalı	Turizm Rehberliği
	Programı	Turizm Rehberliği
	Program Düzeyi	☒Yüksek Lisans ☐Doktora ☐Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Turist Rehberlerinde Rekreasyonel Faaliyetlerin Ve Öznel İyi Oluşun Hizmet Performansına Etkisi Üzerine Bir Araştırma
Tez Savunma Sınav Tarihi		31.07.2024
Tez Savunma Sınav Saati		14:30

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

TURİST REHBERLERİNDE REKREASYONEL FAALİYETLERİN VE ÖZNEL İYİ OLUŞUN HİZMET PERFORMANSINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Tuğba YAKAR

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI

Temmuz, 2024

Danışman: Prof. Dr. Elbeyi PELİT

Bu çalışmanın amacı, turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin ve öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerindeki etkisinin belirlenmesidir. Araştırmanın temel değişkenlerini oluşturan kavramlarla ilgili hem ulusal hem de uluslararası literatür taraması yapılarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Uygulama aşamasında veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmanın evreni, aktif olarak Türkiye'de çalışan 10.403 turist rehberlerinden oluşmaktadır. Zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle evrenin tamamına ulaşılamamış ve bu nedenle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Bu çerçevede, 447 turist rehberine ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin anket sorularına verdikleri yanıtların analizinde: Faktör analizi, güvenirlik analizi, yüzde ve frekans analizleri, t testi, varyans analizi (ANOVA), korelasyon ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Araştırma bulguları, turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin ve öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Korelasyon analizleri, rekreasyonel faaliyetler ile öznel iyi oluş ve hizmet performansı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Regresyon analizleri ise rekreasyonel faaliyetlerin, öznel iyi oluş ve hizmet performansı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğunu doğrulamıştır. Rekreasyonel faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif, zayıf ve anlamlı bir ilişki (r=0,213; p=0,000) saptanmıştır. Ayrıca, öznel iyi oluş ile hizmet performansı arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki (r=0,404; p=0,000) bulunmuştur. Son olarak rekreatif faaliyetler ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişki (r=0,260; p=0,000) olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyonel faaliyetler, öznel iyi oluş, hizmet performansı, turist rehberi

ABSTRACT

A RESEARCH ON THE EFFECT OF RECREATIONAL ACTIVITIES AND SUBJECTIVE WELL-BEING ON SERVICE PERFORMANCE IN TOURIST GUIDES

Tuğba YAKAR

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TOURISM GUIDING

July, 2024

Advisor: Prof. Dr. Elbeyi PELİT

The aim of this study is to determine the effect of recreational activities and subjective well-being on service performance in tourist guides. The theoretical framework was created by reviewing both national and international literature on the concepts that constitute the basic variables of the research. In the application phase, questionnaire technique was used as a data collection method. The population of the research consists of 10.403 tourist guides actively working in Turkey. Due to time and cost restrictions, the entire population could not be reached and therefore sampling was used. In this framework, 447 tourist guides were reached. In the analysis of the answers given by the tourist guides participating in the research to the survey questions: Factor analysis, reliability analysis, percentage and frequency analyses, t test, analysis of variance (ANOVA), correlation and regression analyses were used. Research findings show that recreational activities and subjective well-being have a significant effect on service performance in tourist guides. Correlation analyses revealed that there is a significant relationship between recreational activities, subjective well-being and service performance. Regression analyses confirmed that recreational activities have a positive and significant effect on subjective well-being and service performance. A positive, weak and significant relationship (r=0.213; p=0.000) were found between recreational activities and service performance. In addition to that, a positive, moderate and significant relationship (r=0.404; p=0.000) was found between subjective well-being and service performance. Finally, a positive, weak and significant relationship (r=0,260; p=0,000) was found between recreational activities and subjective well-being.

Keywords: Recreational activities, subjective well-being, service performance, tourist guide

ÖN SÖZ

Çalışan turist rehberleri için rekreasyonel faaliyetler, öznel iyi oluş ve hizmet performansı önem arz etmektedir. Özellikle turizm alanı gibi hizmet sektöründe çalışan turist rehberleri için bu kavramlar daha çok önemlidir. Bu nedenle turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin ve öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerindeki etkisinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Turist rehberlerine yönelik yapılacak olan bu çalışma ile hem ilgili literatüre hem de turizm sektörüne önemli katkı sunulacağı düşünülmektedir. Literatüre yapılan katkının yanı sıra, turist rehberlerinin çalıştıkları seyahat acentalarına da önemli yararları sağlayacağı düşünülmektedir.

Yüksek Lisans sürecinin başından itibaren beni destekleyen, daha iyisini yapmam konusunda bana yönlendirmelerde bulunarak yol gösteren ve tüm süreç boyunca engin bilgisinden faydalandığım sayın danışmanım Prof. Dr. Elbeyi PELİT'e en içten teşekkürlerimi sunar ve borç bilirim. Araştırmamın verilerinin analiz sürecinde yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. İbrahim KILIÇ'a teşekkür ederim. Tez jürimde yer alan Dr. Öğr. Üyesi Ali KABAKULAK ve Prof. Dr. Yalçın ARSLANTÜRK'e yaptıkları yorumlar ve katkıları için teşekkür ederim. Tüm eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiç esirgemeyen canım babam Şerif YAKAR'a ve canım annem Hatice YAKAR'a teşekkür ederim. Hem lisans hem de yüksek lisans eğitimi aldığım sürede desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen öğretmenim Beril EVYAPAN'a ve burada adını sayamadığım tüm değerli hocalarıma ve arkadaşlarıma saygılarımı sunarım. Araştırmam için veri toplama sürecinde anketlerin doldurulmasında yardımcı olan Turist Rehberleri Odaları Birliği ve zamanını ayırıp anketimi dolduran tüm turist rehberi meslektaşlarıma teşekkür ederim.

Tuğba YAKAR
2024, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI ... **ii**
ENSTİTÜ ONAYI ... **iii**
ÖZET ... **iv**
ABSTRACT ... **v**
ÖN SÖZ ... **vi**
İÇİNDEKİLER ... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ... **ix**
ŞEKİLLER LİSTESİ ... **xi**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ... **xii**
GİRİŞ ... **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. TURİST REHBERLİĞİ ... **3**
1.1. TURİST REHBERLİĞİ TANIMI VE ÖNEMİ ... 3
1.2. TURİST REHBERLİĞİ MESLEĞİNİN ÖZELLİKLERİ VE NİTELİKLERİ ... 6
1.3. TURİST REHBERİNİN ÇALIŞMA KOŞULLARI VE SORUNLARI ... 8
2. REKREASYONEL FAALİYETLER ... **10**
2.1. REKREASYON KAVRAMI VE TANIMI ... 10
2.2. REKREASYONEL FAALİYETLERİN ÖZELLİKLERİ ... 11
2.3. REKREASYONEL FAALİYETLERİN SINIFLANDIRILMASI ... 12
2.4. REKREASYONEL İHTİYAÇ BOYUTLARI ... 13
2.5. REKREASYONUN FAYDALARI ... 15
2.6. REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIMI ETKİLEYEN UNSURLAR ... 17
2.7. REKREASYONEL FAALİYETLERİN SONUÇLARI ... 18
2.8. REKREASYONEL FAALİYETLER İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR ... 19
2.9. REKREASYONEL FAALİYETLERİN TURİST REHBERLİĞİNDE MEVCUT DURUMU ... 23
3. ÖZNEL İYİ OLUŞ ... **24**
3.1. ÖZNEL İYİ OLUŞ KAVRAMI VE TANIMI ... 24
3.2. ÖZNEL İYİ OLUŞU ETKİLEYEN FAKTÖRLER ... 26
3.3. ÖZNEL İYİ OLUŞUN BOYUTLARI ... 28
3.4. ÖZNEL İYİ OLUŞ İLE İLGİLİ KURAMLAR ... 30
3.5. ÖZNEL İYİ OLUŞUN SONUÇLARI ... 33
3.6. ÖZNEL İYİ OLUŞ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR ... 34
3.7. ÖZNEL İYİ OLUŞUN TURİST REHBERLİĞİ MESLEĞİNDEKİ MEVCUT DURUMU ... 37
4. HİZMET PERFORMANSI ... **37**
4.1. HİZMET KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ ... 37
4.2. PERFORMANS VE HİZMET PERFORMANSI ... 38
4.3. HİZMET PERFORMANSINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER ... 39
4.4. TURİST REHBERİ PERFORMANSI ... 40
4.5. HİZMET PERFORMANSI SONUÇLARI ... 41
4.6. HİZMET PERFORMANSI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR ... 42

4.7. HİZMET PERFORMANSININ TURİST REHBERLİĞİ MESLEĞİNDE MEVCUT DURUMU 50

İKİNCİ BÖLÜM

AMAÇ, ÖNEM VE HİPOTEZLER

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE HİPOTEZLERİ 51
2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI 58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

1. EVREN VE ÖRNEKLEM 60
2. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ 61
3. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ 62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

1. KATILIMCILARIN BİREYSEL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR. 64
2. TURİST REHBERLERİNDE REKREATİF FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYLERİ, ÖZNEL İYİ OLUŞ VE HİZMET PERFORMANSINA İLİŞKİN BULGULAR 66
2.1. KATILIMCILARIN REKREATİF FAALİYETLERE KATILIM ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BETİMSEL İSTATİSTİKLER 66
2.2. KATILIMCILARIN ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BETİMSEL İSTATİSTİKLER 74
2.3. KATILIMCILARIN HİZMET PERFORMANSI ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BETİMSEL İSTATİSTİKLER 84
3. TURİST REHBERLERİNDE REKREATİF FAALİYETE KATILIM DÜZEYLERİ, ÖZNEL İYİ OLUŞ VE HİZMET PERFORMANSI BİREYSEL ÖZELLİKLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BULGULAR 85
4. TURİST REHBERLERİNDE REKREATİF FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYLERİNİN, ÖZNEL İYİ OLUŞ VE HİZMET PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR 93

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 98
KAYNAKÇA 114
EKLER 130

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Eylemli Turist Rehberinin Odalara Göre Dağılım Oranları 60
Tablo 2. Katılımcıların Bazı Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular..... 64
Tablo 3. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Fiziksel Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 67
Tablo 4. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Açık Alan Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 68
Tablo 5. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Grup Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 70
Tablo 6. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Kültürel Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 71
Tablo 7. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Hobiler Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 72
Tablo 8. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Diğer Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 73
Tablo 9. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatı ile Kıyaslama Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler. 74
Tablo 10. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Olumlu ve Olumsuz Duygular Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 75
Tablo 11. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Amaçlar Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 76
Tablo 12. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Kendine Güven Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 77
Tablo 13. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun İyimserlik Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 78
Tablo 14. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Etkinlik Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 78
Tablo 15. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Arkadaşlık İlişkileri Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 80
Tablo 16. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Geleceğe Bakış Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 80
Tablo 17. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Aile İlişkileri Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 81
Tablo 18. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Başkalarına Yaşamına İmrenme Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 82
Tablo 19. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Yaşamın Zorluklarıyla Baş Etme Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 82
Tablo 20. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Karamsarlık Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler..... 83
Tablo 21. Katılımcıların Hizmet Performansına İlişkin Betimsel İstatistikleri..... 84
Tablo 22. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluş ve Hizmet Performansının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması..... 85
Tablo 23. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluş ve Hizmet Performansının Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması 86
Tablo 24. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Yaşlarına Göre Karşılaştırılması 86

Tablo 25. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Öğrenim Durumlarına Göre Karşılaştırılması 87
Tablo 26. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Deneyim Yıllarına Göre Karşılaştırılması 88
Tablo 27. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Çalışma Şekillerine Göre Karşılaştırılması..... 89
Tablo 28. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Taban Ücreti Durumuna Göre Karşılaştırılması 90
Tablo 29. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Bölgelerine Göre Karşılaştırılması 91
Tablo 30. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Oda Durumlarına Göre Karşılaştırılması..... 92
Tablo 31. Rekreatif Faaliyetlere Katılım, Öznel İyi Oluş ve Hizmet Performansı Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Matrisi..... 95
Tablo 32. Rekreatif Faaliyetlerin Hizmet Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları..... 96
Tablo 33. Öznel İyi Oluşun Hizmet Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları..... 97

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Turist Rehberlerinin Nitelikleri 8
Şekil 2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi..... 14
Şekil 3. Araştırmanın Şekilsel Modeli 58

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

%: Yüzde
&: ve
ANOVA: Analysis of Variance (Varyans Analizi)
bj: Beta katsayısı
f: Frekans
FEG: Avrupa Turist Rehberleri Birliği
HP: Hizmet Performansı
N: Evren
n: Örneklem
ÖİO: Öznel İyi Oluş
p: Anlamlılık değeri
r: Korelasyon katsayısı
R^2: Determinasyon katsayısı
RF: Rekreasyonel Faaliyetler
S(bj): Standart hata
s.s.: Standart sapma
T.C.: Türkiye Cumhuriyeti
TDK: Türk Dil Kurumu
TUREB: Turist Rehberleri Odaları Birliği
Vd: Ve diğerleri
WFTGA: Dünya Turist Rehberliği Birliği Federasyonu
$\bar{X}$: Aritmetik Ortalama
YÖKTEZ: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi

GİRİŞ

Turist rehberi; topluma ayna tutan, toplum ve ülkeyle ilgili turiste bilgi veren kişidir. Ülkeye gelen turistler, ziyaret ettikleri ülke hakkında bilgi edinmek için yanlarında getirdikleri birçok yardımcı kaynağa başvursalar dahi bu tür yardımcı kaynaklar bir rehberin yerini tam anlamıyla tutamaz. Turizm amaçlı tercih edilen ülkeye ilişkin ülkenin dili, gelenekleri, görenekleri, tarihi vb. hakkında yeterli bilgi sahibi olmaması turisti tedirgin edip endişe duymasına sebebiyet verebilir ve burada rehberin varlığına ihtiyaç duyabilir. Turist rehberine duyulan ihtiyacın temel sebebi, turistlere iyi bir tanıtım fırsatı sunmak ve onlara istemeden verilebilecek yanlış bilginin önüne geçmektir. Bu sebeplere dayanarak turist rehberlerinin ne kadar değerli ve önemli olduğu, yaşadığı coğrafyayı temsil ettiği, bir yol gösterici oluşu gibi etmenler nedeniyle turist rehberliği mesleğinin önemi vurgulanmaktadır (Erkol Bayram, 2019: 59).

Bu bilgiler doğrultusunda ilk değişkenimiz olan rekreasyonel faaliyetler, bireylerin boş zamanlarını gönüllü olarak geçirdikleri etkinliklerdir. Rekreasyonel faaliyetler birçok boyut ve başlık altında toplanmış ve şu şekilde sıralanmıştır: Fiziksel aktiviteler, sportif faaliyet, açık alan faaliyetleri, grupsal faaliyetler, hobiler, kültürel etkinlikler ve diğer faaliyetler. Bunların yanı sıra, yapılan etkinliklerin tercih sebepleri ve ortam değiştirilerek yapılma zorunlulukları psikolojik açıdan gereklilik haline gelirken rekreasyonel faaliyetlere katılımın amaca uygun olması elzemdir. Bu bağlamda rekreasyonel etkinlikler için geniş zamana ve genellikle amaca uygun yapısal ve çevresel olanaklara ihtiyaç duyulur. Bu açıdan bakıldığında, rekreasyon seyahat ve konaklamayı içeren turizm ile ilişkidir (Orel ve Yavuz, 2003: 62).

Son dönemlerde iyi oluş, psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş kavramları ile ilgili birçok çalışma ele alınmıştır. Diener (1984)'e göre öznel iyi oluş kişinin bulunduğu durum hakkında olumlu veya olumsuz duygulanımlar ve beraberinde yaşamdan alınan haz, doyum, isteklerin öznel ve bilişsel bir tür değerlendirilmesidir. Öznel iyi olma hali kişinin yaşama ilişkin bilişsel, duyuşsal değerlendirmesi şeklinde kabul edilir. Üç faktörden oluşur. Bu faktörler: Olumsuz duygu, olumlu duygu ve yaşam doyumudur. Hizmet veren kişi insan olduğundan turizm sektöründe insan faktörünün önemli bir yapısal dinamiği vardır. Bu sebeple bu sektörde çalışanların işlerinde göstereceği performans, rekreasyonel faaliyetlere katılımları ve öznel iyi oluşları önemli rol oynamaktadır. Özellikle insanlarla sürekli iletişim halinde olan turist rehberleri için rekreasyonel faaliyet ile öznel iyi oluş kavramları ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü bireyin

canlılık ve bağlılığı ne kadar yüksek olursa meslekte göstereceği performans, moral, motivasyon, refah ve mutluluğu da yüksek olacaktır (Ateş ve Pelit, 2022: 10).

Turist rehberlerinin üstlendiği misyon, görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmeleri bulunduğu coğrafya açısından oldukça önemlidir. Ülke tanıtımında üstlendikleri görev ve sorumluluklar turist rehberlerinin, turizm işletmeleri açısından da önem arz etmektedir. Mesleğine hâkim olan bir turist rehberi iyi gitmeyen tur programını bile iyi bir fırsata, tecrübeye ve deneyime çevirebilir. Rehberler, tur programı esnasında gerçekleşecek kritik durumlarla karşı karşıya gelebilmektedir. Bu durumlar, çalıştığı işletmeyi farklı açılardan etkileyebilmektedir. Turist rehberleri seyahat işletmelerinde çalışan diğer personele kıyasla; turist memnuniyeti, müşteri sadakati vb. konularda daha önemli bir role sahiptir. Turist rehberleri turistlerle samimi iletişim ve etkileşimde bulunan kişilerdir. En önemli unsur ise turist rehberlerinin verdiği hizmettir. Bu hizmet, tur esnasında gösterdiği performansla şekil alır. Turist rehberinin performansı ise yükümlü olduğu eylemleri yerine getirmesi ile ortaya çıkmaktadır (Düz, 2016: 1).

Bu çalışmanın amacı, turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetler ve öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerindeki etkisinin belirlenmesidir. Bu kapsamda, Türkiye'deki Turist Rehberleri Odaları Birliğine kayıtlı eylemli turist rehberlerinden oluşturulmuştur. Böylelikle Türkiye'deki Turist Rehberleri Odaları Birliğine kayıtlı olan eylemli turist rehberlerin rekreasyonel faaliyetlere katılımları ve öznel iyi oluşlarının hizmet performansına etkisi ilişkin sonuçlar ortaya konulmuştur. Birinci bölümde rekreasyonel faaliyetler, öznel iyi oluş ve hizmet performansı değişkenleri ele alınarak ulusal ve uluslararası mevcut literatür incelenerek tarama yapılmış ve kavramsal/ kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Ayrıca turizm alanındaki incelemeler değişkenler üzerinde yapılmıştır. İkinci bölümde araştırmanın amaç ve önemine vurgu yapılmıştır. Buna ilaveten hipotezlerin temel kaynakları değerlendirilmiş, kapsam ve sınırlılıklara dikkat edilmiştir. Üçüncü bölümde, çalışmanın evren ve örneklemi, veri toplama ve veri analiz şekli ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise çalışma neticesinde tespit edilen bulgular çerçevesinde sonuç, tartışma ve öneriler ile araştırma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. TURİST REHBERLİĞİ

Turist rehberliği ile ilgili literatür incelendiğinde birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Genel olarak araştırmalarda turist rehberliği kavramıyla ilgili birçok tanımın yapıldığı bu kavramın genel olarak sektörel ve örgütsel açıdan incelenerek tanımlanmaya çalışıldığı görülmüştür.

Araştırmanın bu bölümünde, turist rehberliğiyle ilgili alan yazında yer alan tanımlamalara, turist rehberliği tanımı ve önemine, turist rehberliği mesleğinin özellikleri ve niteliklerine, turist rehberinin çalışma koşulları ve sorunlarına değinilmiştir.

1.1. TURİST REHBERLİĞİ TANIMI VE ÖNEMİ

> Turist Rehberliği Meslek Kanununda turist rehberliğinin tanımı, "Seyahat acentacılığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup halindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acenta adına yönetilmesini sağlama hak ve yetkisine sahip olan gerçek kişiyi ifade eder" şeklinde tanımlanmıştır (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Türk Dil Kurumunun turist rehberi ile ilgili yaptığı tanım ise, "yol gösteren, tarihi ve turistik yerleri gezerken bilgi aktaran kimsedir" şeklindedir (TDK, 2023). Başka bir tanım ise Dünya Turist Rehberliği Birliği Federasyonu'nun (World Federation of Tourist Guiding Associations- WFTGA) "Ziyaretçilere kendi seçtikleri dilde rehberlik eden ve bir bölgenin kültürel ve doğal mirasını yorumlayan, normalde ilgili makam tarafından yetkilendirilen ve/veya tanınan, alana özgü bir yeterliliğe sahip olan kişi" tanımıdır (WFTGA, 2023). Buna göre belirli bir bölgeyi ya da ülkeyi ziyaret eden çalışma kartı olan kişilere turist rehberi denir. Bu rehberler toplumun dili, dini, geleneği, göreneğiyle sosyal yapısını aktaran kişidir şeklinde ifade edilebilir. Bu kişiler için farklı tanımlamalar da yapılmıştır. Burada göze çarpan hususlara bakıldığında, bakanlık tarafından belgelendirilmiş, seçmiş olduğu dil ve bölgedeki alan hakkında bilgiye sahip olan kişiler olarak değerlendirilmiştir (WFTGA, 2022b). Avrupa Turist Rehberleri Birliği (FEG) ise; kaliteli ve nitelikli bir meslek olarak tanımlamıştır (FEG, 2023).

Geçmişten bugüne deyin farklı ekonomik ve sosyal katmanlardaki insanların başka sebepler ile turizm hareketinde bulunmuşlardır. Toplumsal sınıf yapısı ve üretimsel

bağları temel dinamiklerle ilişkilidir. Bu sosyal yapının parçası olan insanların ortak görüş ve günlük yaşamlarındaki farklı faaliyetlerini etkilemektedir. Tarihsel süreç içerisinde, faklı gelişmeler meydana gelerek toplumsal dönüşüme sebep olabilmektedir. Bu değişimler sonucunda İnsanların yaşamında çeşitli biçimlerde var olan turizm olgusunun da toplumsal dönüşümlere paralel bir değişime uğradığı görülmektedir (Akoğlan Kozan vd., 2013:19-20).

Bu dönüşüm geçmiş zaman diliminde ve günümüzde teknolojik gelişmelerin artmasıyla insanların farklı seyahat algıları oluşmuştur. Olağanüstü durumların dışında (göç, doğal afet, savaş, kıtlık vb.) insanoğlu her yere gidebilir ve erişebilir olduğundan seyahat etme dürtüsü ortaya çıkmıştır. Bu seyahat olgusunun yanında gittikleri yerde bilgi aktarımı yapacakları bir kılavuzluk görevi görecek turist rehberlerine ihtiyaç duymuşlardır. Turist rehberleri gün geçtikçe de önemi artan bir meslek grubu haline gelmiştir (Ahipaşaoğlu, 2006). Hacıoğlu (1989)'a göre ülkeye gelen turistlere veya turist gruplarına seyahat esnası boyunca bölge hakkında tarihi eserlerle ilgili bilgi veren ve turun başında temsilci ve yönetimden sorumlu olan kişi olarak adlandırılmıştır.

Turist rehberliği mesleği sözcüğü, eğitim sayesinde elde edilen bilgi ve becerinin sisteme dayandırılarak kazancını sağlamak için kuralları belirli olan iş olarak tanımlanabilir. Bunun içerisinde bilgi üretmek, hizmet vermek önceliklidir. Bu meslek tanımının turist rehberi kısmına bakıldığında ise; kanun hükümleri çerçevesinde hizmet sunma yetkisine sahip olan bireyler olarak değerlendirilir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

1998 yılında İzmir Turist Rehberleri Odası (İZRO), Ankara Profesyonel Turizm Rehberleri Derneği (ARED), İstanbul Turist Rehberleri Esnaf Odası (İRO) ve Antalya Rehberler Derneği (REHBERANT) ile beraber dört meslek örgütünden oluşmuştur. Günümüzde meslek odaları ile birlikte toplam 13 odayı kapsayan bir meslek üst kuruluşu haline gelmiştir (Kozak, vd. 2014: 129; Tetik, 2006: 16). Bunun yanı sıra 2013 yılında 1. Olağan Genel Kurulu'nda ana merkez olarak Ankara seçilmiştir. 2013 yılından sonra Ankara merkezli olmak üzere ülke genelinde faaliyet göstermeye başlamıştır. Birliğin amacı turist rehberlerinin haklarını korumak, ülke turizminde rehberlerin daha aktif rol almalarını sağlamak, ülkenin kültür ve turizm politikaları çerçevesinde tanıtılmasına öncü olmak ve yasadışı rehberlik faaliyetleriyle mücadele etmektir (TUREB, 2020).

Türkiye Turist Rehberleri Odaları Birliği (TUREB) tarafından 22 Haziran 2012'de yürürlüğe giren 6326 sayılı Kanun 8. Maddesi uyarınca herhangi bir ilde minimum 150 turist rehberinin olması ve bir ile kayıtlı olan toplam meslek mensubu sayısının yüzde otuz üçünün valiliğe başvurusu ile bir meslek odası kurulabilmektedir. Ayrıca oda bulunmayan illerde en az elli turist rehberinin oda merkezinin bulunacağı ili belirten başvuruları üzerine kamu kurumu niteliği taşıyan bölgesel odaların kurulmasına Kültür ve Turizm Bakanlığı izin verebilir. Bu bağlamda Türkiye Turist Rehberleri Birliği'ne bağlı olarak çeşitli illerde kurulmuş meslek odaları bulunmaktadır. Sırasıyla meslek odaları ve yetki alanları incelendiğinde; 13 meslek odasının isimleri belirtilmiş ve yetki alanları il il ifade edilmiştir. Birkaç örnek verilecek olursa: Denizli ve Aydın iline Aydın Turist Rehberler Odası (ATRO), Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Kilis ve Gaziantep illerine ise Gaziantep Bölgesel Turist Rehberi Odası (GARO) bakmaktadır (Türkiye Turist Rehberleri Birliği, 2020).

Dünya bazında düşünülürse Türkiye turizm açısından önemli noktada ve konumdadır. Ülkemiz birçok doğal güzelliğiyle tarihi geçmişiyle pek çok medeniyetin buluştuğu kozmopolitan bir yapıya sahiptir. Birçok turiste ev sahipliği yapmıştır. Bu açılardan bakılırsa ülkemizde; sürdürülebilir turizmin çoğalması, turizm teşvik politikalarının arttırılması, alternatif turizm unsurlarının çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi, ziyaret eden turistlerin memnun ayrılmasıyla ülke tanıtımının yeterli bir düzeyde yapılması sağlanabilir (Uğuz, 2014:12-18). Turist rehberleri ziyaret edilen destinasyona ulaşmak açısından daha rahat erişim sağlayabilir. Turistlerin kendi çabalarıyla bulmakta zorlanacakları cazibe merkezlerinde rehberlerin bilgi sahibi olmaları, değişen turistik tesisler hakkında önderlik ve yönlendirme yapmaları da önemlidir. Turist rehberlerinin önemli olduğu başka bir alan ise doğru zamanda doğru yerde olma imkanı sağlamasıdır (Rabotic, 2010:1157-1167).

Turist rehberleri sektörel anlamda önemli yere sahiptir ve önemli bir konunun parçasıdır. Turist rehberi kendi ülkesinin temsilcisi olduğundan ülkesi hakkında bilgi sunar. Ülkesinin coğrafi ve kültürel birikimlerini yabancı kişilere aktaran ve sorumluluk sahibi olan temsilcilerdir. Özellikle bir turist rehberinin ülkesini iyi tanıtması, o ülkenin prestij ve saygınlığı arttırırken mesleğinde başarısız olması o ülkenin kötü tanınmasına sebebiyet verebilir. Türkiye'de son yıllarda turizm olgusu iyileşme göstererek ilerlemeye devam etmektedir. Turist rehberleri de bu gelişmenin önemli birer parçasıdır (Tosun ve Temizkan, 2004:353-355). Dolayısıyla turistlerin belirli tercihlerle yapmış oldukları

seyahatlerini başarılı bir şekilde geçirebilmesi için turist rehberlerine ihtiyaç vardır. Bu yüzden turist rehberliği mesleğinin rolü büyüktür. Bulundukları ülkeyi tanıtmakla birlikte, tur esnasında gerekli hassasiyeti göstermesi temsil ettiği ülkenin imajını korumak açısından son derece önemlidir.

Turizmde rehberlere ihtiyaç duyulmasının ana nedenleri şu şekilde sıralanmaktadır: (Şenel, 2011: 38).

- Tur esnasında enformasyon ihtiyacının karşılanması,
- Yabancı dil bildiği için bu ihtiyacı karşılaması,
- Tur esnasında her türlü güvenliği sağlaması,
- Zamanın ve paranın en iyi şekilde kullanılmasının sağlanması,
- Turistlere tur esnasında eşlik edecek kişilere ihtiyaç duyulması,
- Turistlerin alışveriş konusunda güvenilir yerlerden ucuz şekilde yararlanılmasının sağlaması,
- Yiyecek- içecek konusunda yönlendirme,
- Yönlendirici ve yol gösterici olması,
- Turistlere gezdikleri yerin örf ve adetleri hakkında bilgi vermesi,
- Turistlerin eğlence, sağlık ve her türlü gereksinimleri için birilerine ihtiyaç duymasıdır.

1.2. TURİST REHBERLİĞİ MESLEĞİNİN ÖZELLİKLERİ VE NİTELİKLERİ

Turist rehberleri turizm sektöründe paha biçilemez derecede önemlidir. Turist rehberlerinin turistler ve bulundukları turdaki yerel halkla bağ kurma görevi vardır. Bununla birlikte bu rehberler kültürel birer temsilcidir. Rehberlerin performansları, hizmet kalitesi ve turistlere verdiği hizmetlerin memnun karşılanması önemli bir etkendir. Bunun yanında turist rehberinin işinde iyi olması bir dahaki tur satışlarının rağbet görmesinde önemlidir (Avcıkurt vd., 2009: 57-63). Hacıoğlu (2016) rehbere olan memnuniyeti ülkeye gelen turist sayısı ile doğru orantılı tutmaktadır. Ona göre: Rehber; turistlere yardımcı olan, seyahat programını yapan, bulunduğu bölgenin tarihiyle ilgili bilgi veren kişilerdir.

Turist rehberleri çok çeşitli özelliklere sahip olmalıdır. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir ve çoğaltılabilir: Esprili, sıcak, dışa dönük, coşkulu, sabırlı, açık fikirli, kendine güvenen, ilham verici ve arkadaş canlısı olması rehberde beklenen bazı özelliklerdir. Bundan dolayı rehberler; meslek hayatlarındaki tecrübeyle, başarılarıyla, dışa dönük olmaları ve bilgi paylaşımlarındaki performanslarıyla kendilerini kanıtlamışlardır. Bazı rehberler sorunları sakin ve ustaca çözerek başarıya ulaşmıştır. Acentaların bazıları rehber seçiminde şarkı söyleyebilen, komik hikayeler anlatabilen, gruba oyunlar oynatan kişileri tercih ederken; bazıları ise iletişimi ve aktarımı iyi olmakla birlikte kültürel bilgiye de sahip olan rehberleri seçmişlerdir. Ayrıca rehber; tur dışında animatör, diplomat, psikolog, kabin memuru ve çevirmen olarak da görülebilir (Tetik, 2006: 52).

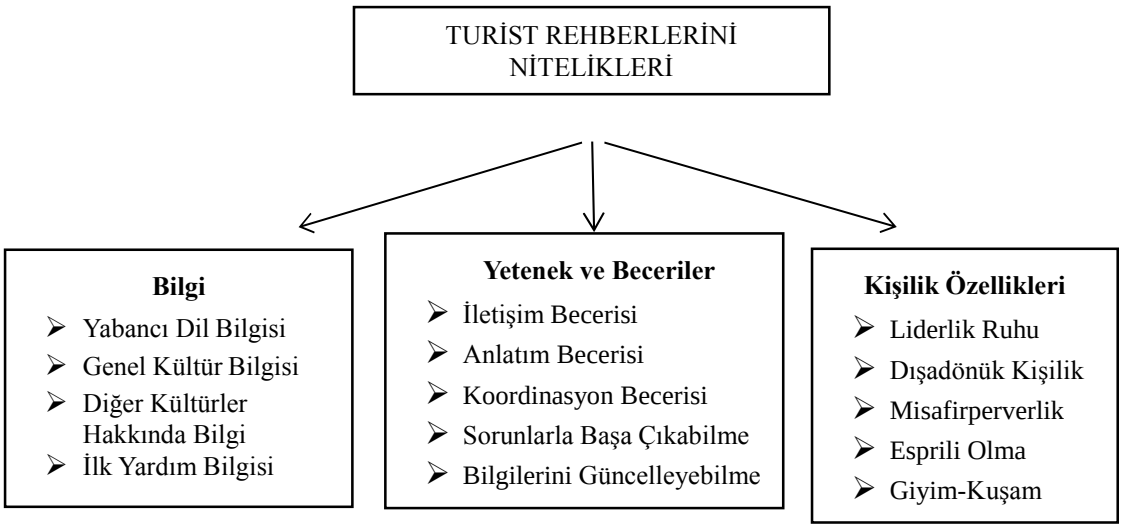
Yenen (2007) turist rehberlerinin fiziksel görünüm ve yeterliliğini ön planda tutmuştur. Ayrıca uykusuz kalabilme, uzun yürüyüş yapabilme, değişken iklim şartlarına ve yüksek irtifa durumlarında dayanıklı olabilmesinin de önemli olduğunu vurgulamıştır. Buna ilaveten giyim anlamında da rehberin tura uygun kıyafetler tercih etmesi gereklidir. Özellikle mevsimsel şartlara göre giyinmesi gereklidir. "*Bu bağlamda turistlerin ülkeye giriş yaptıktan sonra karşılaştıkları ilk kişiler turist rehberleri oldukları için, onlar için de fiziksel görünüm ülkenin imajı açısından önem taşımaktadır. Turist rehberleri turistleri sadece bilgisi ile değil, görünümü ve kişiliği ile de etkilemeli ve turistlerin üzerinde olumlu yansımalar bırakmalıdır*" şeklinde ifade etmiştir.

İstanbul Rehberler Odası (İRO) sitesinde bir turist rehberinde olması gereken görev ve sorumluluğun birkaç tanesinden bahsedilmiştir. Bunlar şu şekilde açıklanmıştır. Bir rehber güçlü bir liderdir ve grup ruhu oluşturması gerekmektedir. Turistlere anlatım yapıp ve soru sorarak öğrenme ortamı oluşturmak, tur esnasında oluşabilecek kriz durumunu iyi idare edebilmek ve yönetebilmek, keşif, dostluk ruhu oluşturmak, turu eğlenceli hale getirebilmek son olarak anlaşma yaptığı seyahat acentası ile ilgili yazılı sözleşmedeki kurallara uymak (İRO, 2024).

Turist rehberinden beklenen bazı nitelikler vardır bu nitelikler üç kategori altında toplanmıştır ve bunlar aşağıda şekil 1'de gösterilmiştir. Turist rehberinde bulunması gereken özelliklerinin en başında gelen özellik bilgidir. Bilginin yanı sıra gelen diğer önemli etkenlerden bir tanesi de rehberin ana dili ve mesleki çalışma kartında bulunan ikinci bir dil ile de akıcı şekilde iletişim kurması gereklidir. Diğer yandan rehberde bulunması gereken niteliklerden bazısı şunlardır; aldığı eğitimler, ekonomi, tarih,

arkeoloji, coğrafya ve sanat tarihi alanlarında bilgiye sahip olması, rehberin diyaloğunun iyi olması vb. Turist rehberlerinde bulunması gereken özelliklerin bilginin olması ve bu bilginin gruba aktarımı oldukça önemlidir. Bu bağlamda turistleri etkileyen etkili iletişim yollarından olan bedel dili ve dış görünüm turistleri etkilemektedir. Rehber grup içerisinde etik ve ahlakı kurallara uyarak ayrımcılık yapmamalı, güvenilir soğukkanlı ve objektif olmalıdır. Bir yeri anlatırken grupla göz kontağı kurabilmeli ve otorite sahibi olup grubu yönetmelidir (Yenen, 2007).

Şekil 1. Turist Rehberlerinin Nitelikleri

Kaynak: İrigüler, (2015).

1.3. TURİST REHBERİNİN ÇALIŞMA KOŞULLARI VE SORUNLARI

Turizm sektörü, hizmet sektörünün getirdiği "anında tüketim davranışları" nedeniyle çalışma koşulları açısından oldukça zor bir alandır. Rehberlik mesleği ise uzun tur programları ve değişen çalışma saatleri sebebiyle son derece yoğun geçmektedir. Dışarıdan eğlenceli görünse de rehberlik büyük sorumluluk ve emek gerektiren bir meslek dalıdır. Turist rehberliği çok boyutlu etkileşimler ve yoğun bilgi birikimi gerektirir; bu durum, mesleğin fiziksel ve zihinsel olarak yorucu olmasına neden olur (Toker, 2011: 32; Öter, 2007: 70). Turist rehberleri, hotel, motel, müze, restoran, tapınak gibi kapalı ortamlarda; ören yerleri, sit alanları, antik yerleşim merkezleri, dağlık bölgeler gibi açık alanlarda çalışmak durumundadırlar. Çalışma saatleri belirli değildir; tam zamanlı, yarı zamanlı, gece, hafta sonu veya mevsimlik olarak görev yapabilirler (Şimşek, 2012:426-434).

Çalışma saatlerindeki bu düzensizlik ev aile ve sosyal hayatlarını oldukça olumsuz etkilemektedir. Rehber için ev; hali hazırda beklemesi gereken, hemen gidecekmiş gibi

valizi yenilediği bir mekân haline dönüşmektedir (Güzel, 2007:35). Turist rehberliği mesleğinin farklı insanlarla iletişim ve etkileşim halinde bulunmaları, iyi vakit geçirebilmeleri, konaklama yeri kaynaklı yeme içme eğlence imkanlarına sahip olmaları mesleğin olumlu yanları olsa da mesleği zorlaştıran durumlar da vardır (Yarcan, 2007:33-34). Rehberlerin işleri seyahat acentaları ile olduğundan, işveren de yasa ile yetkilendirilmiştir. Bir seyahat acentasına bağlı olarak maaş karşılığı çalışan turist rehberleri olduğu gibi hiçbir seyahat acentesine bağlı olmadan serbest çalışan turist rehberleri de bulunmaktadır (Demircan, 2007: 17-18; Solmaz, 2011: 26). Ahişapoğlu, (1997)'e göre; dünyada iş gücü alanında ve ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamakla birlikte çalışma koşulları zordur. Bu koşullar bakıldığında: iş güvencesinin olmayışı, mesleğinin fiziki güce dayalı oluşu, dış faktörlere bağlı oluşu, sürekli rehberin kendisini geliştirmesi gibi zorluklar sıralanabilir. Genel anlamda gün geçtikçe çalışılan yerlerin değişkenlik göstermesi ve bununla beraber düzensiz gelir düzeylerine sahip olmaları sıradan bir çalışma şartına sahip olduklarını söylemek mümkün değildir. Çoğunlukla rehberler açık alanda, dik yamaçlar ve sarp kayalıklar arasında çalıştıkları için ilerleyen yaşlarda mesleğin yapılması açısından zorlaşacaktır (Pelit ve Gökçe, 2019). Buna ek olarak rehberler, emeklerinin karşılığını parasal anlamda alamadıklarından, düzensiz çalışma saatlerinden, uzun ve yorucu seyahatlerden yakınmaktadırlar. Ayrıca resmi bayramlarda ve özel günlerde çalışma mecburiyeti gibi sebepler yüzünden özel hayatlarının olmaması bu mesleği zorlaştırıcı diğer etkenlerdir (Güzel, 2007:34-35).

Rehberlerin işlerinde süreklilik olmayışı işsizliğe sebebiyet vermektedir. Bunların arasında ülkeler arası siyasi krizler ve terör olayları bu durumu tetiklemektedir (Ahipaşaoğlu, 2006). Pelit ve Katırcıoğlu (2018), rehberlik mesleğinin garanti iş olarak görülmemesi, çalışma saatlerinin düzensiz olması, mevsimsel olması, yorucu olması ve emekliliğin geç olması gibi sorunlarını belirtmişlerdir. Ayrıca cinsiyete yönelik engellerin var olduğu, kadın rehberlerin tacize, yıldırmaya maruz kaldıklarını ve toplumsal bakış açısıyla zorlandıklarını açıklamışlardır. Turist rehberleri turizm sektörünün güncel sorunlarını: güçlü imaj eksikliği, tanıtım yetersizliği, sektörün mevsimsellik özelliği, yurtdışı tanıtım eksikliği, her şey dahil sisteminin varlığı, turizm çeşitlendirilmesindeki eksiklikler olarak ifade etmişlerdir. Rehberlerin mesleki sorunları olarak: seyahat acentelerinin taban rehberlik ücretlerini ödemekten kaçınması, kaçak rehberlik faaliyetleri, meslek etiği yoksunluğu, üniversite ve belediyelerin rehbersiz tur düzenleme faaliyetleri öne çıkan sorunlar olarak tespit edilmiştir. Ayrıca rehberlerin, alan kılavuzluğu

ile kaçak rehberliği mesleğe dönük bir tehlike olarak gördükleri ve olumsuz bir bakış açısına sahip oldukları belirlenmiştir. Çalışma, turist rehberliği hizmetinin daha etkili ve verimli hale getirilmesinde meslek yasasının eksiklerinin giderilmesi, sektör paydaşlarının daha aktif rol üstlenmeleri gerektiği, TUREB (Türkiye Turist Rehberleri Odaları Birliği) ve meslek odalarının faaliyetlerini yeniden düzenlemeleri gerektiği şeklinde öneriler ile son bulmaktadır (Eser ve Şahin, 2020:1344-1355).

Pelit ve Gökçe (2019) yaptıkları çalışmalarında rehberlerin yaşadıkları sorunları üç aşamada toplamışlardır. Bu üç aşamada ilk önce tur öncesinde rehberin yeterince tur bilgisine sahip olması ve tur planlamasını güzel bir şekilde yapması, ikinci aşama olarak tur esnasında olan aşamadan bahsetmişlerdir. Turistlerle, şoförlerle yerel halk ve esnafla sorun yaşamaları gibi sebepler kriz anını ortaya çıkarabilir ve rehberin tutum ve davranışlarıyla bu krizi aşması beklenmektedir. Son aşama olan tur sonrasında ortaya çıkan durumlar ise, rehberlik eğitimi, çalışma koşulları, meslek saygınlığı, taban ücretin alınamaması gibi durumlarla karşılaşabilmektedirler.

2. REKREASYONEL FAALİYETLER

Araştırmanın bu bölümünde rekreasyonel faaliyet kavramının tanımına, özelliklerine sınıflandırılmasına, rekreasyonel faaliyetlerin ihtiyaç boyutuna ve faydasına, rekreasyonel faaliyete katılımına etkileyen unsurlara, rekreasyonel faaliyetlerin sonuçlarına, rekreasyonel faaliyet ile ilgili çalışmalara ve turist rehberliği mesleğindeki mevcut durumuna ele alınmıştır.

2.1. REKREASYON KAVRAMI VE TANIMI

Rekreasyon; yenilenme, tazelenme veya yeniden doğuş gibi anlamına gelen Latince kökenli olan "*recreation*" kelimesinden türetilmiştir. Dilimizde ise boş zamanları değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Boş zamanları değerlendirirken bireylerin ve toplumsal yapıdaki kişilerin gönüllü olarak yaptıkları eğlendirici ve dinlendirici etkinlikler anlamına gelmektedir (Sevil, 2012:13-17). Kişilerin serbest zaman içinde sportif amaçlar ya da eğlence için gönüllü olarak katıldıkları faaliyetler rekreasyon olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Bu kavramının halk arasında kullanımı "*boş zaman değerlendirme*" şeklinde tanımlanmaktadır (Karaküçük ve Akgül, 2016:109). Ortak tanımlama olarak rekreasyon hiç baskı altında kalmadan grup veya tek katıldıkları zihinsel ve fiziksel olarak yenilenmek, tazelenmek ve güzel vakit geçirmek olarak nitelendirilir (Buzlu, 2015:32). Rekreasyonel faaliyetlerde bulunan bireyler aynı zamanda

tazelenmek, yenilenmek ve yeni yerler görmek, sağlık, mutluluk, birlikte olmak gibi birçok amaç bağlamında kapalı veya açık alanlarda kalabalık şehirler ve kırsal alanlarda çeşitli sportif faaliyetler yapmaktadır. Rekreasyon faaliyetleri katılan bireylerin çalışma zamanının dışında kalan, çalıştıkları parayı harcadıkları ve kendi arzu istekleri doğrultusunda boş zamanlarını değerlendirdikleri faaliyetler olarak tanımlanır. Bu açıdan rekreasyonun tanımını yaparken kesin bir tanım yapılması oldukça zordur. Ancak farklı araştırmacılar tarafından farklı tanımlar yapılmıştır (Karaküçük, 1999).

Ayhan (2022)'a göre rekreasyona katılım durumunu şu şekilde ifade etmiştir: Rekreasyonel faaliyetleri; bireyin etkinliklere yönelmesi, pozitif duygulanım durumunu ortaya çıkarması, haz ve eğlence gibi hedonik etkiler yaratması bireyin etkinliklere tekrar katılım arzusunu tetiklemektedir. Mclean ve Hurd (2012)'ye göre: Zihinsel, sosyal, fiziksel ve duygusal katılımlarla birlikte tembellik ve dinlenmedir. Spor, el sanatları, tiyatro, müzik, sosyal aktiviteler son derece geniştir. Bu faaliyetler kişisel ve grupsal olarak gerçekleştirilebilir. Rekreasyonel faaliyetlere katılımlarda kişinin gönüllü olması gerekir, zorlama veya yükümlülükten muaftır. Rekreasyon, dışarıdan müdahale ve ödüllerden ziyade içsel motivasyon ve kişisel tatmin elde etme arzusu tarafından harekete geçirilir. Rekreasyon, bir ruh haline veya tutuma bağlıdır; onu rekreasyon yapan şey, kişinin ne yaptığından çok onu yapma nedeni ve bireyin aktivite hakkında ne hissettiğidir. Rekreasyonel faaliyetlerde birincil sebep motivasyon amaçlı yapılsa da genellikle zevk arayışı, entelektüel, fiziksel veya sosyal ihtiyaçların karşılanması da olabilir.

Rekreasyon kişilerin kendi istek ve iş yaşamından arta kalan zamanlarını eğlenme, dinlenme, yeni şeyler görerek para kazanmadan zaman harcadıkları kişilerin kendilerini motive edici faaliyetlere başvurdukları durumlardır. Dolayısıyla rekreasyonun kendi içerisinde bazı özellikleri bulunmaktadır.

2.2. REKREASYONEL FAALİYETLERİN ÖZELLİKLERİ

Rekreasyon çok fazla özellikte ve çeşitlilikte olan; kişinin kendi ilgi alanları, amaçları ve zevklerine bağlı olan ancak paydaş noktasının zor olduğu bir durumdur. Rekreasyonu diğer organizasyonlardan ayıran özelliklere bakılacak olursa: kişinin kendi iradesi, deneyim, boş zaman, belirli bir amaç, zevk ve mutluluk, gelenek ve görenek, inisiyatif, haz ve neşe, pasif eğlenceler, bilim veya spor vs. ile birlikte evrensel olarak uygulanan rekreasyonistler tarafından düzenlenen faaliyetlerdir (Hacıoğlu vd., 2017:28).

2.3. REKREASYONEL FAALİYETLERİN SINIFLANDIRILMASI

Rekreasyonel faaliyetlere katılan bireyler kendi amaç, istek ve zevklerine göre karar verirler. İnsan çeşitliliğinden dolayı uygun rekreasyon sınıflarını belirlemek için hangi alanda ve amaç doğrultusunda net bir gruplandırma ve çeşitlendirme yapmak zordur. Bu durum rekreasyonun farklı özelliklerinin olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Karaküçük, 2005: 76-77). Bu doğrultu da yapılan çalışmalardan biri olan Hazar (1999)'a göre rekreasyonel faaliyetleri üç kategoride sınıflandırmıştır ve şu şekildedir; amaç, fonksiyon ve mekan olarak nitelendirilmiştir. Bundan dolayı birçok grubun yer aldığı anlaşılmaktadır. Örnek verilecek olursa kültürel, pasif ve ev rekreasyonu gibi televizyon izleme faaliyetinin birden fazla gruba dahil olduğu görülmektedir. Sportif rekreasyona örnek ise kayak, golf gibi açık hava faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilir. Rekreasyonel faaliyet kavramının yaygınlaşmasıyla araştırmacılar tarafından sınıflandırılarak kişilerin arzu hedeflerine göre seçim yaptıklarından dolayı mekana, katılım şekline, amaçlara ve demografik değişkenliklere göre dört başlık altında toplanmıştır ve söz konusu sınıflandırmaları genel hatlarıyla şu şekilde özetlemişlerdir: (Mieczkowski, 1993; Mirzeoğlu, 2003; Ardahan vd., 2016).

Mekana Göre Rekreasyonel Aktiviteleri: Kapalı ya da açık alanlarda yapılan etkinlikleri ifade eder. Örnek olarak: spor salonu gibi kapalı alanlarda yapılan aktiviteler kapalı alan rekreasyonu olarak geçerken, doğa tırmanışı ise açık hava da gerçekleştirildiği için açık alan rekreasyonu kategorisine girmektedir.

Katılım Şekline Göre Rekreasyonel Aktiviteleri: Kişinin faaliyete izleyici olması pasif olarak ele alınırken, uygulamalı olarak katılması aktif rekreasyona girmektedir.

Amaçlarına Göre Rekreasyonel Aktiviteleri: Bu aktivite kişiye özgü sınıflandırılabilir. Karaküçük (2008)'ün yaptığı çalışmaya bakarsak rekreasyonel faaliyetleri amaçlarına göre toplumsal, turizm, sanatsal, sportif, kültürel ve dinlenme olarak bölümlere ayırmıştır. Bu sınıflandırma alanları ile birlikte turizm alanını da içinde barındırır ve hizmet eder.

Demografik Değişkenlere Göre Rekreasyonel Aktiviteleri: Bireylerin cinsiyet, yaş ve sosyo-ekonomik durumlarına göre demografik değişkenlikler meydana gelebilir. Örneğin; yalnızca kadınlara ya da yaşlılara yönelik aktiviteler gerçekleştirilebilir. Bazı aktiviteler ise yüksek fiyatlı ekipmanlar gerektirdiğinden, sosyo-ekonomik durumu iyi olan bireyler bunu daha fazla tercih edilebilir. Çeşitliğine bakıldığında ise, sosyolojik

açıdan, kullanılan mekan, zaman, katılanların sayısı ve yaş olarak değerlendirilmiştir. Başka araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda ise rekreasyon faaliyetlerini, spor ve egzersiz, sanat, dans, oyun, zihinsel aktiviteler, hobiler, müzik, basit eğlence, gevşeme, insani yardım hizmetleri, seyahat ve turizm, sosyal aktivite ve doğa aktiviteleri-açık hava rekreasyonu olarak ele alınmıştır. Bu sınıflandırılmaların amacı, faaliyetlerin anlaşılır ve kolay hale getirilmesidir (Leither ve Leitner, 2004:17).

2.4. REKREASYONEL İHTİYAÇ BOYUTLARI

Torkildsen, (2005) rekreasyonel ihtiyacın ne olduğunu anlamak için önce "ihtiyaç" kavramının öğrenilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bundan dolayı ihtiyacı şu şekilde ifade etmiştir; "İhtiyaç, bir şeyi özleme ve/veya yokluk durumu" olarak tanımlamıştır. İhtiyaç gereksinimlerdir. Bu gereksinimler fizyolojik ve psikolojiktir. Bu gereksinimleri karşılama durumu bireyleri amaçlı eylemlere itmektedir. Rekreasyon, yüzmek, sinemaya gitmek, hobi kursları gibi birçok faaliyetler bütünüdür ve İnsan için bir ihtiyaç mıdır? Bu sorunun cevabı bazıları için evet iken; bazıları için hayır olabilmektedir. Bu soruların yanıtını Maslow açıklamıştır. Köy yaşamından uzak olan bireylerin kentsel yaşamın etkisinden kaynaklı birçok olumsuz problemin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu problemlerin giderek yaygınlaşan fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunların baskısı, şehirlerde yaşayan kişilerde yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Bu sebepten dolayı şehirlerde yaşayan insanların rekreasyon ihtiyacı göz ardı edilemez duruma gelmiştir. İnsanlar için rekreasyonu gerekli kılan şeyin yaşam kalitesiyle bağlantılı bazı durumlar olduğudur ancak kişisel ve toplumsal unsurlara göre farklılıklar göstermekle beraber, bugün ki küresel düzen ile birlikte, giderek birbirine benzeyen yaşam tarzları ile karşılaşılmaktadır. Rekreasyona neden gerek duyulduğu konusunda bazı alanlarda örtüşen, bazı alanlarda farklılaşan nedenler ileri sürülmektedir. Öne sürülen sebepler ister benzer ister farklı olsun özellikle yaşam kalitesi giderek düşen insanların, sorunu aşabilmek için rekreasyona olan ihtiyaçları artmaktadır ve konunun önemi ortadadır (Arslan, 2010:48).

İnsanlar birtakım ihtiyaçlara gerek duymaktadır ve bu ihtiyaçlar hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Ancak ihtiyaçların karşılanması için kişinin öncelikle nihai ihtiyaçlarını gidermesi ve oluşan rekreasyon ihtiyacına cevap verebilmesi gerekmektedir (Eren, 2009:11). İhtiyaçlar hiyerarşisindeki en temel beş ihtiyacın karşılanmasıyla birlikte en temel ihtiyaç olan fizyolojik ihtiyacın giderilmesi gerekmektedir. Temel ihtiyaçların karşılanmaması durumunda en üst basamaktaki kendini gerçekleştirme basamağına

geçilmesi mümkün değildir (Maslow, 1943; Walsh, 2011). Turizm faaliyetleri insanların zamanla gereksinim duyduğu ihtiyaç kategorisine ulaşmıştır. İnsanlarda sanayi devriminden sonra boş zamanlarını değerlendirebilmek için tatil algısı oluşmuştur. Bu algı sanayi devriminden sonra işletmelerin çalışanlara sunduğu ücretli tatil hakkını ortaya çıkarmıştır. Diğer yandan bu gelişimlerle birlikte bireylerde turizm bilinci oluşmaya başlamıştır (Kozak vd., 2011; Eralp, 1983). Ancak turizm olgusunun en önemli özelliğinden biri olan ekonomik durumun ortadan kalkması gerekmektedir. Dolayısıyla en üst basamaktaki kendini gerçekleştirme ihtiyacını gidermiş olan bireyleri temsil etmektedir. Farklı açıdan bakıldığında güvenlik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılayamayan bireylerin turizm faaliyetlerinde ve rekreasyonel faaliyetlere katılması beklenilmemektedir (Rızaoğlu, 2003; Bahar ve Kozak, 2013).

Bu durum ihtiyaçları belli sınıf ve basamaklara ayırmaya neden olmuştur. Aşağıda tablo 2'de hiyerarşi şekli verilmiştir (Çoban, 2021:111-118). Maslow tarafından 1943 yılında yapılan hiyerarşide kişilerin belirledikleri amaç ve hedefler doğrultusunda ortaya çıkan belli ihtiyaçlar vardır. Söz konusu en üst basamak olan kişinin kendini gerçekleştirme basamağına ulaştığı anda diğer ihtiyaçlarını karşılıyor olduğu kabul edilmiştir. İhtiyaçlar hiyerarşisine göre Maslow'un; bireyin sosyalleşme olgusunu hiyerarşide açıklamaktadır. Hiyerarşik sistemi piramit şeklinde göstermiştir ve insanın gereksinim duyduğu ihtiyaçlar beş ana bölümden oluşmaktadır. Piramidin en alt kısmında bulunan fizyolojik ihtiyaçlardır şu şekilde açıklanmaktadır: açlık, susuzluk ve uyku gibi ihtiyaçlardır.

Şekil 2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Kaynak: Frager ve Fadimam (1997).

İkinci ihtiyaç ise güvende hissetme ihtiyacı, üçüncü sırada ise bir gruba ait olma ihtiyacı, dördüncü sırada saygınlık ihtiyacı, beşinci sırada ise kendini gerçekleştirme ihtiyacı yer almaktadır.

2.5. REKREASYONUN FAYDALARI

Rekreasyonel faaliyetlere katılma gereksinimi duymaları kişilerin yararına olan bir durumdur ve şu şekilde ifade edilmiştir: Bireysel açıdan; fiziksel olarak sağlığın iyi duruma getirilmesi, ruhsal ve zihinsel sağlığın olması, insanları sosyalleştirmesi, insanların iş yaşantısında daha verimli olması, ekonomik olarak aktifleşmesi ve daha mutlu birey haline gelmeleri sağlanmıştır. Toplumsal açıdan bakacak olursak toplumsal dayanışmayı kuvvetlendirmesi, bütünleşmeyi ve birlikte hareket etmeyi, toplumun demokratik olgularının daha sağlam bir hal alması gibi nedenler sayesinde rekreasyon bireylerin talep ettiği ve ihtiyaç duyduğu faaliyetlerdir. Rekreatif etkinlikler aktif ya da pasif, grupla veya tek başına yapılabilen, her yaş grubuna hitap edebilen faaliyetlerdir ve bireyin topluma daha rahat kazandırılmasına, daha iyi uyum sağlamasına, bireylerin kişisel beceri ve yeteneklerini keşfetmelerine olanak sağlar. Serbest zamanın iyi değerlendirilmesinin bireyler açısından sağladığı birçok yarar vardır ve aşağıda bu yaralar sıralanmıştır; (Önsoy, 2019:21-22).

- Yeni deneyimler kazandırmak,
- Üretkenliği arttırmak
- Zihinsel güçlerin kullanım deneyimini arttırmak,
- Bireye kendini ifade etme imkanı vermek,
- Başarı duygusunu ve yaratıcılığı arttırmak,
- Mutlu sağlıklı bireylerin topluma kazandırılmasına yardımcı olmak,
- Arkadaşlık ilişkilerinin kurulmasını sağlamak ve toplumsal çevreyi genişletmektir.

Bu yararları üç başlık altında fiziksel, toplumsal ve psikolojik olmak üzere açıklanmıştır.

Fiziksel Yönden Faydaları: Sanayi devriminden sonra makineleşmenin çoğalması ile birlikte, insan gücünün yerini makineler almıştır ve insan gücü eskisinden daha az kullanılmaya başlanmıştır. Bundan dolayı insanların hayatlarında hareketlilikleri stabil

hale gelmiştir. Bu durumla birlikte hareketlilik azalmıştır ve birçok hastalık meydana gelmiştir. Bu durumdan kurtulmanın yolları aranmıştır ve bunun en iyi yolunun fiziksel aktivitelerin olduğu hareketli bir yaşam biçimi ortaya çıkmıştır. Rekreasyonel faaliyetlerden biri olan spor faaliyetleri hareketsiz olan yaşamı biraz hareketlendirmiştir ve rahatsızlıkların giderilmesine fayda sağlamıştır. Ayrıca insanların boş zamanlarını faydalı bir şekilde değerlendirerek iyi vakit geçirmelerine ve kendilerini geliştirmelerine imkan sağlamaktadır. Sağlıklı yaşam için dinç bir vücut ve düzenli spor yapmak şarttır. Birçok fiziksel aktivite de rahatsızlıkları önlemede önemli bir rol oynar (Çavdar, 2019:30).

Toplumsal Yönden Faydaları: İnsanın doğasında sosyallik vardır ve rekreasyonel faaliyetler insanların kaynaşması ve sosyalleşmesi için güzel bir araçtır. Bireysel ve gruplarla yapılan çeşitli alanları vardır. Özellikle grupla yapılan aktiviteler sosyalleşmeye fayda sağlar. Sosyalleşmenin artmasında aile büyükleri en büyük rolü oynarken arkadaşlık bağları birlik ve beraberlik duygularını güçlendirir. Ancak insanların yaşamlarında ekonomik sebepler, din, dil, ırk, eğitim, kültür, cinsiyet vb. gibi sebeplerden kaynaklı birbirlerinden kopmalar başlar. Ama insan yapısı gereği sosyal bir varlıktır ve insanlar sadece fizyolojik ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda sosyal ihtiyaçlarını da karşılaması gerekmektedir. Bu kapsamda rekreasyon aktiviteleri her kesime hitap edebilen ve farklı kültüre, dine, dile, ırka sahip olan insanları bir araya getirebilen ve toplumsal bağları güçlendirebilen bir yapıya sahiptir. Sosyal gereksinimlerini sağlamış olan bir toplumun demokrasisi güçlenir, dayanışma ve beraberliği artar aynı zamanda iş hayatında veya özel hayatında sorun yaşayan bireylere rekreasyon psikolojik açıdan sağlıklarına destek olunur (Tütüncü ve Aydın, 2014:119).

Psikolojik Yönden Faydaları: Çavdar (2019)'da Psikolojik durumumuzu ruh halimiz anlatır ve ruhsal açıdan sağlıklı olan bireyler hoşgörülü ve olgunluğa erişmişlerdir. Öte yandan toplumsal olarak psikolojik açıdan kendilerini iyi hisseden bireyler topluma karşı sorumluluklarının farkındadır ve bu farkındalıklarını toplum için faydalı olarak görebilirler. Şimdilerde yaşanan yaşam temposunun artması insanların tahammül sevilerini olumsuz yönde etkilemektedir. İnsanlar bu durumdan kurtulmak için rekreasyonel faaliyetlere katılım sağlayarak daha da mutlu olurlar ve bu durum ruhsal sağlığını olumlu yönde etkiler. Rekreasyonel faaliyetlere katılmak insanları sosyalleştirir ve bu faaliyetlere katılmanın bireylere sağlayabileceği faydalar şu şekilde ifade edilebilir:

- Çevre değişimi, doğal ve kırsal alanlar ruhsal gerginlikleri giderir.

- Kişide bir tatmin yaratır, bireye moral verir ve onu mutlu eder.
- Rekreasyon faaliyetlerine katılmak insanların yaşam statüsünü yükseltir.
- İnsan karakterinin gelişmesine yön verir.
- Kişinin suça yönelimini azaltır.
- Yaratıcı gücü geliştirir.
- Entellektüel hayatı geliştirir.
- Kişisel beceri ve yeteneğin gelişmesini sağlar.
- Çalışma başarısı ve iş verimini yükseltir.
- Sosyalleşme sağlar.

2.6. REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIMI ETKİLEYEN UNSURLAR

Rekreasyon davranışsal yaklaşım ve model olarak algılanabilir. Bu model motivasyonu arttırmak için fayda sağlamaktadır. Temel yapısında rekreasyonistler vardır. (Pettengill ve Manning, 2011:10). Sanayileşmiş ve eğitim seviyesi yüksek olan ülkelerde rekreasyonel faaliyetlere katılım isteklerinde oldukça fazladır. Ülke idarecileri, toplumu oluşturan insanların ruhsal, zihinsel, bedensel ve sosyal yönden seviye atlamaları adına gerekli tedbirleri almaktadırlar (Çelik vd., 2012).

Rekreasyon alanlarının farklı motivasyon alanlarını barındırması gerekmektedir. Ziyaretçi verileri ziyaretçilerin ihtiyaçlarını, motivasyonlarını ve gelecekteki rekreasyon faaliyetlerinin belirlenmesinde fayda sağlayabilir. Bahsedilen ziyaretçi verileri içerisinde katılımcıların rekreasyonel faaliyetlere dahil olmalarında önemli rol oynayan faktörlerdir. Bu nedenledir ki rekreasyon faaliyetlere katılımı etkileyen faktörlerin incelenmesi önem teşkil etmektedir (Kajala vd., 2007)

Bireyin ve toplumun rekreasyonel faaliyetlere dahil olabilmesi için koşulların daha iyi olması gerekmektedir. Bu kriterlerden en popüler olanları ise yeterli ekonomik güç, zaman ve rekreasyon aktivitelerinin gerçekleştirilebileceği mekanların varlığıdır. Rekreasyon aktivitelere dahil olmayı destekleyen veya engelleyen birçok unsur bulunmaktadır ve dört başlık altında toplanmıştır (Çelik vd., 2012).

Sezonluk engeller,

Finansal kaynaklar ve rekreasyon alanlarının ulaşılabilir olması,

Cinsiyet ve sosyal sınırlama,

Fiziksel kaynaklar ve moda.

Bunun yanı sıra fizyolojik ihtiyaçlarını istikrarlı bir şekilde karşılayamayan insanların rekreasyon faaliyetlerine katılması pek mümkün görünmemektedir. Rekreasyon ihtiyacını ele almak gerekirse Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde sosyal ihtiyaçlar, saygı görme ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme başlıklarında bu ihtiyacın farklı seviyelerde var olduğu aşikârdır. Fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılayan bir birey eğlence, dinlenme ve sosyal ihtiyaçlarına yöneleceğinden üçüncü basamaktan itibaren rekreatif faaliyetler önemli bir yer kaplamaktadır.

2.7. REKREASYONEL FAALİYETLERİN SONUÇLARI

Rekreasyonel faaliyete katılmanın birçok olumlu sonucu bulunmaktadır. Hacıoğlu vd., (2003) yaptığı çalışmada rekreasyonel faaliyetler: aktif veya pasif, grup ya da bireysel olarak sportif, kültürel etkinlikler, doğayı deneyimlemek, gezi, eğlence, zevk veren olay ve resmi olmayan eğitimlere katılmayı kapsamaktadır. Rekreasyona yönelik tanımlara paralel olarak aktivitelerin katılanlara mutluluk, tatmin, yaratıcılık, ruhsal denge, karakter, rekabet etme gücü, ruhsal ve fiziksel iyileşme, özgürlük hissi ve daha geniş dünya görüşü gerektiği ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalardan bir tanesinde rekreasyonel faaliyette katılma nedeni olarak Berg (2007)'in yaptığı çalışmada ise bireyin stresten kurtulma, sosyalleşmek, fiziksel egzersizler yapmak, temiz hava, piknik, av ya da köpeğini gezdirmek gibi daha birçok neden rekreasyonel faaliyetti gerçekleştirme sebepleri olacağını ortaya koymuştur. Bireyler bunlardan biri ya da aynı anda birkaçı için rekreasyon ihtiyacı hissedebilirler ya da bu gerekçeler zamanla değişebilir. Ancak temelde yatan sebep çoğu zaman değişmemektedir. Kentin getirdiği sıkıntılardan uzaklaşmak, bedensel faaliyette bulunmak, doğaya yakın olmak, arkadaşlarla birlikte olmak ya da yalnız kalmak. Tüm bunların da temelinde yatan en önemli etken günlük rutinin dışına çıkarak "her şeyden uzaklaşarak" zihinsel yenilemenin nihai olarak rekreasyonun en temel işlevi zihinsel yenilenme yoluyla bireylerin kendilerini daha iyi hissetmeleridir. Rekreasyonun sadece bireyler açısından değil; toplumsal, sağlık, çevre ve ekonomik faydaları her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır" diye ifade edilmiştir. Fiziksel aktivite ile uğraşmayı sağlar ve genel sağlığı iyi anlamda düzenler. Zihinsel sağlık açısından, stresi azaltır ve zihinsel tazelenme ve yenilenmeyi arttırır. Sosyal gruplarla yapılan aktivitelerde yeni arkadaşlıklar kurulmasına sağlar ve sosyal

etkileşimlerin artmasını sağlar. Duygusal refah düzeyini artırır mutluluk, neşe gibi duygusal dengenin korunmasına yardımcı olur. Öznel iyi oluş rekreasyonel faaliyetlere katılım gösteren bireylerin genellikle kişinin öznel iyi oluşunu arttırır. İyi hissetmek, yaşamdan keyif almak, memnun olmak, rekreasyonel faaliyet etkinliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkabilir. Öğrenme ve gelişim alanında yeni becerilerin yenilenmesi, yaratıcılığın artması ve kişisel gelişime teşvik eder. Yeni yerler keşfetmek ve hobiler edinmek kendini geliştirmelerine yardımcı olur. Sonuç olarak rekreasyonel faaliyetlerin bireylerin tercihlerine ve katıldıkları faaliyetlerin düzenliliğine bağlı olarak değişebilir. Rekreasyonel faaliyetlere katılım gösteren bireylerin sağlık, refah ve yaşam kalitelerinde olumlu bir etkisi olduğu kabul edilebilir. Bu sebeple bireylerin yaşamlarında rekreasyona zaman ayırmaları ve keyif almaları oldukça önemlidir.

2.8. REKREASYONEL FAALİYETLER İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

"Rekreasyon" veya "rekreatif faaliyet" kavramı özellikle son yıllarda eğitim bilimleri, turizm, spor ve psikoloji tarafından genellikle çalışma konularını ele alan bir terimdir. Rekreasyon günümüzde sıkça kullanılır bir kelime haline gelmiştir. Pek çok insan boş zaman ile rekreasyonu birbiri yerine kullanılmaya başlanmıştır. Ancak boş zaman ile rekreasyon birbirleri ile yakın ilişkili anlam olsalar da farklı anlamlar taşırlar (Öztürk, 2018: 31-42).

Sosyoloji sözlüğüne göre rekreasyon; boş zamanlarda yapılan bireysel ve kollektif halde kendi isteği ile özgür bir şekilde ve zevk alarak, bir karşılık beklemeden yapılan faaliyetlerdir (Torkildsen, 2005: 57). Rekreasyonun tanımını daha geniş bir şekilde (Hacıoğlu vd., 2003)'e şu şekilde yapmışlardır: "İnsanın günlük ağır çalışma temposu alışılagelmiş yaşam tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen beden ve ruh sağlığının tekrar elde edilmesi; bunun yanından zevk alması için kişiye tatmin sağlayacak, çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zamanın dışında kalan zamanda isteğe bağlı ve gönüllü olarak bireysel ya da gruplu olan etkinliklerdir" şeklinde ifade etmişlerdir.

Çalışma kapsamında öncelikle ulusal literatürde yer alan çalışmalara yer vermekte fayda görülmektedir. Bunun için ilk olarak Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) içerisinde bir tarama gerçekleştirilmiş sonra devamında diğer çalışmalar ele alınıp değerlendirilmiştir. Arama motoruna rekreasyonel faaliyet olarak anahtar kelimenin girilmesi sonucunda konu ile ilgili 657 (altı yüz elli yedi) adet tezin

mevcut olduğu görülmüştür. Bu çalışmalardan en fazla çalışılan konu spor ve turizm alanında yapıldığı görülmektedir. Toplamda 522 (beş yüz yirmi iki) adet yüksek lisans tezi 126 (yüz yirmi altı) tane doktora tezi olduğu görülmüştür. Bunlardan 126 (yüz yirmi altı) tanesi turizm alanında yapılan çalışmalar ve 98 (doksan sekiz) tanesi yüksek lisans tezi 28 (yirmi sekiz) tanesi turizm alanında doktora tezlerinden oluşmaktadır. Yapılan tarama sonucunda ulaşılan çalışmalardan Çetin (2023) tarafından yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen araştırmada Antalya ilinin Konyaaltı ve Muratpaşa ilçelerinde yoğun sosyal alanlardaki 18 yaş üzeri bireyler arasından 384 gönüllü katılımcı seçilmiştir. Dijital rekreasyon faaliyetlerine katılım ile yaşam kalitesi arasında pozitif yönlü, zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu gösterilmiştir. Topaçoğlu (2022) tarafından yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen araştırmada turizm çalışanlarının rekreasyonel faaliyetleri tercihlerini kuşak teorileri kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır. X, Y ve Z kuşaklarından on beşer birey ile toplam 45 görüşme sonucunda kuşak teorileri çerçevesinde incelenerek karşılaştırılmış ve araştırmaya katılan X, Y ve Z kuşağı turizm iş görenleri ile yapılan birebir görüşmeler sonucunda rekreasyonel faaliyet tercihleri arasında farklılıklar olduğu saptanmıştır. Hacınebioğlu (2021) yüksek lisans tezi çalışmasında ekoturizm kapsamında yürütülen rekreatif faaliyetlerden elde edilen serbest zaman doyumunun davranışsal niyete etkisi incelenmiştir. Araştırma uygulaması daha önce bölgeye gelmiş olan ziyaretçiler üzerinde yapılmıştır. Ankara'da bulunan tur firmalarında mail kaydı olup Doğu Karadeniz Bölgesi'ne geziye gelen ziyaretçilere ulaşılmıştır. Anket 397 kişiye uygulanmıştır. Analiz sonucunda katılım sağlayanların neredeyse tamamı katıldıkları faaliyetlerden yüksek doyum aldıklarını, tekrar ziyaret edeceklerini ve aynı zamanda yakın çevrelerine bölgeyi önerecekleri analizler sonucunda ortaya konulmuştur. Barakazı (2021) tarafından doktora tezi kapsamında yürütülen araştırmada, boş zaman tatmininin boş zaman motivasyonu ve yaşam tatmini ilişkisindeki aracılık etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan üniversitelerde lisans düzeyinde turizm eğitimi alan 433 öğrenciye anket uygulanmıştır. Analizler sonucunda boş zaman tatmininin, boş zaman motivasyonu ve yaşam tatmini ilişkisindeki aracılık etkisinin kısmen desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Umaç (2021) yüksek lisans tezi kapsamındaki çalışmasında rekreasyon etkinliklerine katılan bireylerin liderlik davranışları ile sosyal becerileri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda ve rekreasyon etkinliklerine katılan bireylerin liderlik davranışları ile sosyal becerileri arasında orta kuvvette ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Güzel (2021) yüksek lisans çalışmasında çok çeşitlilik gösteren

rekreasyon etkinliklerinde, etkinliğin çeşidi ve uygulama şartlarına göre liderlik davranış çeşitlerinin etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın evrenini Türkiye'de 2017-2018 yılı içerisinde tüm belediyelere kayıtlı18 yaş ve üstü bireyler oluşturmaktadır. Örneklem ise, Gaziantep Belediyesi sınırlarındaki kayıtlı rekreasyon faaliyetlerine katılan18 yaş ve üstü bireylerin oluşturduğu 219 (116 erkek ve 103 kadın) katılımcıdan meydana gelmektedir. Analizler sonucunda, katılımcıların boy, eğitim, medeni durum ve gelir düzeyi değişkenlerine göre liderden memnuniyet düzeyi, yönetsel liderlik ve dönüşümsel liderlik düzeylerinde gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet, rekreasyon etkinliklerine kiminle katılıyor oldukları ve vücut ağırlığı değişkenlerine göre ise anlamlı farklılık göstermediği tespit saptanmıştır. Katılımcıların liderden memnuniyet düzeyi ile yönetsel liderlik ve dönüşümsel liderlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Pınaroğlu (2020) yüksek lisans tezi çalışmasında Turizm Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Alt amacını ise öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılmama nedenlerinin tespit edilmesi oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında 10 üniversitenin turizm fakültesinde eğitim gören 946 öğrenci değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde öğrencilerin sosyalleşme sürecinde aile, okul ve kültürün en önemli unsurlar olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyalleşme süreçleri ile cinsiyeti arasında istatistiki olarak farklılıklar belirlenmiştir. Öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılmama nedenleri ile üniversite, bölüm ve aylık gelir arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma durumları incelendiğinde, en çok tercih edilen rekreasyon faaliyetlerinin arkadaş toplantıları-ziyaretler ve internet-bilgisayar oyunları olduğu belirlenmiştir. Kaya (2020) yüksek lisans tezi kapsamındaki çalışmasının amacı; Doğu Ekspresi ile Kars'a seyahat eden bireylerin destinasyon tercihinde rekreasyonel aktivelere, İçsel ve Dışsal seyahat motivasyonlarına ne düzeyde önem verdiklerini ve ortaya çıkartılmış olan önem düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Araştırmadaki örneklem grubu, Ocak-Şubat ayları arasında Doğu Ekspresini ve Kars Destinasyonunu tercih eden bireyler üzerinde gönüllülük ilkesine dayalı olarak uygun örnekleme yöntemiyle örneklendirilerek oluşturulmuştur. Araştırmada toplam 432 kişiye erişilmiştir. Sonuç olarak destinasyon tercihinde rekreasyonel aktivitelere verilen önem ile Doğu Ekspresi yolculuğuyla Kars'a seyahat eden bireylerin demografik özellikleri arasında herhangi anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. İçsel seyahat motivasyonlarının belirtilmiş olan demografik özelliklerin hepsinde farlılık gösterdiği ortaya çıkartılmıştır.

Çekici seyahat motivasyonlarının ise sadece bireylerin gelir değişkeni açısından anlamlı bir farklılığı bulunmamış olup bunun dışında diğer demografik değişkenler arasında anlamlı farklılıklar arz ettiği tespit edilmiştir. Kurar (2019) doktora tezi kapsamında yürütülen araştırmada kültürün rekreasyonel deneyim tercihleri üzerindeki etkisi incelemeyi amaçlamıştır. Alanya'da yaşayan yerel halk ve yerleşik yabancılar kapsamında kültür, rekreasyonel deneyim tercihleri ve rekreasyon aktivitelerinden duyulan memnuniyet ilişkisi incelenmiştir. Kültür, rekreasyonel deneyim tercihleri ve rekreasyonel alanlardan duyulan memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişki yapısal eşitlik modeli aracılığıyla test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre yazın taraması sonucunda oluşturulan modelin geçerli olduğu tespit edilmiştir. Kültür, rekreasyonel deneyim tercihleri üzerinde %56lık bir etkiye sahiptir. Ayrıca alanlardan duyulan memnuniyet değişkenini, rekreasyonel deneyim tercihleri %29 civarında etkilemektedir. Erol (2019) doktora tezi kapsamındaki araştırmanın amacı, tükenmişlik düzeyinin iş performansına etkisinde rekreatif aktivitelerin aracılık rolünü tespit etmektir. Ayrıca rekreatif aktivite katılım durumuna göre iş performansı, duygusal tükenme, kişisel başarı noksanlığı ve duyarsızlaşma boyutlarına göre farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Araştırma evrenini, Ankara ilinde bulunan turizm işletme belgeli 69 adet 1. sınıf yiyecek içecek işletmesinde çalışan iş görenler oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre rekreatif aktivitelerin tükenmişlik ve iş performansı arasında kısmi aracılık etkisine sahip olduğu tespit edilmiştir. Ulutaş (2019) yüksek lisans tezinde rekreasyon, serbest zaman ve mutluluk arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Bulgular sonucunda, rekreasyon faaliyetini gerçekleştirirken ne kadar çok yenilenme sağlanırsa mutlulukta paralel olarak arttığı tespit edilmiştir. Çınar (2018) yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen araştırmada ortaokul öğrencilerinin benlik saygısı ve sosyalleşme düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Evren olarak Konya'da öğrenim gören 87.814 öğrenciden 1.204 örneklem grubu oluşturulmuştur. Bunun neticesinde rekreasyon için harcanan zamanın sosyalleşme ve benlik saygısı pozitif şekilde olduğu ortaya çıkmıştır. Kırmızıer (2018) yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen araştırmada, bireylerin yenilenme düzeyini arttıran rekreatif aktivitelerin öznel iyi oluşu arttırıp arttırmadığını araştırılmıştır. Bu tez çalışmasında, farklı alanlardaki rekreasyon aktivitelerinin sonucunda gerçekleşmesi beklenen yenilenmenin öznel iyi oluş ve olumlu davranışsal niyet üzerinde olumlu etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Öztürk (2017) doktora tezi kapsamında yürütülen Ilgaz Dağı Milli Parkı rekreasyon alanlarında rekreatif etkinliklere katılımları boyunca bireylerin yararlandıkları hizmetlere yönelik kalite

algılarının destinasyon imajına etkisini incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan birincil veriler, Ilgaz Dağı Milli Parkı rekreasyon alanlarını ziyaret eden bireylere anket uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda Ilgaz Dağı Milli Parkı'nda farklı rekreatif etkinliklere katılan bireylerin, rekreasyonel hizmetlerin kalitesine yönelik beklentilerinin, algılarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sarıbaş (2015) yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen araştırmada Antalya ve İzmir destinasyonlarına seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen unsurlar irdelenmiştir. Bu kapsamda yapılan araştırmada Antalya ve İzmir destinasyonlarına seyahat eden turistlerin rekreasyon faaliyetlerine katılımlarını etkileyen pek çok unsur olduğu ortaya çıkmış ve bu unsurlar arası ilişkiler incelenmiştir. Şapçılar vd., (2019) çalışmasında Selçuk ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Turizm Fakültelerinde 43 akademisyene ulaşmış ancak 31 kişinin üzerinden anket tekniği ile veriler toplanmıştır. Çalışmada rekreasyonel faaliyetlere katılımın engellenmesine sebebiyet veren durumlar incelenmiştir. Sonuçta akademisyenlerin ailevi sorunlar, motivasyon, iş yoğunluğu, zaman eksikliği, ulaşım zorluğu ve tesis eksikliği alt boyutlar olarak tespit edilmiştir. Sağlık vd., (2014) yapılan çalışmada kırsal rekreasyonel faaliyetler üzerinde kısıtlayıcıların ne olduğunu belirleyen bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, Çıldır Meslek Yüksekokuluna bağlı Turizm ve Otel İşletmeciliği, Dış Ticaret ve Lojistik bölümlerinden 140 öğrenciye ulaşılmış fakat 105 kişiden dönüt alınmıştır. Analizler sonucunda fotoğraf çekmek, bisiklet binmek, kamp yapmak vb. rekreasyonel faaliyetler sıralanmıştır. Öğrencilerin katılmadığı faaliyetlere de bakılacak olursa golf, dağcılık, koşu ve avcılık olarak tespit edilmiştir. Aydoğdu vd., (2018) tarafından yapılan çalışmada amaç Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencilerinin sportif rekreasyonel etkinliklere katılımlarına engel olabilecek faktörlerin saptanmasıdır. Çalışmanın evrenini 410 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonuçları çerçevesinde ulaşım sorunları, fiziksel donanım, sosyallik, kaygı, zaman darlığı, ilgi eksikliği öğrencilerin sportif rekreasyonel etkinliklere katılımını engelleyen faktörlerin olarak belirlenmiştir.

2.9. REKREASYONEL FAALİYETLERİN TURİST REHBERLİĞİNDE MEVCUT DURUMU

Rekreasyonel faaliyetler konusunu ele alan birçok çalışma olduğu belirlenmiştir ve çalışılan konular genel itibariyle spor, turizm, peyzaj mimarlığı, eğitim ve öğretim, sosyoloji ve psikoloji alanlarında olmuştur. Çalışılan konular incelendiğinde, eğitim bilimlerinde özellikle turizm fakülteleri veya yüksekokullardaki turist rehberliği öğrencilerine ya da

turizm öğrencilerine, turistlere ve işletmelere iş görenlere yönelik yapılan çalışmaların daha fazla olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda ulusal literatürde turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyet kavramı ile ilgili yapılan çalışmaya rastlanmamıştır. Turist rehberleri açısından sınırlı sayıda denilecek kadar az çalışıldığı görülmüştür. Turist rehberliği mesleği her ne kadar rekreasyonel faaliyet aktivitelerinin içinde bulunan durum olsa da rehberlerinde boş zamanlarında rekreatif faaliyetlere katılmaları rehberler açısından önem taşımaktadır.

3. ÖZNEL İYİ OLUŞ

Araştırmanın bu bölümünde öznel iyi oluş kavramının tanımına, öznel iyi oluşa etkisi olan faktörlere ve boyutlarına, öznel iyi oluş ile ilgili kuramlara ve sonuçlarına, öznel iyi oluş ile ilgili çalışmalara ve turist rehberliğindeki mevcut durumu ele alınmıştır.

3.1. ÖZNEL İYİ OLUŞ KAVRAMI VE TANIMI

İyi oluş konusu üzerinde farklı alanda araştırmalar yapılmış günümüzde de bu çalışmalar sürdürülmektedir. Ryff'ın (1989)'a göre iyi ve ruh kelimelerinin birleşiminden meydana gelen mutluluk, gelişme ve refah anlamları ile açıklanmaktadır. Çoğu araştırmacı bu tanımı 3 grupta birleştirmiştir. İlki dış etkenler gibi erdem veya kutsallıktır. İkincisi insan hayatındaki pozitif değerlendirmelere yönelik etkenler olarak konuyu ele alırken, üçüncüsü ise günlük yaşamda karşılaşılan olumsuz etkilere karşı olumlu etkileri ifade ettikleri görülmüştür. Lyubomirsky (2007) ise öznel iyi oluşu; tatmin, neşe veya yaşamdan duyulan memnuniyetin refah bir birleşimi olarak tanımlamaktadır.

Psikoloji bilimi on dokuzuncu yüzyılın başlarında ağırlıklı olarak olumsuz duygular ve onun getirdiği bazı durumlarla ilgilenmiştir. Bu durum seksenli yıllara doğru pozitif psikolojinin gelişimiyle farklılık göstermeye başlamış ve olumlu duygulara yönelik çalışmalar yapılmıştır. Günümüzde bireyin iyi olma hali yoğunlukla pozitif psikolojinin ele aldığı bir konudur. Pozitif psikoloji, bireyin eksik veya dezavantajlı yönlerine odaklanmaktansa güçlü yanlarını vurgulayarak bunların geliştirilmesi üzerinde durmaktadır (Carr, 2016; Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000:5-14).

Öznel iyi oluş kavramı İngilizce'de "subjective well-being" olarak geçmektedir. Öznel iyi oluş kavramına ilişkin birçok tanım yapılmış olması ile beraber en geçerli tanımın Diener vd., (2003)'e göre "Bireyin sahip olduğu olumlu ve olumsuz duygulara, yaşamdan aldığı doyuma ilişkin olarak yaptığı öznel bir değerlendirmedir. Bu değerlendirme; bireyin çeşitli olaylara verdiği tepkileri, içinde bulunduğu duygu durumunu, yaşamdan aldığı doyuma ilişkin düşüncelerini, iş, arkadaşlık, okul, evlilik gibi

çeşitli yaşam alanlarına ilişkin aldığı doyumları içermektedir." diye ifade edilmiştir. İnsanlardan iyi bir yaşamın nasıl olması gerektiği söylenilmesini istenildiğinde sağlık, uzun ömür ve mutluluk önde gelmektedir (Diener ve Chan, 2011: 1).

İnsanların varoluşlarından bu yana mutluluğun ne olduğu tanımlanması istendiğinde mutluluğu yakalamaya, anlamaya çalışmışlar ve mutluluk kavramını açıklamak istediklerinde mutluluğu bireyin eylemlerinin en üst motivasyon kaynağı şeklinde ifade etmişlerdir. İnsanlığın var olduğu süreç içerisinde insanının nasıl mutlu olduğu sorusuna cevap aranmıştır. Özellikle filozoflar mutluluk kavramı üzerinde yoğunlaşarak felsefenin ilgi alanlarından birisi olmuştur. Diener (1996)'ya göre mutluluk kavramı, felsefede olduğu kadar, psikoloji ve sosyal bilimlerin de konusu olmuştur. Felsefeciler daha çok mutluluk kavramı üzerinde yoğunlaşırken psikologlarla sosyal bilimciler sıkıntılar, sorunlar ve mutsuzluğun üstünde durmuşlardır. Öznel iyi olma faktörlerini ise ihmal etmişlerdir. Mutlu bir hayatın nasıl olacağı ile alakalı fikir üretilmiş ve bunlarla ilgili bilgiler aktarmışlardır. Ünlü filozof Aristoteles'e göre, "Kişiyi huzura ve mutluluğa götüren şey erdemdir ve erdemli bir hayat sürebilmektir" şeklinde tanımlanmıştır.

Öznel iyi oluş ile ilgili literatür incelendiğinde günümüzde iyi oluş, psikolojik iyi oluş, yaşam doyumu, yaşam kalitesi, iyilik hali, psikolojik dayanıklılık gibi olumlu duygulanım kavramları ile birlikte kullanıldığı görülmüştür. Bu kavramların temeline inildiğinde kulağa aynı anlamı ifade ediyor gibi olmalarına rağmen aynı anlamların olmadığı sadece birbirleri ile bağlantılı oldukları ortaya çıkmıştır. Örneğin, iyilik hali kavramı, ideal düzeyde sağlıklı olmaya ve iyilik haline yönelmiş, beden ve akıl ruh sağlığının bütünleştiği, bireysel olarak amaç dolu tavrı ve daha dolu yaşam geçirme hedefi olan, sosyal, kişisel, çevresel olarak tüm alanlarda işlevsel olan bir yaşam yolu anlamındadır (Güven, 2008). Diener (1994)'e göre, öznel iyi oluş seviyesi yüksek olan kişiler, yaşamlarındaki durum ve hadiseleri pozitif değerlendiren kimselerdir şeklinde açıklamıştır. Öznel iyi oluşu düşük bireyler mutsuz ve pek çoğu zararlı veya hedeflerini engelleyici şekilde geçiren kişilerdir. Bu çerçevede bireylerin öznel iyi oluşlarının fazla olması, olumlu duyguların olumsuz duygulara nazaran daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Yapılan araştırmalar sonucunda hayatında olumlu duyguları sıkça yaşayan kişilerin öznel iyi oluş halleri fazla olduğu görülmüştür. Bireyin mutluluğu hayatındaki yaşadığı olaylara karşı neyi veya nasıl anlamlandırdığını ifade etmektedir. Bu durum kişin mutluluğu ve hayatında meydana gelen hadiselere verdiği olumlu duyguların fazla olması

ile ilgilidir (Oluk, 2018). Bunun yanı sıra öznel iyi oluşu yüksek olan kişilerin ve toplumların yaşam kalitelerinin iyi olduğunu göstermiştir (Özer, 2013).

Öznel iyi oluşu meydana getiren üç faktör bulunmaktadır ilki kişiye özeldir ve yaşantısından oluşur. İkinci faktör ise olumlu yöndeki durumları içermesine rağmen içinde olumsuz yönlerde vardır. Ancak bu olumsuz faktörler olumlu faktörlerden az olduğu için etkisi azdır. Üçüncü unsur ise iş ve aile hayatı gibi alanlarda, tüm yaşamıyla alakalı değerlendirmelerini içermektedir (Tuzgöl Dost, 2004).

3.2. ÖZNEL İYİ OLUŞU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Öznel iyi oluşu etkileyen faktörlerin ne olduğunu ortaya çıkarmak için yapılan araştırmalarda öznel iyi oluşa etkisi olan birçok faktörün olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu bölümde bunlardan bahsedilecektir. Bunlar şu şekilde sıralanmıştır: Cinsiyet ve yaş, aile ve evlilik, kişilik, din, eğitim, gelir, sağlık, sosyal ilişkiler ve kültürdür. Literatürde öznel iyi oluş etkileyen faktörlerin %502'si genetik faktörler, %40'ı amaçlı etkinlikler ve %10'u demografik özelliklerle açıklanmaktadır (Carr, 2016; Eryılmaz, 2010; Lyubomirsky, 2007).

Yaş ve Cinsiyet: Yaşı küçük ve genç bireylerin daha çok olumlu duygular yaşadığını, yaşlı bireylerin ise daha çok yaşam doyumlarının yüksek olduğu saptanmıştır (Diener, 2008). Blanchflower ve Oswald (2008)'a göre Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu Amerika ve Avrupa ülkelerinden yarım milyona yakın katılımcının öznel iyi oluşu "U" biçiminde bir döngü taşıdığını ifade etmişlerdir. Orta yaşlı bireylerin ruhsal sıkıntılar yaşama durumunun daha fazla olduğu görülmüştür. Bu sebeple yaş değişkenine yönelik çalışmalarda farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir.

Kişilik: Öznel iyi oluşu etkileyen faktörler arasında önde gelen durum kişinin kişiliğidir. Kişilik ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında 2 tane boyut dikkat çekmişlerdir. Birincisi nevrotizm, ikincisi ise dışadönüklüktür. Burada nevrotizmin iyi oluşa daha çok etkisi olduğu tespit edilmiştir (Türkdoğan, 2010).

Evlilik ve Aile: Öznel iyi oluş ile ilgili yapılan diğer çalışma evlilik ve ailedir. Yapılan araştırmalarda evli ve aile olan bireylerin, aile ve evli olmayan bireylere göre öznel iyi oluş düzeyleri yüksek olduğu ve daha mutlu oldukları ortaya çıkmıştır (Canbay, 2010). Yabancı kaynaklı çalışmalar incelendiğinde ise aile olmanın bireyler için oldukça önemli olduğundan evlilik ve aile olmak öznel iyi oluşun en önemli sebeplerden ikincisi olduğu öngörülmektedir.

Eğitim: Eğitim bireyin mutluluğunun artmasında önemli rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Başka bir değerlendirmede; statü, eğitim, gelir, yaşam tercihi ve kültürel değerler gibi değişkenlerle birlikte öznel iyi oluş üzerindeki etkisi görülmektedir. Yapılan diğer çalışmalarda mutluluk ile eğitim arasındaki ilişki neticesinde farklı sonuçlarla karşılaşılmıştır (Keser, 2005: 77-96; Aşık, 2010:31; Malkoç, 2011). Genel anlamda eğitim seviyesi artan bireylerde mutluluklarının da artacağı düşünülürken yapılan çalışmalarda mutlu olmadıkları Sonuç olarak eğitim düzeyi düşük kişiler, yüksek eğitim almış olanlara göre daha mutlu oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Yurcu, 2014).

Din: Diener vd., (1997) 'de yaptığı çalışmalarda dini inanç ve ritüellerini yapan bireylerin öznel iyi oluşları üzerinde pozitif etkisi olduğu görülmüştür. Dolayısıyla kişilerin dini inanç düzeyleri hayatlarını etkilemektedir. Örneğin: Dini inançlar bireylerin olumsuz yönelimlerini kısıtlamaktadır. Bu nedenle kişilerin öznel iyi oluş düzeylerini etkilemektedir. Araştırmalar doğrultusunda, bir annenin engelli bir çocuğu varsa ve dini inancı güçlü ise annenin depresyon ve stres seviyelerinin düşük olduğu saptanmıştır (Myers ve Diener, 1996).

Sosyal İlişkiler: Sosyal ilişkiler kişinin hayatta varlığına devam edebilmesi için önem arz etmektedir. Bu ilişki alanı kişinin psikolojik ve fiziksel sağlığı açısından önemlidir. Bundan dolayı bireylerin sosyal ilişkileri iyi ise öznel iyi oluşları olumlu yönde artmaktadır, sosyal ilişkileri zayıf bireylerin ise tam tersi olduğu görülmüştür. Sosyal ilişkileri iyi olan kişiler çevresinden fazla destek görmekte ve kendini daha çabuk toparlayabilmektedir. Bu durum itibar sahibi olduklarından öznel iyi oluş düzeylerini arttırmaktadır. Sosyal ilişkilere ek olarak ve öznel iyi oluş değişkenini etkileyen diğer değişkende sosyal karşılaştırmadır. Sosyal karşılaştırma bireyin kendisini başkasıyla kıyaslamasıdır. Örnek olarak; umutsuzluk, öfke ve yaşanan kıskançlık gibi duyguların sürekli gerçekleşmesi durumunda öznel iyi oluşta olumsuz yönde sonuçlar vermektedir (Satıcı, 2016).

Gelir: Diener (1984)'te yaptığı bir çalışmasında, gelirin öznel iyi oluşla doğrudan bir ilişkisinin olmadığını ancak tamamen etkisiz de olduğu söylenemez. Diğer yandan cinsiyet ve yaşa göre, öznel iyi oluş bireyin ekonomik durumuyla ilişkisinin güçlü olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, gelirin bilinenlere göre öznel iyi oluşu arttırıcı özelliğinin günümüz koşullarında değiştiği gözlenmektedir (Easterlin, 2001). Kişilerin gelirleri yüksekse bireylerde risk faktörünün meydana geldiği de açıklanmıştır.

Kültür: Diener, (1996) yaptığı çalışmada kültürel faktör bireysel ve toplulukçu boyutunda ele alınmıştır. Yapılan araştırmalarda toplulukçu kültürde bireylerin mutluluğuna farklı açılardan yaklaştığı sonucuna varılmıştır. Toplulukçu kültürde; sosyal rolleri gerçekleştirme, diğer insanlarla uyumlu olma ve topluma uyum sağlama bireylerin mutluluklarını arttırmaktadır ve kişi için kişisel amaçlar ikinci plana atılmakta olup toplumsal çabaya önem verilmektedir. Bireyci kültürde ise; bireyselleşmeden kaynaklı kendi istekleri daha çok önemlidir. Bireyci kültürlerde bireysel hareket edebilme ve aidiyet hissetmeme ile bireyler mutlu olabilmektedirler. Bireyci kültürde yaşayan bireyler, kısıtlamaya maruz kalmadan kendisi için doyum aldığı bir yaşam sürdürürler (Satıcı, 2016). Bu sebepten yapılan bazı çalışmalarda, bireyci kültürlerin kişinin öznel iyi oluşlarını olumlu yönde etkilediği ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmışken, toplumcu kültürlerde de tam tersi olumsuz yönde olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle öznel iyi oluş açısından her kültürü kendi içinde değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sağlık: Öznel iyi oluş ile sağlık arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bireyler sağlıklı olduklarını hissettiklerinde öznel iyi oluşlarına olumlu katkısı olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, kişinin sağlık sorunları, kişinin hedeflerine karşı engel teşkil ederken, öznel iyi oluşunu da negatif yönde etkilemektedir (Diener, vd., 1999).

3.3. ÖZNEL İYİ OLUŞUN BOYUTLARI

Öznel iyi oluşun on iki alt boyutu vardır bu boyutların her biri aşağıda açıklanmıştır.

Yaşamını Kendi Geçmişi ve Başkalarının Hayatı ile Kıyaslama: Bu kuramı öznel iyi oluşu etkileyen faktörler arasında sosyal ilişkiler, sosyal karşılaştırma olgusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan kaynaklı bireyin kendisini başkasıyla kıyaslama durumu içinde yaşadığı olumsuz duygulara verdiği tepkilerdir. Bunlar ise, mutsuzluk, başkasını kıskanma ve öfke gibi negatif duyguların tekrarlanması sonucunda öznel iyi oluşlarını olumsuz etkilemektedir. Kangal (2013) çalışmasında kişilerin kendilerinden üstün olan kişileri kendileriyle kıyasladıkları için mutsuz oldukları, kendinden daha düşük seviyedeki kişilerle kıyaslama yaptıklarında mutlu oldukları görülmüştür.

Olumlu ve Olumsuz Duygular: Duygular işlevsel olarak tam anlamıyla bağımsız iki boyuttan oluşmaktadır. Olumlu duygu boyutu yaşamdan zevk, keyif ve haz alma olarak açıklanırken, diğer boyut olan olumsuz duygular korku, endişe, stres, kızgınlık gibi duygulardan oluşur (Gençöz, 2000:19-26).

Amaçlar: Bireyler bir neden amaç peşinde koşmadıklarında durağanlaşırlar ve mutsuz olurlar. Bu bağlamda kişilerin amaçlarına ulaşması mutlu olmasında büyük bir yere sahiptir. (Diener E., 1984).

Kendine Güven: Kendine güven alt boyutunda kişisinin kendine güvenmesi ve özgüvenli olmasıdır. Kısacası kişilerin kendi amaçları doğrultusunda kendileri için yaptıkları değerlendirmelerdir. Kişilerin kendilerini gerçekleştirdikleri durumlardır. Bu durumlar kendilerini başarılı, değerli, önemli ve kendilerince belirledikleri konularda yeterli bulmaları ile inandıkları inançla kendilerini kabul ettiği durumları içermektedir (Coopersmith, 1967; Özdemir, 2016).

İyimserlik: İyimserlik alt boyutu bireyin olaylara olumsuz halinden çok olumlu yaklaşmalarıdır. Bu kişilerin olayları algılamaları dikkatlerini olumlu tarafından yana kullandıkları bir durumdur (Harris ve Wendy, 1994; Türküm, 1999).

İlgi Duyulan Etkinlikler: İlgi duyulan etkinlikler boyutunda kişiler arasında duyulan nesne ve olgular hareketliliğidir. İlgi duyulan etkinlik hem zihinsel hem de duygusal tarafları bulunmaktadır. Başka şekilde açıklanacak olursa bireylerin zevk alarak durağanlıktan ve aynı şeyi yapmaktan bunalmış, sıkıcılıktan uzak, severek ve eğlenerek yatığı aktivitelerdir (Kaya, 2016).

Arkadaşlık İlişkileri: Akranları ile sosyal ilişkilerde bulunanların yaptığı etkileşimlerdir. Derin bağ ve ilişkiye arkadaşlık ilişkileri denilmektedir. Bu bağlamda dostluk, güven, duygu desteği ve saygı gibi durumların oluşması beklenilmektedir (Uşaklı, 2006:69). Kişilerin arkadaşlık bağlarında beklenilen kazanımlar şunlardır:

- Karşısındaki kişiye değer ver tek merkezcilik anlamında değer ve bağ oluşturur.
- Sosyal çevre ile hem de kendisiyle bilgiyi günceller.
- Diğer kişilerle kendini kıyaslar ve değişimini olumlu bir şekilde gelişmesine fırsat tanır.
- Kişinin iletişimi sadece aile çerçevesinde değil farklı kültür yaş ve cinsiyetteki bireylerle de etkileşimde bulunur.

Geleceğe Bakış: Staats (1989)'da yapmış olduğu umut tanımı şu şekildedir:" Gelecek açısından gözetilen zamandır" olarak ifade etmiştir. Başka bir deyişle pozitif beklentilerin, negatif beklentilerden daha fazla olması durumudur.

Aile İlişkileri: Kişinin ilk rehberi ailedir. Aile kişiye destek vermektedir. Bu süreçlere bakıldığında yol gösterme, karşılıklı değer verme, onaylanma, koruma ve özgür bırakma olarak nitelendirilebilir. Aile içerisinde bazı duygulara tepki verilmesi zorunludur. Bu bireyler özellikle kızgınlık, üzüntü ve kırgınlık gibi kişilerin birbirlerine ifade etmekten kaçındığı duyguları ve çatışmaları ailenin sağladığı desteğin yanında olumsuz koşullar olarak değerlendirebilir. Yaşanılan olaylar karşısında bireyin tüm kızgınlık ve öfkesini kendine doğru yöneltmesi bireyin depresyona girmesine, bedenin duygu ve davranış, düşüncelerine nasıl etki ettiğine odaklanır (Karadağ, 2015:5).

Başkalarının Yaşamına İmrenme: Başkasında bulunan bir şeyin kendinde olmasını istemektir. Kıskanma kavramı ile karıştırılmamalıdır. Kıskançlık farklı bir durumdur. Çünkü kişinin sahip olduğu şeyi kaybetmesi ya da kendisinde olma arzusu ile eşdeğerdir. Buna karşılık imrenme ise kişinin kendinde olmasını iyi niyetle istemesinden kaynaklanmaktadır. Yani bir kişiye ya da bir şeye benzeme isteğidir (TDK, 2019).

Yaşamın Zorluklarıyla Baş Etme: Kişinin yaşam mücadelesine karşı baş edebilmeye olan inancı, olumlu beklentileri, bunu yapacağı ve başaracağı fiziksel kapasitesinin, ortaya çıkabilecek sorunların farkında olmasıdır. Karşısına çıkabilecek güç durumların başarılı olabileceği yönünde kendisine olan güvenidir (Zülkadiroğlu, vd., 2007:1-9). Bu sebeple kişinin öznel iyi oluşu bu inancın etkisi olarak değerlendirilir.

Karamsarlık: Bireyin hedefine ulaşması ile ilgili beklentisinin bulunduğu haldir. Eğer hedefine ulaşabileceği inancı yüksekse öznel iyi oluş bakımından daha olumlu sonuçlar ortaya çıkarken; bireyin amaca ulaşamayacağına dair negatif bir inancı varsa öznel iyi oluş hali olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmıştır (Schejer ve Carver, 1985).

3.4. ÖZNEL İYİ OLUŞ İLE İLGİLİ KURAMLAR

Öznel iyi oluş ile ilgili birçok kuramın olduğu bilinmektedir. Ancak genel anlamıyla aşağıda bahsedilen kuramlar vardır ve bu kuramlar şu şekildedir: Uyum kuramı, sabit nokta kuramı, erek kuramı, etkinlik kuramı, akış kuramı, aşağıdan yukarıya-yukarıdan aşağıya kuramı ve yargı kuramlarıdır.

Uyum Kuramı: Bireyler karşılaşacakları yeni olaylara tepki verirler ancak zamanla alışıp kabullenip eski uyum düzenine yeniden dönerler. Tepki vermelerinin sebebi ise karşılaştıkları olayın ne kadar pozitif veya negatif olduğu durumuna göre öznel iyi oluş düzeyleri etkiler (Deiner, 2001). Bireyler yeni karşılaştıkları durumlara daha sağlam bir şekilde tepki verme eğilimindedirler. Fakat bu olay veya durumlar sürekli

olduğunda insanlar bu durumlara alışarak ve uyum sağlayarak başlangıçta gösterdikleri güçlü tepkiyi göstermeyecek olmalarından kaynaklanır (Çatıkoğlu, 2006).

Sabit Nokta Kuramı: Sabit kararlılığı göstermektedir. Genetik yapılar kararlılığı belirler ve genetik faktörler bireyin sahip olduğu öznel iyi oluş düzeyinde çok az değişiklik gösterir. Ancak bu durum bireylerin iyi olma hallerini etkilese de başlangıçtaki sabit noktaya geri dönmelerini sağlar (Emmons ve McCullough, 2003). Bu bağlamda bu kurama baktığımızda adaptasyon teorisine benzemektedir. Uyum kuramıyla karşılaştırırsak uyum kuramı bireyin geçmiş ve yeni deneyimlerine bağlıyken, bu kuramda ise kalıtıma dayanmaktadır (Beder, 2019).

Erek Kuramı: Türkçe sözlükte açıklaması kısaca "amaç, gaye, maksat, hedef" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). İhtiyaçların karşılanmasının mutluluk ve tatmin yarattığı, aksi durumun ise mutsuzluk yarattığı fikrine dayanmaktadır (Yetim, 2001). Erek kuramına göre kişilerin gayeleri farklıdır. Hedeflerine yönelik çaba gösterdiklerinde mutlu olacaklardır. Bu sebeple amaçlarına vardıklarında olumlu duygulara, ulaşamadıklarında ise olumsuz duygulara sahip olacaklardır (Diener ve Diener, 1996). Erek kuramı içerisinde ait olma, özerklik ve yetkinlik ihtiyaçlarının doğuştan getirilen içsel gereksinimler olduğu belirtilmektedir. Buna bağlı olarak kişilerin öz yeterliliklerine göre; ait olma, özerklik ve yetkinlik gereksinimlerinin karşılanması, bireylerin öznel iyi oluşlarını pozitif yönde etkileyecektir (Deiner, 1984). Amaçların genel-geçerliği ve mutluluğa ulaştırma noktasındaki araçsallığı hakkında farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bireyi mutluluğa ulaştıran amaçları Maslow evrensel olarak betimlerken, Murray kişiye özel olduğunu belirtmiştir (Dilmaç ve Tezelli 2019:51-60).

Etkinlik Kuramı: Mutluluğu deneyimlemek için hedeflerin sonucunun düşünülmemesi gerekir. Başka bir ifade ile hedefe ulaşmak yerine hedefe giden yolda yürümek insanlara daha fazla mutluluk getirmektedir. Bu bağlamda öznel mutluluğun nedeni yapılan etkinlik olarak kabul edilmektedir (Ryan ve Deci, 2001:141-166). Bu faaliyetler; hobiler, egzersizler ve insanlar arasındaki sosyal ilişkiler olarak görülmektedir. Öznel iyi oluşu iyileştirmeyi amaçlayan ilk etkinlik temelli çalışmaları gerçekleştirmiştir. Yapılan çalışmalarda öznel iyi oluşun artırmasına dair strateji belirlenmiştir Fordyce (1977)'ye göre stratejiler şunlardır:

- Toplumsallaşmak için daha fazla çaba göstermek stratejisi.
- Yakın ilişkileri güçlendirmek stratejisi.

• Sosyal bir kişilik geliştirmek stratejisi.

• İyi bir arkadaş olma stratejisi.

• Sağlıklı bir kişilik geliştirmek için faaliyetlerde bulunmak stratejisi.

• Olumlu-iyimser düşünmeyi geliştirmek stratejisi.

• Öznel açıdan iyi olmayı önemsemek stratejisi.

• Anlamlı çalışmalara katılma stratejisi.

• Daha iyi planlar yapmak ve bu planları uygulamaya koymak stratejisi.

• Şu ana odaklanarak yaşamak stratejisi.

• Olumsuz duyguları azaltmak stratejisi.

• Endişelenmeyi bırakmak stratejisi.

Akış Kuramı: Bireyler kendilerini etkinliklere kaptırırlar ve bireylerin yeteneklerine uygun etkinliklerle ilgilendikleri aktarılmaktadır. Faaliyetler insanların yetenek ve ilgilerine göre uygunluk göstermelidir. Aksi halde birey, ilgi ve yeteneklerinin ötesindeki durumlarda olmak istemediği için kaygı ve stres hissedebilmektedir. İlgi ve yeteneklerinin ötesine geçmeyen aktiviteler, bireye "yapabilirim" hissini vererek içinde bulunduğu durumdan keyif almasını sağlayacaktır. Akışa dalmış insanlarda pozitif duygular arttıkça negatif duygular azalmaktadır (Csikszentmihalyi, 1999).

Aşağıdan yukarıya-yukarıdan aşağıya kuramı: Kozma ve Stones (1980)'a göre "*Aşağıdan yukarıya teorisine göre bireylerin öznel iyi oluşları, yaşamlarında biriktirdikleri pozitif duygular ve hoş anıları ile şekillenmektedir*." olarak açıklamıştır. Yalçın (2019)'a göre ise, "*İnsan mutluluğu, üzücü anılardan çok; güzel anılara sahip olmaya bağlıdır*" diye açıklamıştır. Bu bağlamda öznel iyi oluş kuramına göre Yukarıdan Aşağıya kuramı bireyin ait olduğu kişiliğinin özelliğidir. Bu özellik sayesinde hayattaki olaylara verdiği tepkini ortaya çıkarır. Mutlu olma durumu bireyin içinde yaşadığı durumdur (Eryılmaz, 2009). Genel anlamda aşağıdan yukarıya yaklaşımda öznel mutluluk bireyin hayatındaki ilginç olayların birikmesiyle oluşurken yukarıdan aşağıya yaklaşımda ise öznel mutluluk; kişiye, dünyaya olumlu bir bakış açısıyla oluşmaktadır. Farklı açıdan ifade edecek olursak öznel iyi oluş, yukarıdan aşağıya yaklaşımda bir neden; aşağıdan yukarıya yaklaşımda bir etkidir (Tuzgöl Dost, 2004:135).

Yargı Kuramı: Gerçek şartlardaki bireyin karşılaştığı ölçütler öznel iyi oluşu düzeyini belirlemeye yardımcı olur. Birey için beklenilen durum sınırını aşarsa bireyin öznel iyi olma açısından iyi bir sebeptir. Gerçekteki durum, bireyin belirlenen ölçütün altında kalır ise, birey öznel açıdan iyi olmadığı düşünülmektedir. Bu durum sosyal karşılaştırma teorisine benzemektedir. Sosyal karşılaştırma teorisine göre, insanlar kendilerini başkalarıyla karşılaştırma eğilimindedir. Araştırmalara bakılacak olunursa öznel olarak mutlu olan bireyler daha kötü durumda olan bireyle kendini karşılaştırır lakin öznel iyi oluşu düşük olan kişi mutluluk durumunu kendindeki sahip olmadıkları mutluluğa kendilerini daha iyi ve daha kötü insanlarla karşılaştırma eğilimindedir (Diener, 1984).

3.5. ÖZNEL İYİ OLUŞUN SONUÇLARI

19. yüzyılın başlarında psikoloji biliminde depresyon ve kaygı gibi olumsuz duygular ile ilgili araştırmalara fazlaca yer verilmiştir fakat olumlu duygular üzerinde pek çalışılmamıştır. Pozitif psikolojinin gelişmesiyle özellikle öznel iyi oluş konularında artış olduğu görülmüştür. Öznel iyi oluş pozitif duyguların yaşam doyumuna erişme şeklinde tanımlanmıştır. Olumlu duygulanım, heyecan, ümit, ilgi, güven, gurur, heves, neşe gibi duyguları ifade ederken olumsuz duygulanım ise üzüntü, suçluluk, sinir, tedirgin, nefret ve öfke gibi olumsuz duyguları içerir. Yaşam doyumu boyutu ise hayattan memnun olmak ve öznel iyi oluşun zihinsel bileşimini oluşturmaktır. Bu durum sosyal alandaki değerlendirmeleri yansıtır (Myers ve Diener, 1995:11). Öznel iyi oluş kişinin yaşamını değerlendirmesi ve yargılaması anlamında ifade edilmektedir (Doğan ve Eryılmaz, 2012:383-389).

Pozitif ruh hali iyi olan kişiler, etrafındaki insanlarla daha olumlu sağlıklı iletişim kurabilirler ayrıca empati yetenekleri de gelişmiş kişilerdir. Araştırmalardan elde edilen bulgulara göre öznel iyi oluşun bireylerde yansıma bulduğu ilk yaşam alanı sosyal ilişkilerdir. Sosyal ilişkiler, mevcut araştırmada hem öznel iyi oluş üzerinde etkisi bulunan hem de öznel iyi oluştan etkilenen bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Öznel iyi oluşları yüksek olan kişilerin, göstermiş oldukları performanslarda artış olduğu görülmüştür ve işlerine daha iyi odaklanıp motive oldukları ortaya çıkmıştır. Öznel iyi oluşu iyi olan birey sorun karşısında daha iyi karar verebilir, daha net düşünebilmektedir. Yaşam karşısındaki zorluklarla daha kolay baş edebilir. Sonuç olarak öznel iyi oluşu iyi olan bireylerin diğer farklı alanlarında da olumlu etkisinin olduğu görülmüştür.

3.6. ÖZNEL İYİ OLUŞ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Öznel iyi oluş kavramı ile tanımlamalarda şu şekilde ifade edilir psikoloji, sosyoloji, turizm, ekonomi gibi birçok alanda çalışma konusu olarak araştırılmıştır. Bu araştırmalarda bireylerin yaşam kalitesi, mutluluk, tatmin, memnuniyet ve refah gibi konuları ele almışlardır. Diener, (2000)'e göre bireylerin yaşamlarına ilişkin, bilişsel ile duyuşsal durumları ve değerlendirmeleridir. Deci ve Ryan (2008)'a göre öznel iyi oluş genellikle kişinin hayatından yüksek derecede olumlu duygulanım, düşük derecede olumsuz duygulanım ve yüksek yüzeyde tatmin yaşaması olarak yorumlanır. Kişi bu üç yapının da etkisini yaşamında hissettiğinde öznel iyi oluşunun yüksek olduğu söylenir. Dolayısıyla böyle bir değerlendirme sonucunda öznel iyi oluş hali, mutluluk ile birbirini tamamlamaktadır. Sonuç olarak mutluluk her insanın ulaşmaya çalıştığı durumdur. Çalışma kapsamında öncelikle ulusal literatüre yer yer vermekte fayda görülmektedir. Bunun için ilk olarak Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) içerisinde bir tarama gerçekleştirilmiş sonrasında diğer çalışmalar ele alınıp değerlendirilmiştir. Özellikle bu alanda çalışmaların yetersiz olduğu fark edilmiş ve yapılan analizlerle giderilmeye çalışılmıştır. Arama motoruna öznel iyi oluş olarak anahtar kelimenin girilmesi sonucunda konu ile ilgili 374 (üç yüz yetmiş dört) adet tezin mevcut olduğu görülmüştür. Bu çalışmalardan 295 (iki yüz doksan beş) tanesi yüksek lisans, 79 (yetmiş dokuz) tanesi ise doktora tez araştırmasıdır. Bu çalışmalardan turizm alanında 9 (dokuz) tane çalışma olduğu görülmektedir. Bu konu ile alakalı son dönemde yapılan araştırmalar incelendiğinde banka çalışanları (Güner ve Bozkurt, 2017), lise öğrencileri (Akdoğan ve Yalçın, 2018), ortaöğretim öğrencileri (Gündoğan ve Sargın, 2018), akademisyenler (Alparslan vd., 2018), öğretmenler (Eryılmaz ve Kara, 2019) olmak üzere çeşitli gruplar üzerinde öznel iyi oluşa yönelik çalışmalar yapılmıştır. Tayba (2023) tarafından yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen araştırmada Türkiye'deki Mardin şehrinde yerel toplumun sürdürülebilir turizme yönelik tutumları, turizmin gelişimine yönelik verdikleri destek ve öznel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Mardin yerel halkından 487 kişinin katılımıyla veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda yerel halkın sürdürülebilir turizm tutumunun hem turizm gelişim desteği üzerinde hem de öznel iyi oluşu üzerinde etkisi olduğu; ancak yerel halkın turizm gelişim desteğinin, öznel iyi oluşu üzerinde etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Yeşilyurt (2019) tarafından çalışılan doktora tezinde rekreatif amaçlarla bisiklet sürenlerin oluşturduğu "Interrail Turkiye Bicyclerail" grubunda 461 anket uygulanmıştır. Çalışmada, temel psikolojik ihtiyaç

tatmininin özerk motivasyon dolaylı etki modelinde; yaşam doyumu, özerk motivasyon ve olumlu duygu durumu pozitif ve anlamlı olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda özerk motivasyonun da olumlu duygu durumunun, yaşam doyumunu anlamlı ve pozitif olarak yordadığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra motivasyonsuzluğun da olumlu duygu durumunu negatif ve anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir. Motivasyonsuzluğun verdiği etki kişilerin çalışma hayatı üzerinde yoğun bir baskı yaratmaktadır. Yalçın (2019) tarafından yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen araştırmada Eskişehir'de doğaya dayalı rekreasyon faaliyetleri içerisinde değerlendirmeler yapılmıştır. Bunun sonucunda bisiklete binme faaliyetlerine katılan kişilere yönelik çalışmalarda doğaya dayalı rekreasyon faaliyetine katılımın motivasyonlarının öznel refaha olan etkisi ile ilgili önemli ilişkiler tespit edilmiştir. Binboğa (2019) tarafından yüksek lisans tezi çalışmasında 2018 yılında Aydın-Kuşadası ilçesinde görev yapan 360 rehber üzerinde uygulanan anket sonuçlarına göre duygusal emek ve öznel iyi oluş kavramlarını açıklamak ve turist rehberleri üzerinde ilişkisini görebilmeyi amaçlamıştır. Sonuçlara göre, duygusal emek ve öznel iyi oluş arasında kuvvetli bir ilişki bulunmamıştır. Aydın (2019) tarafından yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen araştırmada Kapadokya bölgesini ziyaret eden bireylerin yöreye özgü çeşitli aktiviteler aracılığıyla önceki bilgi ve deneyimlerinden farklı, hatırlanabilir bir turizm deneyimine sahip olacakları düşünülmüştür. Kapadokya bölgesinde gönüllülük esasına dayalı veriler toplanmıştır. Bu nedenle ilk olarak bireylerin hatırlanabilir turizm deneyimi ile öznel iyi oluşları arasında hayatı anlamlandırmalarının aracılık rolü saptanmaya çalışılmıştır. Bozkurt (2018) tarafından doktora tezi kapsamında algılanan doğrultuda Antalya ilinde faaliyet göstermekte olan beş yıldızlı otel çalışanlarının 429 tanesinden anket yoluyla veri toplanmıştır. Algılanan istihdam edilebilirlik, öznel iyi olma hali ve işten ayrılma niyeti kavramlarının teorik incelemesini sunmakla birlikte; algılanan istihdam edilebilirliğin öznel iyi olma haline etkisi ve öznel iyi olma halinin işten ayrılma niyetine etkisini meydana çıkarmıştır. Bu bulgulardan yola çıkarak algılanan istihdam edilebilirliğin öznel iyi olma halinin alt boyutlarından olumsuz duyguyu negatif, olumlu duyguyu pozitif, yaşam doyumunu ise pozitif yönde etkilediği gözlenmiştir. Bununla birlikte öznel iyi olma halinin alt boyutlarından olumsuz duygunun işten ayrılma niyetine pozitif, olumlu duygunun pozitif, yaşam doyumunun ise yine pozitif yönde etki ettiği tespit edilmiştir. Yurcu (2014) doktora tezi kapsamında yürüttüğü çalışmasında turizm çalışanlarının örgütsel vatandaşlık davranışları ele alınmıştır. Çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışlarının, iş doyumlarının ve öznel iyi oluş düzeylerinin nasıl birbirlerinden

etkilendiklerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda veriler, Antalya ili Merkez ve Serik ilçesine bağlı Belek\Kadriye bölgesindeki 5 yıldızlı 50 otelde çalışan 2.051 personelden oluşmuştur. Sonuç olarak örgütsel vatandaşlık davranışı boyutlarının, iş doyumu ve öznel iyi oluşun birbirleriyle ilişkili oldukları ve birbirlerini etkiledikleri ortaya çıkmıştır. Yurcu ve Kocakula (2015) tarafından yapılan araştırmada Antalya / Merkezde 5 yıldızlı otellerde çalışan 406 çalışandan veri toplanmıştır. Konaklama işletmeleri çalışanlarının iş yeri yalnızlık duygularının öznel iyi oluşlarına etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda, yalnızlık ve öznel iyi oluş arasında negatif bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Daşkın ve Asan (2022) tarafından yapılan araştırmada Sinop destinasyon imajının oluşturduğu ve destinasyon imajının destinasyon yardımları, tavsiye verme performansı ve kişisel iyi rol üzerinde rol araştırmasıdır. Sinop ilini ziyaret eden 143 kişiye anket uygulanmıştır. Analizler sonucunda destinasyon imajının yardım ve tavsiye etme tutumlarının yanı sıra öznel iyi oluşun üzerinde olumlu etkiler ortaya çıkmaktadır. Kan Sönmez (2023) tarafından yapılan çalışmada Afyon Kocatepe, Harran ve Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitelerinde toplamda 393 akademisyenden veri alınmıştır. Bu çalışmada, akademisyenlerin rekreasyonel aktivitelere katılım düzeyleri ile öznel iyi oluşları arasındaki bağlantıların belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre de gençler, bekarlar ve araştırma görevlilerinin daha yüksek düzeyde rekreasyonel aktivitelere katıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca; gençlerin, kadınların, araştırma görevlilerinin ve kıdemi düşük olanların öznel iyi oluş düzeylerinde yükseklik saptanmıştır. Araştırmada genel olarak rekreasyonel aktivitelere katılım düzeyleri ile genel öznel iyi oluş arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer taraftan rekreasyonel aktivitelerin en çok etkilediği öznel iyi oluş boyutlarının sırasıyla: “ilgi duyulan aktiviteler”, “arkadaş ilişkileri” ve “aile ilişkileri” olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte öznel iyi oluşu en çok etkileyen rekreasyonel aktivitelerin ise “kültürel aktiviteler” olduğu tespit edilmiştir. Akgündüz ve Bardakoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada amaç meslek liselerinde eğitime devam eden öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin staj, sınıf ve cinsiyet düzeyinde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Aydın ili Kuşadası ilçe merkezinde bulunan meslek liselerine devam etmekte olan 200 lise öğrencisine anket uygulanmıştır. Sonuçlar öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermediğine işaret etmektedir. Diğer yandan; öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri, staj durumları ve sınıf düzeyleri açısından anlamlı farklılık göstermektedir.

3.7. ÖZNEL İYİ OLUŞUN TURİST REHBERLİĞİ MESLEĞİNDEKİ MEVCUT DURUMU

Öznel iyi oluş ile ilgili farklı alanlarda yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Öznel iyi oluşa yönelik psikoloji temelli olmak üzere, spor, turizm, sosyoloji, iktisat, eğitim, gibi çeşitli alanlarda öznel iyi oluş kavramlarına yönelik çalışmalar vardır. Öznel iyi oluş literatüründe Turist rehberlerine yönelik az sayıda çalışma bulunmaktadır. Öznel iyi oluş ile ilgili yapılan çalışmalar çoğunlukla psikoloji, eğitim ve öğretim, konularında çalışılmıştır. Turizm alanında yapılan çalışma ise 9 tanedir bir tanesi turist rehberlerine yönelik çalışmadır. Öznel iyi oluş ile ilgili yapılan çalışmalar turist rehberlerine yönelik çalışmalarda ulusal ve uluslararası literatürde de yok denecek kadar azdır. Çoğunlukla; öğretmen, akademisyen öğrenciler, turistler, otel çalışanları ve sağlık alanına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

4. HİZMET PERFORMANSI

Araştırmanın bu bölümünde hizmet kavramının tanımına ve özelliklerine, performans ve hizmet performansı kavramına ve tanımına, performansı etkileyen faktörlere, turist rehberi performansına, hizmet performansı sonuçlarına, hizmet performansı ile ilgili çalışmalara, hizmet performansının turist rehberliğinde mevcut durumuna ele alınmıştır.

4.1. HİZMET KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Amerikan Pazarlama Birliği (AMA) (2018)'ne göre "*hizmet kavramı malların satışıyla birlikte sağlanan ya da satışa sunulan eylemler, doygunluklar veya yararlar*" olarak ifade edilmiştir. Diğer başka bir tanım ise Kotler ve Keller, (2009) tarafından mülkiyetle sonuçlanmayan, ya da somut olmayan eylemler olarak tanımlanmıştır. Hemedoğlu (2010)' göre hizmet, soyut olabilen ve alındığında soyut satış için sunulan fayda ve faaliyetlerden meydana gelen ürün çeşidi ya da yer, zaman, psikoloji ve biçim açısından yarar sağlayan ekonomik faaliyet olarak tanımlanmıştır. Hizmet sonucunda bir ürüne bağlı veya bağlı olmayan hizmetler olarak geniş bir alanı içine alır. Bu açıdan, ürün kalitesi bilgisinin hizmet hakkındaki bilgi kalitesini bilmek için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Zaman boyutu bulunan hizmetler, başlangıç ve bitiş saatleri vardır. Hatta fiziksel ürünlerde farklılıklar da göze çarpmaktadır (Sayım ve Aydın, 2011:246). Hizmet, heterojenlik, soyutluk, depolanamazlık ve ayrılmazlık olmak üzere dört karakteristik özelliğe sahiptir (Parasuraman, vd. 1985:42).

4.2. PERFORMANS VE HİZMET PERFORMANSI

Performans sözcüğünün kökü İngilizceden (performance) gelmektedir. "Performans" kavramının Türkçe tanımında ise başarı, başarım, yetenek, iş yapma becerisi gibi anlamlarda kullanılmaktadır (Kocabaş ve Turhan, 2002:41). Performans 15. yüzyılda kullanılan anlamı sergi ve oyunu açıklamak için kullanılmıştır. Performansı açıklarken eski anlamından farklılıklar göstermekle birlikte etkenlik, başarı, yetenek, etkililik ve memnuniyet gibi kavramların performansla aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir (Avcı, 2005: 5-11). Bu nedenle performans, daha önceden belirlenen hedefe ulaşmak için belirli bir süre sonucunda elde edilen çıktı miktarıdır. Bu bağlamda, belli bir süreç içerisinde üretilmiş hizmet ve malların toplamı olan performans; genellikle verim, çıktı, etkinlik gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir (Helvacı, 2002: 155-169). Genel olarak amaçlı ve planlanmış bir etkinlik sonucunda elde edileni nicelik ve /veya nitelik olarak belirleyen bir kavramdır. Bir işi yapan bireyin, bir grubun ya da bir kuruluşun o işle amaçlanan hedefe ne ölçüde ulaşılabildiğinin nicel ve nitel olarak ifadesidir. Kısacası bir işte gösterilen başarı derecesinin çıktısıdır (Özer, 2009: 73).

Hizmet performansı kavramı hizmet kalitesi ile ilişkili bir kavramdır. Hizmet kalitesi müşterilerin beklentileri ile çok sayıda hizmet niteliğindeki algıları arasındaki fark olarak kavramsallaştırılmış olsa da müşteri memnuniyeti de hizmet performansının beklentilerle karşılaştırılmasının bir sonucu olarak değerlendirilmiştir (Huang vd., 2010). Dolayısıyla hizmet performansı kavramı, genel olarak performans ölçümü kavramının içinde olup daha çok finansal olmayan bölümü temsil etmektedir. Hizmet performansı ölçümü, finansal ölçümlere kıyasla değişen pazar koşullarına ve amaçlara uyum sağlayabilmesi ve gelişmeye açık olması nedeniyle daha esnek bir şekilde ifade edilebilmektedir. Bu avantajına karşın örgüte sunduğu katkıların direkt olarak para ile açıklanamaması, kârlılık ile ilişkisinin kurulamaması hizmet performansı ölçümünün dezavantajlı yönünü oluşturmaktadır (Yüreğir ve Nakıpoğlu, 2007: 549).

Hizmet endüstrileri, çeşitli müşterilere hizmet veren zorlu sektörler olarak görülmektedir. Bu hizmetler şirketlerin çalışanları tarafından verilmektedir (Palaniswamy et al., 2017). Hizmet performansı ise örgütün başta tüketiciler olmak üzere tüm paydaşların beklenti ve isteklerine cevap verebilme, bunları karşılayabilme yeteneğidir (Bowrin, 2010). Hizmet performansı iki aşamaya ayrılmıştır; tümünü kapsayan örgütsel performans düzeyi organizasyonel çalışmalar ve bununla ilgili bireysel düzey kişisel performans veya çalışan performansıdır (Liao ve Chuang 2004). Literatür incelendiğinde

üç çeşit performans türü olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bunlar, bireysel, takım ve örgütsel performanstır. Bu performans türleri şu şekilde açıklanmıştır:

Bireysel performans, iş görenlerin örgüt içerisinde gösterdikleri tutum, davranış ve yaptıkları faaliyetleri ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.

Takım performansı, örgüt üyelerinin bir grup oluşturarak gösterdikleri tutum, davranış ve yaptıkları faaliyetleri ölçmek maksadıyla kullanılmaktadır.

Örgütsel performans ise iş görenlerin ve örgüt üyelerinin bir grup olarak örgüt yararına gösterdikleri tutum, davranış ve yaptıkları faaliyetleri ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Yani örgütsel performansın; bireysel ve takım performansının birleşimi olarak meydana geldiği söylenebilmektedir. Çünkü iş görenler örgütlerin en önemli parçalarıdır ve örgütten ayrı tutulamazlar (Apan, 2008).

4.3. HİZMET PERFORMANSINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Örgütsel veya bireysel açıdan çalışanların etkinliği ve randımanın artması için performanslarını etkileyen motivasyonun yüksek düzeyde olması gerekmektedir. Bu sebeple, araştırmacılar tarafından çalışanların performanslarını etkileyen etmenleri ortaya çıkarmak amacıyla çok sayıda çalışma yapılmış ve performans konusu insan kaynakları açısından önemli bir yere sahip olmuştur (Savcı, 2012). Performansı etkileyen unsurlar ise üç başlık altında toplanmış olup aşağıda açıklanmıştır (Alkan, 2014).

Bireysel faktörler: Cinsiyet, yaş gibi demografik özellikler, bilgi gibi rekabetçi özellikler, yetenek, tutum, algı, değer ve istekler doğrultusunda psikolojik özellikler olarak ifade edilmiştir.

Örgütsel faktörler: İşletmenin amaçları, örgüt iklimi ve fiziksel nedenleri olup ve bu nedenler; havalandırma, aydınlatma, gürültü, ısı, gibi etkilediği alandır.

Çevresel faktörler: Siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel olarak sınıflandırılmıştır. Bükülmez (2013)'e göre performansı etki eden birden çok neden vardır. Bu faktörlerden birkaçı şu şekilde ifade edilmiştir. Bunlar; liderlik faktörü, takım faktörü, kişisel faktörler ve çevre faktörü olarak ifade edilmiştir.

Son yıllarda pazarlamanın önemli araçlarından biri olan ağızdan ağıza pazarlamanın pazarlayıcılarından biri de turist rehberleridir. Bu açıdan bakıldığında turist rehberinin performansı önemli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla her an yeni bir

destinasyon eklendiği uluslararası turistik dolaşımda turist rehberi, bir dahaki seyahatin temel sebeplerini oluşturmaktadır.

4.4. TURİST REHBERİ PERFORMANSI

Turizm hizmete dayalı bir sektördür ve bu sistemin bir parçası da turist rehberleridir. Genel itibariyle seyahat acentesini temsilen turda bulunuyor olsa da hem ülkeyi hem de turizm sisteminin pek çok paydaşını temsilen yer aldığını ifade etmek mümkündür. Destinasyonların kültürünü, tarihini, doğal güzelliklerini aktaran turist rehberleri; ülkesel ve bölgesel kalkınma da kayda değer bir öneme sahiptir. İyi iletişim kurabilen, çevresini ve aynı zamanda kendisini de mutlu eden turist rehberi hem turisti hem paydaşları da mutlu etmektedir (Erkol Bayram, 2019: 46-47).

Performans "*bir işi yapan bireyin, grubun, çalışma biriminin, işletmenin ya da örgütün o işte ulaşmak istediği amaç yönünde kendisi için belirlenen hedeflere ve standartlara ne ölçüde ulaşabildiğinin göstergesidir*" olarak ifade edilmektedir (Çöl, 2008:39). Kişinin çalışma davranışlarını ve çalışma performansını belirleyen durumlar şu şekilde açıklanabilir: işe duyulan ilgi, hedefler, cezalandırma, ödüllendirme, gerekli kaynaklara ulaşabilme, ilerleme, gelişme ve yetenektir (Baştürk, 2003:70). Turizm, emeğin yoğun olduğu bir sektördür ve hizmetin iyi sunulması bir o kadar önemlidir. Sektörün en önemli parçalarından biri turist rehberleridir. İyi hizmet sunulması müşteri memnuniyetini arttırmaktadır. Çalışanların performanslarını hizmet kalitesi etkilemektedir. Mesleki anlamda tur sırasında sergilemiş oldukları performans iyi hizmet ve müşteri memnuniyetini arttırır (Dikmen ve Özpeynirci, 2010: 71-104).

Turist rehberi performansı kavramı "*çoğunlukla kişinin yeterliliklerine bağlı olan, aldığı eğitime ve geçirdiği öğrenme sürecine göre değişen bir olgudur"* (Prakash ve Chowdhary, 2010). Rehberin performansı fazla göz önünde olması ve turistlerle çok etkileşime sahip olmalarıdır. Dolayısıyla turist rehberinin performansı sahip olduğu rolleri ve görevleri yerine getirmesi ile ortaya çıkar. Bireylerin iş yerlerindeki olumlu ve olumsuz duygulanımları performanslarını doğrudan etkilemektedir. Rehberin performansı; turistlerin ve diğer paydaşların rehberden beklentileri rehberin yaptığı işten duydukları memnuniyet ile de bağlantılıdır (Black ve Weiler, 2005). Kişilerin amaçlanan hedefe yönelik olarak nereye gittiklerini gösteren bir unsur olan performans, kişinin yaptığı işte ilerlemek için göstereceği çaba olarak ifade edilmiştir. Bundan dolayı kişinin içsel dünyasına yönelen sosyo-psikolojik motivasyon uygulamaları amaca varmaktaki

çabasını ve performansını arttırabilir. Kısaca motivasyon üzerine sosyo-psikolojik motivasyon faktörlerinin etkisi düşünülebilir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde örgütsel, yönetsel motivasyon faktörlerinin ise performans üzerine değil verimlilik üzerine etkili olduğu söylenebilir (Örücü ve Kanbur, 2008). Sonuç olarak; rehberin performansını etkileyen unsurun ve en önemli etkenin motivasyon olduğudur. Rehberin motivasyonunun yüksek olması ülkeye gelen turistlerin rehberden alacak olduğu hizmetin kalitesini doğrudan etki etmesidir.

4.5. HİZMET PERFORMANSI SONUÇLARI

Turist rehberlerinin hizmet performanslarını etkileyen birçok etken mevcuttur. Bunlardan en önemlisi motivasyon kaynağının yüksek olmasına bağlıdır. Motivasyonu sağlamak için öznel iyi oluşları gerekli düzeyde olan ve rekreasyonel faaliyetlere katılan rehberlerin hizmet performanslarını olumlu etkileyen sonuçların olduğu görülmüştür. Rehberin kendi mutluluk düzeyini yükselttiğinde, kendi bireysel motivasyonunu sağladığında bu durumun hizmet performansını olumlu anlamda etkilediği görülmüştür. Bu sonuçlar şu durumları ortaya çıkarmaktadır: İyi bir turist rehberi turistin ihtiyaçlarını karşılayarak, beklentilerini aşarak memnuniyetini arttırır ve turistten olumlu dönüt aldığı için aynı rehberi tercih etme fırsatını sağlamış olur. Turist rehberleri, turistlere yaşattığı olumlu izlenimler sayesinde destinasyon hakkında daha iyi izlenimler kazanabilir; bu durumda turizm potansiyelini arttırabilir ve daha fazla turist çekebilirler. Turistlerin yaşamış olduğu tur esnasındaki olumlu deneyimleri, memnuniyetleri; tekrar ziyaret edebilir ve referans ile tavsiye ederek mevcut destinasyona kendileri gelebilir hem de etrafındakilere tavsiye ederek turizm gelirlerinin artmasına katkı sağlamış olurlar. Ayrıca ülkeye döviz kazandırmış olurlar. Turistlerin yaşadığı diğer olumlu durum, gittikleri destinasyonlardaki yerel halkla etkileşimde bulundukları için yerel halkın ekonomisinde hareketliliğe sebep olurlar ve işletmelerin büyümesine, iş istihdamının artmasına katkı sağlanmış olurlar. Rehberin turistlere sağladığı güven ve konfor turistlerin deneyimlerini daha iyi hale getirmiş olur. Sonuç olarak: turist rehberlerinin hizmet performansının turizm endüstrisi ve yerel toplumlar üzerindeki olumlu etkilerini vurgular. İyi bir hizmet performansı, turistlerin memnuniyetini artırırken destinasyonun sürdürülebilir turizm gelişimi ve ekonomik büyümesine de katkıda bulunabilir.

4.6. HİZMET PERFORMANSI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Hizmet performansı bir işletme ve kurumun müşterilere sunduğu hizmetlerin kalitesini etkinliğini ve verimliliğini ölçen bir kavramdır. Performans, belirli bir amaca ulaşmak için gerçekleştiren çalışmaların nitel ya da nicel olarak değerlendirilmesidir ve içeriği, sınırları net bir şekilde ortaya konamadığı için performans kavramıyla alakalı yazında genel olarak ifade edilen sabit bir tanım yoktur (Şahin ve Çalışkan, 2018: 116). Garson, resepsiyonist gibi turizm endüstrisindeki çalışanlara göre rehberler turistlerle daha fazla vakit geçirmektedirler. Dolayısıyla turistlerle kısa süreli iletişim kuran diğer turizm çalışanlarının turistlerle etkileşimi de daha kısıtlı olmaktadır. Bunlara ek olarak turistler rehbere güven duyarlar, kendilerini rehbere emanet ederler ve onun önderliğinde hareket ederler. Bu özellikler rehberlik hizmetini diğer alanlardan farklılaştırmaktadır. Diğer turizm hizmetleri fiziksel özellikler ve hizmet personelinin performansı gibi daha farklı hizmet bileşenlerine sahip iken, turist rehberliğinde belirleyici olan hizmet bileşeni rehberin performansıdır (Huang vd., 2009: 2-3). Rehberler mesleklerini münferit bir şekilde icra ederler ve hizmet sunumu esnasında gösterdikleri performans bireyseldir (Lugosi ve Bray, 2008: 469). Turist rehberinin kalitesi, turistlerin tura katılmasını sağlayan faktörlerdendir (Wong ve Kwong, 2004: 590). Hizmet performansıyla ilgili birçok çalışma yapılmış ancak turist rehberleri kapsamında yapılan çalışma yok denecek kadar azdır.

Çalışma kapsamında öncelikle ulusal literatürde yer alan çalışmalara yer vermekte fayda görülmektedir. Bunun için ilk olarak Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) içerisinde bir tarama gerçekleştirilmiş sonra devamında diğer çalışmalar ele alınıp değerlendirilmiştir. Özellikle bu alanda çalışmaların yetersiz olduğu fark edilmiş ve yapılan analizlerle giderilmeye çalışılmıştır. Arama motoruna "hizmet performansı" ve "performans" olarak anahtar kelimenin girilmesi sonucunda konu ile ilgili 374 (üç yüz yetmiş dört) adet tezin mevcut olduğu görülmüştür. Turizm kapsamında yapılan araştırmalar ele alınınca 156 (yüz elli altı) adet tezin mevcut olduğu görülmüştür. Bu çalışmalardan 110 (yüz on) tanesi yüksek lisans, 46 (kırk altı) tanesi ise doktora tez araştırmasıdır. Bahsi geçen çalışmalar, Kodal (2022), doktora tezi çalışması kapsamında yabancı yöneticilerin aldıkları sorumluluk görevleri çerçevesinde kültürel farklılıklarından dolayı algılanan zorluklar, bu zorlukların uyum süreçlerine etkisi ve bu uyumunda performans algılamalarını ne yönde değiştirdiği incelemiştir. Çalışmanın evreni, kültürel destinasyonlardan biri ve kozmopolit zincir otel işletmesinin olduğu

İstanbul örneğidir. 55 adet çok uluslu otel işletmesinde toplamda yabancı yöneticilerden meydana gelen 115 kişiye anket uygulanmıştır. Bu anketin sonucunda kültürel farlılıklar, algılanan zorluklardan iletişim ve yöneticililerle ilgili zorlukları pozitif ve anlamı şekilde etkilerken; algılanan zorluklar, etkileşim ve iş uyumunu negatif ve anlamlı yönde etkilemiştir. Etkileşim uyumu performansın sadece bağlamsal boyutunu etkilerken iş uyumu ise performansın her iki boyutunu pozitif ve anlamlı yönde etkilemiştir. İpek (2022) yüksek lisans çalışmasında konaklama işletmelerinde uygulanan yenilik stratejilerinin yenilik performansına etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu etkinin belirlenmesi için İstanbul'daki dört veya beş yıldızlı turizm işletme belgeli konaklama işletmelerindeki yöneticiler ile bir anket çalışması yapılmıştır. İstanbul'da Kültür ve Turizm Bakanlığı onaylı, dört ve beş yıldızlı 245 adet konaklama işletmesi ve bu sayıdan hareketle 2450 yönetici sayısı olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen bu evrenden 369 örneklem sayısına ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, turizm konaklama işletmelerinde yenilik performansı üzerinde ve faktör analizi sonucunda elde edilen agresiflik, savunmacılık, analiz ve risk alma boyutlarının etkili olduğu tespit edilmiştir. Aptula (2022) yüksek lisans tezi kapsamında yapılan çalışmada Bulgar turistlerin tatil için Antalya destinasyonunu tercih etmesinde etkili olan itici ve çekici faktörlerin önem-performans analizi ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2020-2021 turizm sezonunda Antalya destinasyonunu tercih eden 446 Bulgar turist katılmıştır. Araştırmanın sonunda Bulgar turistlerin Antalya destinasyonuna yönelmelerinde hem itme hem de çekme faktörlerinin etkili olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan turistleri Antalya destinasyonuna yönelten itici ve çekici faktörlerin demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bellikli (2022) tarafından yürütülen yüksek lisans tezinde, araştırmanın evreni Antalya ilindeki otel işletmelerinde çalışan iş görenlerden oluşmaktadır. Otel işletmelerindeki kurumsallaşma düzeylerinin iş görenlerin iş doyumu ve iş gören performanslarına etkisini ortaya koymaya çalışmaktadır. Antalya ilinde bulunan farklı 3, 4 ve 5 yıldızlı otellerin 400 çalışanından oluşturulan örneklemden elde edilen verilerle araştırma yapılmıştır. Analiz sonucunda kurumsallaşma düzeyi, iş doyumu ve iş gören performansı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Gültekin (2022) tarafından yapılan doktora tezi çalışmasında araştırmanın amacı, turizm sektöründe psikolojik sözleşmenin çalışan performansı üzerindeki etkisinin belirlenmesi bunun yanında psikolojik sözleşme ile çalışan performansı arasındaki ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma kapsamında 494 çalışandan veri toplanmıştır. Analizler sonucunda psikolojik sözleşme karşılanma düzeyi ile çalışan performansı arasında

anlamlı bir ilişki olduğu ve psikolojik sözleşme karşılanma düzeyinin çalışan performansını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bayram (2021) yüksek lisans tezi kapsamındaki yapılan çalışmada Türkiye'de yer alan gastronomi alanında ön planda olan Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Hatay ve Adana şehirlerinin insanların gözünde sahip olduğu performansın belirlenebilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda söz konusu destinasyonlarda bulunan işletme sahipleri ve yerel yöneticiler adına karar verme, politika üretme konusunda bir araç olabilmesi amaçlanmaktadır. Gastronomi turizmi alanında bölgelerin turistler üzerinde sahip oldukları izlenimler, fikirler oldukça önemli bir konumda bulunmaktadır. Turistlerin seyahat etmeyi planladıkları destinasyonları önceden araştırdığı bir dönemde bu tarz bilgiler, seyahat planlarını olumlu veya olumsuz açıdan etkileyebilmektedir. Bu çalışma ile birlikte potansiyel turistlerin gastronomi destinasyonlarını algılama şekli ile söz konusu bölgelerin gastronomisini deneyimleyen turistlerin sahip oldukları düşünceler arasındaki farklar ortaya konmak istenmiş ve bu çerçevede destinasyonların gereken politikaları uygulayarak daha rekabetçi bir konuma gelmesi sağlanmıştır. Turan (2021) tarafından yüksek lisans tezi araştırmasında Antalya ilinde faaliyet gösteren beş yıldızlı otel işletmelerindeki çalışanların yöneticilerinde algıladıkları "çevik liderlik" davranışı ile iş performansı ve işten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek ayrıca iş performansının işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla Türkiye/Antalya ilinde faaliyet gösteren 464 beş yıldızlı otel işletmesi çalışanlarından veriler toplanmıştır. Verilerin analizi sonucunda, otel işletmesi çalışanlarının yöneticilerini birer çevik lider olarak algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda çalışanların iş performans düzeylerinin yüksek, işten ayrılma niyetlerinin ise düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber otel işletmelerinde çalışan yöneticilerin sergiledikleri çevik liderlik davranışının iş performansı üzerinde anlamlı ve pozitif yönde, işten ayrılma niyeti üzerinde ise negatif yönlü anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda iş performansının işten ayrılma niyeti üzerinde ise negatif yönlü anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şenbahar (2021) tarafından yürütülmüş olan yüksek lisans tezi kapsamında yapılan araştırmada profesyonel turist rehberliğini, sahnelenen bir performans olarak ele almakta ve profesyonel turist rehberliği performansını, turist rehberlerinin bakış açısı ile anlamayı amaçlamaktadır. Buna göre, profesyonel turist rehberlerinin "performans öncesi", "performans sırasında" ve "performans sonrasında" sergiledikleri performansları keşfetmeye yönelik üç boyut bulunmaktadır. Çalışma kapsamında yapılan görüşmeler, 9 farklı turist rehberleri odasına bağlı 22 profesyonel turist rehberi arasında

gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonuçları göstermektedir ki profesyonel turist rehberliğinde, performans başlamadan önce "bireysel hazırlık", "seyahat acenteleri ile turistik mağazalarla ön çalışma" ve "kültürel farklar" ön plana çıkmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre: performans esnasında "tura hazırlama / ısınma ritüelleri", "sahne yönetimi ve tur akışı", "performans ögeleri", "oyunlar ve etkinlikler" ve "turistik deneyimi artırmaya yönelik performanslar" temaları ortaya çıkmaktadır. Performans sonrasına yönelik "şoför alkışlatma ve bahşiş toplama", "arşiv ve yeni performans fırsatları" ve "gündelik yaşama dönme" temaları ön plana çıkmaktadır. Chen (2021) tarafından yapılan yüksek lisans tezi çalışmasında örneklemini Ankara ilindeki konaklama işletmelerinde çalışan 398 çalışandan oluşturmaktadır. Ankara'da konaklama işletmelerinde çalışanların iş stresi düzeyi, iş performansı ve kişilik tipleri arasın ilişkiler ortaya konmuştur. Bulgular sonucunda iş stresi düzeyi ile iş gören performansı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin bulunduğu, A tipi kişilik özelliklerine sahip iş görenlerde iş stresi düzeyleri ile iş gören performansları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin var olduğu, iş stresi düzeyinin kişilik tipine göre farklılaştığı ve iş gören performansının kişilik tiplerine göre farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Soysal (2021) doktora tezi kapsamında yapılan araştırmada konaklama işletmelerinde hizmet inovasyonunun otel yöneticileri ve müşteriler açısından çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Hizmet inovasyonunun müşteri deneyimi ve tekrar ziyaret etme niyeti üzerindeki etkisi ölçülmüştür. Veriler beş yıldızlı otel işletmelerinin yöneticilerinden toplanmıştır. Ayrıca Antalya'da faaliyet gösteren beş yıldızlı otel işletmesinin müşterilerinden yüz yüze anketlerle veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar: Pazar türbülansı ve teknolojik türbülans hizmet inovasyonunu etkiler, hükümet düzenlemeleri ile hizmet inovasyonu arasında bir anlamlılık yoktur, hizmet inovasyonu yöneticilerin inovatif hizmet davranışlarını etkiler, yöneticilerin inovatif hizmet davranışlarının hizmet inovasyon performansını etkiler ve hizmet inovasyon performansının işletme performansı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Bunun yanı sıra hizmet inovasyonun müşteri deneyimini etkilediği ve müşteri deneyiminin de tekrar ziyaret etme niyetini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Kargün (2021) tarafından yapılan yüksek lisans tezi kapsamında çalışanların motivasyon düzeyinin örgütsel bağlılık ve iş performansı üzerine etkileri ortaya konmuştur. Buradan yola çıkarak çalışanların motivasyonunu, örgütsel bağlılıklarını ve iş performanslarını ölçmek için kullanılan ölçek; Ankara'da faaliyet gösteren konaklama işletmelerinde çalışan 401 kişi üzerinde uygulanmıştır. Bunun sonucunda iş gören motivasyonu ile örgütsel bağlılık arasında ve iş

gören motivasyonu ile iş performansı arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Karagöz (2020) yüksek lisans tezi kapsamında yapılan çalışmada Afyonkarahisar'daki beş yıldızlı otellerin yiyecek-içecek bölümü iş görenlerinin tükenmişlik düzeylerinin iş performansına olan etkisini araştırmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda 387 kişiden veri toplanmış, tükenmişlik düzeylerine ve iş performansına ilişkin görüşlerinin demografik özelliklerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Demirci (2020) yüksek lisans tezi çalışmasında İstanbul'da aktif olan 3,4 ve 5 yıldızlı otel işletmelerinde çalışanlarının özgüven, yenilikçi, risk alma ve proaktiflik ile hizmet inovasyon performansı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya konulmuştur. Diğer bir amaç ise çalışanların demografik özelliklerinin hizmet inovasyon performansı kapsamında gösterecekleri anlamlı farklılıkların ortaya konulmasıdır. Bu çalışanlardan 400 kişiye anket uygulanmıştır. Anketin sonucunda çalışanların iç girişimcilik eğilimleri ile hizmet inovasyon performansı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu ve iç girişimcilik eğilimlerinin hizmet inovasyon performansı üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Başkan (2020) doktora tezi çalışmasında, otel işletmelerinde farklı liderlik özellikleriyle örgütsel ustalığın araştırıcı ve yararlanıcı stratejisi arasındaki ilişki, bu değişkenler ile de finansal ve finansal olmayan performans arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre liderlik özellikleriyle örgütsel ustalık ve örgütsel performans arasında, alt boyutları vasıtasıyla anlamlı ilişkilerin var olduğu ortaya konulmuştur. Akın (2019) doktora tezi çalışmasında turizm işletmeleri çalışan ve yöneticilerinin duygusal zekâ düzeylerini tespit etmek, problem çözme yeteneklerini saptamak, işletmenin örgütsel etik iklimine sahip olup olmadığını belirlemek ve çalışanların iş gören performanslarını ölçerek bu dört değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. İstanbul il sınırları içinde faaliyet gösteren otel işletmeleri, restoran işletmeleri ve seyahat acenteleri araştırma kapsamına alınmış. Veriler çalışan ve yöneticilerden anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmaya 132'si 5 yıldızlı otel işletmesi, 132'si 1. Sınıf restoran ve 211'i A grubu seyahat acente çalışanı ve yöneticisi olmak üzere toplam 475 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre duygusal zekâ düzeyi, problem çözme yeteneği, örgütsel etik iklimi ve iş gören performansı ölçeklerinin ortalamaları yüksek bulunmuştur. Turizm işletmeleri çalışanlarının duygusal zeka düzeyleri, problem çözme yetenekleri, örgütsel etik iklimi ile iş gören performansları arasında pozitif yönlü ilişkiler ve anlamlı etkiler tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada iş gören performansının, turizm işletmeleri çalışan ve yöneticilerinin duygusal zeka düzeyi, problem çözme yeteneği ile örgütsel etik iklimi arasındaki ilişkide aracılık etkisine sahip

olduğu belirlenmiştir. Özsoy (2019) yüksek lisans tezi çalışmasında motivasyon araçlarının iş gören performansına etkisini araştırmayı amaçlamıştır. İş görenlerin motivasyon faktörlerinden olan beklentilerini belirlemek, kişisel özelliklere göre uyumlu motivasyon araçlarının uygulanmasını gerçekleştirmek için yapılmıştır. Çalışma amacı doğrultusunda ulaşılan sonuçlara göre katılımcıların performansını en çok etkileyen faktör ekonomik motivasyon araçları olurken psikososyal ve yönetsel faktörlerin de etkisinin olduğu görülmüştür. İş görenlerin farklı motivasyon araçlarından farklı düzeyde etkilenmeleri motivasyon kavramının kişiden kişiye göre değiştiğini ve performansına yansıdığını ortaya koymaktadır. Motivasyon araçlarından psikososyal araçların, performans değişkenine ait özveri boyutlarının üzerinde etkili olduğu ve bu etkinin iş ortamında hoşgörü, verimli çalışmayı tetikler nitelikte olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Gürsoy (2019) yüksek lisans tezi çalışmasında 15 turist rehberi ile yüz yüze görüşmeler ve telefon görüşmeleri yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında araştırmaya katılan turist rehberlerinin kişisel ve mesleki yetkinlik düzeylerinin yüksek olduğu, kişisel ve mesleki özelliklerinin gelişimine önem veren, kişisel ve mesleki gelişimleri için çaba gösteren bireyler oldukları sonucuna varılmıştır. Erol (2019) doktora tezi çalışmasında tükenmişlik düzeyinin iş performansına etkisinde rekreatif aktivitelerin aracılık rolünü tespit etmiştir. Ayrıca rekreatif aktiviteye katılım durumuna göre; duygusal tükenme, duyarsızlaşma, iş performansı, kişisel başarı noksanlığı ve boyutlarına göre farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Ankara'da bulunan 69 adet turizm işletme belgeli 1. sınıf yiyecek içecek işletmesinde 454 iş gören üzerinde anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonuçlarına göre rekreatif aktivitelerin tükenmişlik ve iş performansı arasında kısmi aracılık etkisine sahip olduğu tespit edilmiştir. Çokal (2019) doktora tezi kapsamında, turist rehberlerinin performansının destinasyon imajına etkisi ve etik davranışlarının bu ilişkideki düzenleyici rolünün ortaya konulmasıdır. Nevşehir'de yerli ve yabancı 438 turiste uygulanan ankette rehberin performansını oluşturan yetenek ve bilgi boyutlarının, destinasyonun hem zihinsel hem de duyuşsal imajına anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte rehberlerin güvenilirlik ve dürüstlük durumlarının ilişkide düzenleyici etkiye sahip olduğu, adil olma ve mesleki sorumluluk durumlarının ise düzenleyici etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Biçen (2019) yüksek lisans tezi araştırmasında çalışanların işten elde ettikleri ile mutluluk düzeyleri, performansları arasında ilişkisi, aralarındaki etkileşim ve yön belirleme ilişkisini tespit etmeye çalışmıştır. Analiz bulgularının sonuçlarına bakıldığında turizm sektöründe çalışanların mutluluk düzeyleri, iş tatminleri ve çalışma performansları

arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Şen (2019) tarafından çalışılan yüksek lisans tezinde rekreasyon aktivitelerine katılım düzeyi ile yaşam mutluluğu ve iş performansı arasındaki ilişkiyi ve etkiyi tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini, Balıkesir'e bağlı Altıeylül ve Karesi ilçelerinde ortaokul öğretmenlerinden 1604 kişi olduğu tespit edilmiş ve bunun 400'üne anket uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda rekreasyon ve mutluluk arasındaki ilişkiye bakıldığında fiziksel aktivitelere katılım, açık alan aktivitelerine katılım, kültürel aktivitelere katılım ve hobilere katılım ile yaşam mutluluğu arasında pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunurken, yaşam mutluluğu ve iş performansı arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Aktivitelere katılım düzeylerinin yaşam mutluluğuna etkisi incelendiğinde, regresyon modelinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Çevrimkaya (2019) yüksek lisans tezi kapsamında, profesyonel turist rehberlerinin turist memnuniyetinin başında gelmesiyle birlikte, yöre halkı, acentalar, reklam ile tutundurma faaliyetleri ve destinasyon konumu yer almaktadır. Bu çalışmayla profesyonel turist rehberi performansının turist memnuniyeti üzerindeki etkisinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Çanakkale çalışmanın evreni olarak belirlenmiştir. Rehberlerin performansları hakkında doğru bilgi almak için 521 turiste anket uygulanmıştır ve 393 kişi üzerinden analiz edilmiştir. Rehberin performans boyutları ise "profesyonel yeterlik", "mesleki sorumluluk", "kişisel özellik", "yönetim ve organizasyon" ve "grup içi sorumluluk"tur. Eğitim değişkenine göre yüksek lisans düzeyi turist grubunun rehberin performansından daha fazla memnun kaldıkları görülmektedir. Ünal (2019) yüksek lisans tezi çalışmasında iş görenlerinin zaman yönetimi konusundaki beklenti ve görüşleri dikkate alınarak zaman yönetimi ve performans değerlendirme arasındaki ilişki araştırılmıştır. 4 ve 5 yıldızlı otel işletmelerine anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda iş görenlerin zamanı doğru yönettikleri takdirde performanslarının olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Esen (2017) tarafından yapılan yüksek lisans tezi çalışmasında günübirlik kültür turuna katılan turistlerin; turist rehberi, destinasyon, yiyecek ve ulaşım hizmetlerinden beklentileri ile algıları önem-performans dahilinde karşılaştırmalı olarak ortaya konulmuştur. Fethiye bölgesine gelen 416 kişiye anket uygulanmış ve olumlu tutum geliştirdikleri saptanmıştır. Alp (2016) yüksek lisans tezi kapsamındaki çalışmasında beş yıldızlı konaklama işletmesinde çalışan yaklaşık 351 personelin iş verimine etkisi olan stres nedenleri belirlenerek bu stres sebeplerinin performanslarını ne yönde etkilediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında çalışanların stres seviyesinin ne düzeyde olduğu da belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, beş yıldızlı konaklama işletme çalışanlarının stres

seviyelerinin orta düzeyde olduğunu ve bireysel performanslarını arttırıcı etkisinin olduğunu göstermektedir. Stres durumunun iş başarısı ve iş doyumu üzerindeki etkisine bakıldığında ise aralarındaki negatif ilişkilerin çokluğu düşünüldüğünde stres arttıkça iş başarısı ve iş doyumunun düşüşe geçtiği saptanmıştır. Köroğlu ve Güzel'in (2013) yaptıkları çalışmada da turist rehberlerinin performansının önemi ortaya konmuş ve turistlerin memnuniyetlerini, bağlılığını, imajı, seyahat deneyimini ve turun başarısını etkiledikleri belirtilmiştir. Başka bir deyişle, turistlerin ihtiyaçlarını karşılayamayan bir tur rehberi tatil deneyimini olumsuz yönde etkileyebilir ve turistik varış yerinin imajına büyük ölçüde zarar verebilir. Müşterilerle turun başlangıcından itibaren ve sonuna kadar ilgilenen, varış yerini, turistik ürünleri, acentenin ürünlerini tanıtan ve kendisi de ürünün bir parçası olan turist rehberleri, bütün turizm ürünlerinin temsilcisi konumundadır. Bu konumlarıyla turist rehberleri varış yeri ve acentelerin tanıtım ve bilgi kaynağı olarak faaliyet gösterirler (Temizkan, 2010). Düz (2016) yüksek lisans tezi çalışmasında seyahat sektörü ve sektör kurum/kuruluşları, turizm endüstrisinde turist rehberliği mesleğinin yeri, turist rehberliği meslek örgütleri, mesleğe ilişkin çalışma esasları ve turist rehberlerinin performansına ilişkin kavramsal bir çerçeve sunulmuştur. Turist rehberlerinin performansını inceleyen çalışma sayısının az olması, rehber performansını ölçmek için geliştirilen ölçeklerin sınırlı sayıda olması, Türkiye'de gerçekleştirilen rehberli turların ve Türk turist rehberlerinin sunduğu hizmetin niteliklerini gözeterek geliştirilen özgün bir ölçeğe rastlanılmaması üzerine bu çalışmada turist rehberliği performans ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda öncelikle nitel bir araştırma yürütülerek rehber performansına ilişkin kriterler belirlenmiş, ardından bu kriterlerden oluşturulan anket formu nicel bir araştırma sürecine dâhil edilmiştir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri neticesinde üç faktörlü ve 18 değişkene sahip turist rehberliği performans ölçeği geliştirilmiştir. Bak (2015) yüksek lisans tez çalışmasında turist rehberlerinin performansının değerlendirilmesi için Kapadokya'ya gelen 450 yabancı turiste anket uygulanmış. Turist rehberinin performansı ve turist tatmini arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Turist rehberinin performansının turist tatminini etkilediği sonucu, çalışmanın en önemli bulgusudur. Üner (2015) yüksek lisans tezi çalışmasında Ankara bulunan turist rehberlerinin tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır ve 248 rehbere anket uygulanmıştır. Bulguların sonucunda rehberlerin kişisel başarı, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutları açısından düşük düzeyde tükenmişlik yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu tükenmişlik düzeyinin en önemli sonucunun iş ile ilgili faktörler olduğu tespit edilmiştir.

4.7. HİZMET PERFORMANSININ TURİST REHBERLİĞİ MESLEĞİNDE MEVCUT DURUMU

Performans ile ilgili farklı alanlarda yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak hizmet performansı ile ilgili az çalışmaya rastlanmıştır. Performansla ilgili yapılan çalışmalarda çoğunlukla konu olarak işletme, sağlık, turizm, psikoloji, eğitim ve öğretim konularında çalışılmıştır. Turizm alanında yapılan çalışma ise 156 tanedir 8 tanesi turist rehberlerine yönelik çalışmadır. Turist rehberlerinin hizmet performansı, genellikle turistlerin memnuniyet düzeyine, rehberin bilgi ve iletişim becerilerine, turistlerle etkileşim kalitesine ve turistlerin beklentilerini karşılama derecesine dayanmaktadır. Turist rehberliği mesleğinde, hizmet performansıyla ilgili yapılan çalışmalar, turist rehberlerine yönelik çalışmalarda ulusal ve uluslararası literatürde de yok denecek kadar azdır. Çoğunlukla öğretmen, akademisyen öğrenciler, turistler, otel çalışanları ve sağlık alanına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

AMAÇ, ÖNEM VE HİPOTEZLER

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın önemi ve amacı açık bir şekilde ifade edilmiş araştırmanın içeriğinde meydana gelen hipotezler ve hipotezlerin çıkış noktaları sunularak açıklanmış olup ayrıca kapsam ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE HİPOTEZLERİ

Bu araştırmanın amacı, turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin ve öznel iyi oluşun hizmet performansına üzerindeki etkisinin belirlenmesidir. Bu kapsamda, Türkiye'deki Turist Rehberleri Odaları Birliğine kayıtlı eylemli turist rehberlerinden oluşturulmuştur. Böylelikle Türkiye'deki Turist Rehberleri Odaları Birliği odasında kayıtlı olan eylemli turist rehberlerin rekreasyonel faaliyetlere katılımları ve öznel iyi oluşlarının hizmet performansına etkisi ilişkin sonuçlar ortaya konulmuştur. Turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin ve öznel iyi oluşun hizmet performansına etkisinin araştırıldığı çalışmada, katılımcılarının görüşlerinin kişisel özelliklerine göre değişip değişmediği de araştırılmıştır. Ayrıca turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin ve öznel iyi oluşun hizmet performansına ne derece de etki ettiğinin araştırılmasının sebebiyle turist rehberleri açısından mevcut durum ortaya konularak, turist rehberleri açısından konunun önemi ortaya konulmuştur.

Yerli ve yabancı literatür incelendiğinde, rekreasyonel faaliyet, öznel iyi oluş ve hizmet performansını birlikte ele alınan bir çalışma bulunmamıştır. Rekreasyonel faaliyet ile öznel iyi oluş (Kan-Sönmez, 2023), (Kırmızıer, 2018) rekreasyonel faaliyet ile hizmet performansı (Tezcan, 2007) ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda, rekreasyonel faaliyetlere katılımın öznel iyi oluş ve hizmet performansı pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde etkilediği kanısına varılmıştır. Araştırmalar doğrultusunda, rehberlerinin boş zamanlarında katıldıkları rekreasyonel faaliyetler ile öznel iyi oluşlarına ve hizmet performansları olumlu yönde etkilediği öngörülmektedir. Bu doğrultuda, rekreasyonel faaliyetlere katılımın öznel iyi oluş ve hizmet performansı üzerinde bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın değişkenlerini oluşturan rekreasyonel faaliyetlere katılım, öznel iyi oluş ve hizmet performansı sektörel anlamda özellikle rehberlere açısından çalışma bulunamamıştır. Çalışmalardan hareketle turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılmasının öznel iyi oluş üzerinde pozitif yönde etkisinin olduğu ve bu etkisi iş yaşamındaki turistlere gösterdiği hizmet performansını arttırması

düşülmektedir. Çalışma doğrultusunda, ilgili çalışma bu alandaki eksikliği giderecek ve çalışmanın önemli olması bakımdan ulusal ve uluslararası literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışanların günümüzde, çalışma stresinin yarattığı olumsuz nedenlerden kaçınmak için ve motive olmak için yenilenme ihtiyacı duymuştur. Araştırmacıların yaptığı tanımlardan yola çıkarak; insanların monotonlaşan görevleri dışında arta kalan serbest zamanlarında kendi istekleri ile katılım gösterdiği sosyal ya da duygusal anlamda ve zihinsel olarak yaptıkları aktivitelere rekreasyon denilmektedir (Argan, 2013: 37-39; Kurar ve Baltacı: 2014; 42). Bireyin kendini tazelenme, yenilenme arzusu, sosyalleşme, motivasyon ihtiyacını karşılaması, kendini kanıtlama, özgürlük, fiziksel faaliyetler ve eğlence gibi nedenlerle rekreasyonel faaliyetler ortaya çıkmasına neden olmuştur. Teknoloji ve sanayinin gelişmesiyle günümüzde insana duyulan gerekli ihtiyacın azalması ile hayat şartlarından dolayı maddi kazanç sağlamak ve hayatlarını devam ettirmek için çalışmaya duyulan zaman azalmıştır. Bu sebepten dolayı insanların çalışma zamanları dışındaki serbest zamanlarında faaliyetlerde bulunma ihtiyacına yönelmişlerdir. Bu sebeple İnsanların boş zamanlarında yaptıkları keyfi faaliyetlerdir ve bu faaliyetler stresli hayat tarzından kurtulmak için kişilerin yapmış oldukları faaliyetlerdir ve kişilerin kişisel zevklerini tatmin etmek ve beceri geliştirmek için bulundukları durumlardan yenilenme, arınma ve tazelenme dedikleri rekreasyonel faaliyetlere yönelmişlerdir. Devamlı olan yaşam hayatından sıkılan bireyler hafta başında hafta sonundaki tatili düşünerek bu sırada rekreasyonel faaliyetlere katılma ile ilgili planlar yapmaya başlamışlardır. Dolayısıyla toplumdaki kişiler zorunlu ihtiyaçlarının dışında kalan serbest zamanlarını dinlenmek, eğlenmek, sosyalleşmek, stres vb. etkenlerden uzak kalabilmek, yaşam kalitelerini artırmak ve sağlıklı kalabilmek gibi birçok amaçla değerlendirmektedir (Bağcı vd., 2019: 27-34). Bu bağlamda turist rehberlerinde rekreasyonel/rekreatif faaliyetlere katılımlarını belirleyen bireysel faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Turizm alanında yer alan turist rehberleri, sektördeki diğer turizm çalışanlarına oranla daha fazla iletişim ve etkileşimde kalmaktadır ve rehberlerinin davranışları ve acentalara ve bağlı oldukları odalara saygıları önemlidir. Turist rehberliği mesleği, durağan bir yapısı yoktur sürekli enerjik ve hareketli olunması gereken bir meslek grubudur. Bu açıdan, rehberler için rekreasyonel faaliyetlerde bulunma durumu son derecede önemlidir. Rekreasyonel faaliyetlerde bulunan turist rehberlerinin öznel iyi oluş durumları artmaktadır. Bu bağlamda rehberin

demoralize olduğu birçok etken vardır ki kendisini yenilenmek, tazelendirmek ve arındırması gerektiği için bu hızlı iş ortamından kaynaklı ihtiyaçları vardır; çünkü turist turistlere destinasyonun tanıtılması meslekte karşılaşılan sorunlara çözüm yolu bulma gibi turist rehberlerinin belli bir bilgi birikimine ve tecrübeye sahip olması gerekmektedir ve önemli sorumlulukları vardır. Rehberlerinin uzun yürümeyi veya tırmanmayı gerektiren durumlarının olması gün boyunca hareket halinde olması, dinç ve enerjik olmayı gerekmektedir. Bu sebeple boş zamanlarında katıldıkları faaliyetler rehberler açısından kendilerini yenileme tazelenmek için önemli bir durum haline gelmektedir. Bu bilgilerden hareketle, rekreasyonel faaliyetlere katılan rehberin hizmet performansı üzerinde bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

MacPhail vd., (2010) göre tanımlardan da görüldüğü üzere rekreasyon insanlara fayda sağlayan önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Rekreasyon alanları, hayatın rutin akışını değiştirerek kişileri fiziksel aktivite ve eğlence kültürüne katılımına olanak sağlamaktadır. Bu durumda, rekreasyonel faaliyetlere katılan turist rehberlerinin mesleklerine yönelik olumlu tutumlar sergilemesini sağlayacak boş zamanlarında verimli geçmesi ise de performans ve motivasyonlarının artmasına katkı sağlayacaktır. Rekreasyonel faaliyetler alanında literatürde fazlaca çalışılmış konu mevcuttur ve farklı değişkenler eklenerek çalışılan konular vardır. Çalışılan alan olarak turizm ve spor alanında birçok çalışma mevcuttur; ancak çalışma kartı olan eylemli turist rehberleri üzerinde bu konu üzerinde çalışılmamış denecek kadar azdır. Çalışmalarda, rekreasyonel faaliyetlere katılım ile ilgili, Sevin ve Küçük (2016) çalışmalarında işgörenlerin iş dışı zamanlarda gerçekleştirdikleri rekreasyon aktiviteleri katılımları performans üzerindeki etkisini araştırmışlardır ve çalışmanın değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Shadid (2017) tarafından yapılan araştırmada boş zaman faaliyetlerinin iş performansına etkisini incelemiş, çalışanların boş zamanları değerlendirmesi ile iş performansı arasında etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Tezcan (2007) çalışmasında ise, sportif etkinliklerin ve sosyal olma durumu kişilerin psikolojik açıdan iş performanslarına olumlu yönde etkidiği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalarda ise, doğrudan rekreasyonel faaliyet ile hizmet performansı alınmıştır. Araştırmacıların çalıştıkları konular üzerinde çıkarım yapılacak olursa, rekreasyonel faaliyetlere katılım sağlayan bireylerin iş ve hizmet performanslarını arttırabileceği vurgulanmakla birlikte, kapsam ve örneklem olarak turist rehberleri özelinde bu konunun incelenmesi önemli bir araştırma konusu olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada, rekreasyonel faaliyetlerin

hizmet performansı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik geliştirilen araştırmanın ilk hipotezi şu şekildedir:

H_1: Turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin hizmet performansı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

Myers ve Diener (1995) ‘göre bir mutluluk teorisi olarak betimlenen öznel iyi oluş kavramı, yeni bir araştırma alanı olmasına karşın mutluluğun temelleri çok eskidir. Romalı devlet adamı Cicero "Mutlu olan aptal yoktur, mutlu olmayan bilge yoktur." söylemiyle mutluluğun zeki insanların yaşamına eşlik ettiğini savunurken Aristotales mutluluğu en yüksek iyilik, erdem olarak betimlemiştir. Üzerinden geçen yüzyıllar sonucunda mutluluk hakkında birçok fikir ortaya atılmıştır. En nihayetinde öznel iyi oluşun temellerinin oluşturulması kapsamlı bir bilimsel çalışmanın sonucudur. Bireyler, genellikle özel yaşamlarında birtakım durumlardan şikâyet etmektedir. Bazen bir problemin anlaşılmamasından ve/veya anlayan kimsenin olmamasından, bazen kimseyle problemini paylaşamadığı için mutsuz olduklarından bahsetmektedirler. Bu durumlar yakından incelendiğinde, bu durumun oluşmasının ana sebebi kişinin öznel iyi oluş seviyesi ve yakın çevresindeki sosyal ilişkilerle ilişkili olabileceği gözlemlenmiştir (Şahin, 2011: 1).

Wilson (1960) insanların ihtiyaçları ile mutluluk arasında bir ilişki kurmuştur. İhtiyaçların anında karşılanmasının mutluluğa neden olduğunu, karşılanmayan ihtiyaçların sürekliliğinin ise mutsuzluğa neden olduğunu belirtir. Ayrıca bireyin tatmin derecesinin, kişisel değerleri, kıyaslamaları, geçmiş deneyimleri, gibi nedenlerden istek ve uyum düzeyine bağlılığını belirtilmiştir. Bu nedenle yüksek isteğin, mutluluk için bir tehdit olarak görüldüğünü belirtmiştir. Odabaşı (2023) çalışmasına göre öznel iyi oluş bireyin arzu ve hedeflerine göre deneyimlerinden tatmin olmasıdır. Turist rehberliği mesleği çalışma saatleri düzensizliği ve uzun mesai harcanan meslektir. Dolayısıyla çalışanların öznel iyi oluşlarını beceri ve bilgi, enerji ve zaman gibi etkiler ve belli bir süreden sonra hizmet performanslarına etkilerinin ne yönde olacağı durum ise mesleğe olan bağlılıklarına da bağlıdır. Bu bağlamda, öznel iyi oluşu yüksek olan turist rehberlerinin mesleklerine yönelik olumlu yönde davranışlar sergilemesini sağlayacak çalışma zamanı içinde de verimli geçmesi ise de performans ve motivasyonlarının artmasına katkı sağlayacaktır. Öznel iyi oluş, psikoloji ve eğitim ve öğretim alanında literatüründe çok fazla ele alınmış araştırılmış bir konudur. Konuyla ilgili farklı alanlarda az miktarda çalışmalar yapılmıştır. Ancak farklı değişkenlerle ilişkilendirilmiş çok

olmamakla birlikte çalışma bulunmaktadır. Öznel iyi oluş ile ilgili Küçük ve Çakıcı (2018) tarafından yapılan çalışmada, çalışan performansını etkileyen iş yeri kalabalığının ve öznel iyi oluş ne kadar olduğu belirlenmiştir. Son olarak, çalışan performansın öznel iyi oluş düzeyinin olan etkisi incelenmesi hedeflenmiştir. Analiz sonucuna göre, çalışma hayatındaki kötü ve kaba davranışlar, işgörenlerin öznel iyi oluşlarını ve iş performanslarını olumsuz yönde etkilediği, sonucuna varılmıştır. Erceylan vd., (2021) çalışmasına göre mesleki anlamda en değerli kişiler çalışanlardır. Örgütün başarısını doğrudan etkileyen çalışan performansını etkileyen bazı durumlar oluşabilir bu durumlar vardır. Araştırmalara bakıldığında kişilerin öznel iyi oluşlarının yüksek olması ve öznel iyi oluşlara etkileyen nedenler ile birlikte performanslarında artış olacak olurken performanslarını pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Öznel iyi oluşu etkileyen faktörler içsel motivasyon düzeylerine bağlı olduğu anlaşılmıştır (Gurková vd.: 2011, Ryan ve Deci: 2000, Chou: 2015, Shier ve Graham: 2013). Bu çalışmada Arslan ve Zincirli (2022) tarafından araştırmada, okul yöneticilerinin tutum ve davranışları, öğretmenlerin okula bağlılıkları olumlu yönde kendilerini öğretimde iyi hissettikleri görülmüştür. Bu çalışma bağlamında, demokratik yönetim sergilediği düşünülen okul yöneticileri, öğretmenlerin okula bağlılıklarında ve kendilerini öğretimde yeterli hissetmelerinde pozitif yönlü bir rol sahibi olduğunu göstermektedir. Öznel iyi oluş, kişinin mutluluğuna ilişkindir. Öyle ki, mutlu insanlar görevini sürdürdüğü işte daha başarılı olabilmekte, ilişkilerini daha iyi kurabilmekte ve hatta daha uzun yaşamaktadırlar (Lyubomirsky vd., 2005). Sonuç olarak bu çalışmada, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin demokratik liderlik davranış tarzları öznel iyi oluşlarına ve performansına pozitif etkisi bulunduğu görülmüştür.

Literatür incelendiğinde öznel iyi oluş ve hizmet performansına değişkenlerine ilişkin az sayıda araştırma olduğu görülmüştür ancak bu çalışmalar çalışma kartı olan eylemli turist rehberlerine yönelik çalışma bulunmamaktadır. Yapılan çalışmaların konusu incelendiğinde (eğitim ve öğretim, psikoloji vb.) konular olduğu tespit edilmiştir. Sektörel manada öznel iyi oluş ve hizmet performansı değişkenlerine yönelik çalışmanın azlığından kaynaklı, bu çalışmanın ulusal ve uluslararası literatüre iyi derecede katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmalarda yola çıkarak öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerinde pozitif yönde ve anlamlı ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın kapsamı ve evren ve örneklemi bakımından turist rehberlerine yapılması bu çalışmanın önemini bir kez daha arttıracağı düşünülmektedir. Çalışmada öznel iyi oluş

hizmet performansı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik geliştirilen hipotez şu şekildedir:

H_2: Turist rehberlerinde öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

Veblen (1899)'da ilk modern anlamda serbest zaman tanımını yapmıştır ve yaptığı tanım serbest zamanın üretilmeden tüketilmesi ve alıcı nokta ise kullanılan zamanda para gelirinin olmaması gereken durumdur. Bireyin tercihlerinden doğan serbest zaman ve boş zaman kavramı olarak rekreasyon çatısı altında birleştirilmiştir. Bireyin zorunluluk hali dışında kalan ve serbest ve boş zamanlarında yaptığı bütün olma durumudur (Kraus,1971).

Eski zamanlara dayanan ve eksiksiz bir yaşamın devamı için kullanılan "mutluluk" kavramı, "endaimonia" kavramının anlamıyla ortaya atılmıştır. Platon'a göre fiziksel, ruhsal arzu ve ihtiyaçlarımızın akıl ile öne çıkan üçlü bileşen olduğu ve Platon'unun öğrencisi olan Aristoteles ise, yaşam boyu varılması gereken anlık duygulardan uzak güzel bir karaktere varma çabası ve erdem sahibi olma durumu olarak açıklamıştır (Marar ve Çağlayan, 2004). Dolayısıyla mutluluk buradan yola çıkarak hayata dair amaçları olan ve amaçlarına ulaşmak için güdü olarak harekete geçmesi ve kişilerin anlık duyduğu hislerdir. Rekreasyonel faaliyet değişkeni ile öznel iyi oluş değişkeni farklı alanlarda çalışmalar yapılmış olup turizm alanında turist rehberleri üzerinde yapılmış çalışma sayısı çok az olduğu söylenebilir. Bu açıdan Yalçın (2019) tarafından yapılan araştırmada, doğa temelli etkinliklerde bulunan kişilerin serbest zaman doyumu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu ve bu nedenle, serbest zaman doyumunun bireyin mutluluk seviyesini artırdığı sonucunu ortaya koymuştur. Sarı ve Özdemir (2014), turizm amaçlı etkinlik katılımlarının bireyin doyum ve mutluluk üzerinde artış olduğu ortaya çıkmıştır. Kalkan (2012) tarafından yapılan çalışmada, çeşitli serbest zaman etkinliklerine katılan bireylerin etkinlik deneyimi sonrasında kendilerini daha mutlu, sağlıklı, güçlü, rahatlamış hissettikleri ve deneyimler sonucunda kendilerine güvenlerinin arttığı, sosyalleşebildikleri tespit edilmiştir. Lu ve Hu (2002) tarafından Çinli öğrenciler üzerinde denediği çalışmasında serbest zaman etkinliklerinin birey üzerinde etkileri incelenmiş ve serbest zaman doyumu ile mutluluk arasında ilişki tespit edilmiştir. Kan-Sönmez (2023) tarafından yapılan çalışmada, akademisyenlerin rekreasyonel aktivitelere katılım düzeyleri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkisi araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma

sonuçlarına göre de gençler, bekarlar ve araştırma görevlileri daha yüksek düzeyde rekreasyonel aktivitelere katıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, gençlerin, kadınların, araştırma görevlilerinin ve kıdemi düşük olanların öznel iyi oluş düzeylerinde yükseklik saptanmıştır. Araştırmada, genel olarak rekreasyonel aktivitelere katılım düzeyleri ile genel öznel iyi oluş arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde rekreasyonel faaliyet ile öznel iyi oluşun alanında çalışma yapılmıştır ancak; turizm alanında ve turist rehberlerine yönelik çalışma yok denecek kadar olduğundan kaynaklı az sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Çalışmalarda yola çıkarak öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerinde pozitif yönde ve anlamlı ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın kapsamı ve evren ve örneklemi bakımından turist rehberlerine yapılması bu çalışmanın önemini bir kez daha arttıracağı düşünülmektedir. Çalışmada rekreasyonel faaliyetler ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik geliştirilen hipotez şu şekildedir:

H_3: Turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetler ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Yukarıda belirtilen araştırmanın amacı ve hipotezleri doğrultusunda ayrıca araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeyi nedir?

2. Turist rehberlerinin öznel iyi oluş düzeyi nedir?

3. Turist rehberlerinin hizmet performans düzeyi nedir?

4. Turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeyleri demografik özelliklerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5. Turist rehberlerinin öznel iyi oluş düzeyi demografik özelliklerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

6. Turist rehberlerinin hizmet performans düzeyi demografik özelliklerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

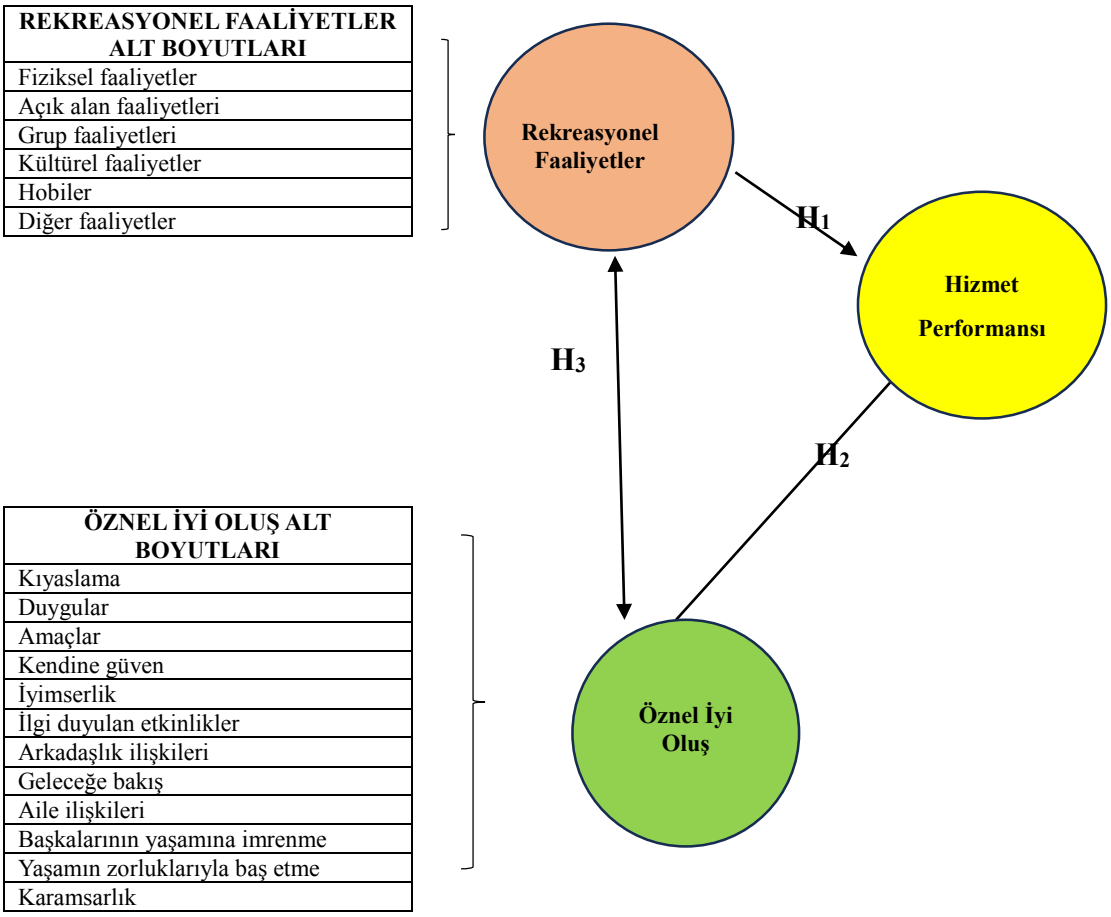
7. Turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlerinin hizmet performansı üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?

8. Turist rehberlerinin öznel iyi oluş düzeylerinin hizmet performansı üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?

9. Turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmada hipotezlerin yer aldığı çalışma modeli (Şekil 3)'te gösterilmiş.

Şekil 3. Araştırmanın Şekilsel Modeli

2. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Araştırmada ilk olarak literatür taraması yapılmıştır. Araştırmanın literatür kısmında araştırmanın konusuna yön verecek şekilde turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeyi, öznel iyi oluş ve hizmet performansı konuları hakkında kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu araştırma, faaliyetlerini sürdüren ve Türkiye'de 13 meslek odasına bağlı eylemli turist rehberi üyeleri dahil edilmiş ve bu çerçevede sınırlandırılması yapılmıştır. Araştırmada coğrafi bakımdan, maliyet, zaman ve ulaşılabilirlik gibi faktörü dikkate alındığında, belirli kapsam ve sınırlılıktaki gruptan, mevcut konuya ilişkin belirli sayıda eylemli turist rehberinden veri ve bilgi toplanmıştır. Bununla birlikte kaç tane eylemli turist rehberlerine ulaşıldığı araştırmanın yöntemi bölümünde açıklanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin daha önceki çalışmalarda

yapılması ve ilgili çalışmalarda geçerliliği ve güvenirliği test edilmiş olması sebebiyle konuya ilişkin kavramları ölçtüğü ilgili ölçeklerin konuya ilişkin kapsama sahip olduğu düşünülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın evren ve örneklemine, veri toplama yöntemine ve verilerin analiz yöntemine yer verilmiştir.

1. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini temsil eden çalışma kartına sahip 10.403 eylemli turist rehberi oluşturmaktadır. Ancak odaya kayıtlı 13.188 turist rehberi bulunmaktadır. Bu alana ilişkin araştırmanın evrenini 13 turist rehberi odasına (ARO, ADRO, ANRO, ATRO, BURO, ÇARO, GARO, İRO, İZRO, MUTRO, NERO, ŞURO, TRO) kayıtlı 10.403 eylemli turist rehberleri tarafından yapılmıştır. Odalara kayıtlı turist rehberi sayıları Tablo 1'de sunulmuştur. Araştırmada zaman maliyet gibi kısıtlardan dolayı evrenin tamamı yerine örnekleme alınma yoluna gidilecektir. Bu çerçevede minimum örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında nicel araştırmalar için (Ural ve Kılıç, 2018) tarafından önerilen $n=s^2.Z_\alpha^2/d^2$ formülü kullanılmıştır. Buna göre, standart sapma s=1, 0,05 anlamlılık düzeyine karşılık gelen Z_α=1,96 ve örneklem hatasını belirten etki büyüklüğü d=0,1 olarak alınmış olup minimum örneklem büyüklüğü 384 olarak hesaplanmıştır.

Bu kapsamda, odalara kayıtlı eylemli turist rehberlerine hem yüz yüze hem de internet ortamından anketler ulaştırılmış ve toplamda 476 anket toplanmış ve 447 anket değerlendirilmiştir. Her bir rehberin meslek odası bir tabaka olarak ele alınarak incelenmiştir. Bu araştırmada rehberlerin bağlı bulundukları odalar, bölgesel ve gibi özellikler dikkate alınarak örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Eylemli Turist Rehberinin Odalara Göre Dağılım Oranları

Üye Bulunan Oda	Odaya Kayıtlı Rehber Sayısı	Eylemli Turist Rehberi Sayısı	Araştırmaya Katılan Eylemli Turist Rehberi		
			Sayı	Eylemli Rehberler İçindeki Oran %	Oda İçindeki Oranı %
ADRO	195	141	6	4,2	3,0
ANRO	953	660	73	11,0	7,6
ARO	1854	1463	28	1,9	1,5
ATRO	834	725	32	4,4	3,8

Tablo 1 (Devam). Araştırmaya Katılan Eylemli Turist Rehberinin Odalara Göre Dağılım Oranları

Üye Bulunan Oda	Odaya Kayıtlı Rehber Sayısı	Eylemli Turist Rehberi Sayısı	Araştırmaya Katılan Eylemli Turist Rehberi		
			Sayı	Eylemli Rehberler İçindeki Oran %	Oda İçindeki Oranı %
BURO	189	148	7	4,7	3,7
ÇARO	291	244	13	5,3	4,4
GARO	197	150	11	7,3	5,5
İRO	5528	4349	152	3,4	2,7
İZRO	1222	897	52	5,7	4,2
MUTRO	495	370	16	4,3	3,2
NERO	1031	931	24	2,5	2,3
ŞURO	221	181	25	13,8	11,3
TRO	178	144	11	7,6	6,1
Toplam	13188	10403	447	4,3	3,3

Kaynak: Tureb,2023.

2. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Araştırmada, öncelikle rekreasyonel faaliyetler, öznel iyi oluş ve hizmet performansı değişkenleri ele alınarak ulusal ve uluslararası mevcut literatür incelenerek tarama yapılmış ve kavramsal/ kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu durumda, araştırmanın uygulaması aşamasında veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır ve çalışmadaki anket dört kısımdan oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde, turist rehberlerinin demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, gelir, medeni durum, eğitim durumu) ve turist rehberlerinin bireysel özelliklerini belirlemek amaçlanmıştır. Anketin ikinci bölümünde, Rekreaktif Faaliyetler Sıklık Düzeyini ölçmek amacıyla Alberta Recreation Survey (2013) çalışmasına dayanarak Şen (2019) tarafından geliştirilen Rekreaktif faaliyetlere katılım sıklıklarını 6 farklı başlık altında toplandığı formda fiziksel faaliyetler 13, açık alan faaliyetleri 14, grup faaliyetleri 5, kültürel faaliyetler 5, hobiler 11 ve diğer faaliyetler 8 olmak üzere toplam 56 ifadeye yer verilmiştir. Turist rehberlerinin faaliyetlere katılım sıklık düzeyini Kullanılan ölçeklerin derecelendirilmesinde 5'li Likert dereceleme (1=asla; 5=her zaman) kullanılmıştır.

Üçüncü bölümde ise öznel iyi oluş düzeyini belirlemek için, Tuzgöl Dost (2005) tarafından geliştirilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır. Ölçeğin 12 alt boyut vardır ve sırasıyla; yaşamını kendi geçmişi ve başkalarının hayatı ile

kıyaslama 6, olumlu ve olumsuz duygular 5, amaçlar 4, kendine güven 4, iyimserlik 6, ilgi duyulan etkinlikler 4, arkadaşlık ilişkileri 4, geleceğe bakış 3, aile ilişkileri 3, başkalarının yaşamına imrenme 2, yaşamın zorluklarıyla baş etme 3 ve karamsarlık 2 isimleri verilmiş ve 46 ifadeden oluşturulmuştur. Bu ifadelerin 26 tanesi olumlu, 20 tanesi olumsuz olup olumsuz ifadelerin puanlaması tersine çevrilerek yapılmaktadır. Kullanılan ölçeklerin derecelendirilmesinde 5'li Likert dereceleme (1=hiç katılmıyorum; 5=tamamen katılıyorum) kullanılmıştır.

Dördüncü bölümde turist rehberlerinin hizmet performansını etkileyen ölçek yer almıştır. Bu ölçek rehberlerinin performanslarını ölçmek için 8 ifadeden oluşturulmuştur. Performans ölçeğinde turist rehberlerinin kendi davranışlarını içeren bir değerlendirme yöntemi kullanılmıştır (Muchinsky, 2008: 237). Bu çalışmadaki amaç, kendilerinin iş başarılarına (performanslarına) yönelik fikir ve düşünceleri turist rehberlerinden ölçmek istenmiştir. Bu ankette bir turist rehberi için kişisel değerlendirmeye yönelik geliştirilen performans değerlendirme ölçeğinden faydalanılmıştır. Mesleğin nitelikleri söz konusu dikkate alınarak ifadelerin özgün formları üzerinde değişiklikler yapılmış ve yeni bir ölçek geliştirilmiştir. Performans ölçeğinin Çöl (2008); Köroğlu ve Avcıkurt (2014) tarafından Türkçeye çevrilen ölçekten yararlanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin derecelendirilmesinde 5'li Likert dereceleme (1=hiç katılmıyorum; 5=tamamen katılıyorum) kullanılmıştır.

3. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ

Araştırmaya katılan turist rehberlerinin bazı bireysel özelliklerine ilişkin veriler demografik özellikleri ve frekans, yüzde dağılımları hesaplanması doğrultusunda verilmiştir. Çalışmada, ölçeklerin yapı geçerliliği için faktör analizi, güvenilirlik analizi için, Cronbach's Alpha kat sayıları hesaplanmıştır. Ayrıca, katılımcıların rekreasyonel faaliyetlere katılımları, öznel iyi oluş ve hizmet performansı, yüzde ve frekans dağılımlarıyla beraber, standart sapma değerleri ve aritmetik ortalamaları betimlenmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını incelemek amacıyla Kolmogorov Smirnov testi yapılmıştır. Başka açıdan bakıldığında, rekreasyonel faaliyetler, öznel iyi oluş ve hizmet performansı bireysel özellikler ve demografik durumlarının karşılaştırılmasında, veriler normal dağılım gösterdiğinden parametrik testlerden varyans analizi ve t testi yapılmıştır. Rekreasyonel faaliyetler, öznel iyi oluş ve hizmet performansı arasındaki ilişki korelasyon ve regresyon analizleriyle bakılıp belirlenmiştir. Çalışmada korelasyon analizi için Kalaycı, (2018) tarafından değişkenler arasında olan ilişkinin düzeyine yönelik

literatürde, korelasyon katsayısı 0-0,25 arasında çok zayıf, 0,26-0,49 arasında zayıf, 0,50-0,69 arasında orta, 0,70-0,89 arasında yüksek, 0,90-1,00 arasında çok yüksek olarak olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada bulguların yorumlanmasında ve korelasyon analizi dikkate alınarak açıklanmıştır.

Araştırmada, ölçeklerin yapı geçerliliği için faktör analizi uygulanmış olup güvenirlik analizleri için ise, Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre faktör analizi sonucunda rekreatif faaliyet ölçeği toplam varyansın %60,155'ini açıklayan 6 faktör (fiziksel faaliyetler, açık alan faaliyetleri, grup faaliyetleri, kültürel faaliyetler, hobiler, diğer faaliyetler) altında toplanmıştır. Bununla birlikte, öznel iyi oluş ölçeği toplam varyansın %58,441'ini açıklayan 12 faktör (yaşam geçmişini başkalarının hayatı ile kıyaslama, duygular, amaçlar, kendine güven, iyimserlik, ilgi duyulan etkinlikler, arkadaşlık ilişkileri, geleceğe bakış, aile ilişkileri, başkalarının yaşamanı imrenme, yaşamın zorluklarıyla baş etme, karamsarlık) altında toplanmıştır. Diğer taraftan hizmet performansı ölçeği ise, toplam varyansın %70,305'ini açıklayan tek faktör altında toplanmıştır. Güvenirlik analizine ilişkin değerler incelendiğinde rekreatif faaliyetler ölçeği için Cronbach's Alpha katsayıları 0,908 olarak hesaplanmış olup bu değer öznel iyi oluş ölçeği için 0,944 ve hizmet performansı ölçeği için ise 0,886 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik analizine ilişkin bu değerler 0,70 kritik değerinin üzerinde bulunmuş olup ölçeklerin güvenirliği ortaya koymuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırma elde edilen veriler doğrultusunda eylemli turist rehberlerinden bazı bireysel özelliklerine ve demografik ilişkin bulguları, ölçekler ve alt ölçeklere ilişkin bulgular ve konuyu oluşturan değişkenler ile bireysel özellikler ve demografik durumu karşılaştırılması bulgular bölümünde açıklanmıştır. Son olarak rekreasyonel faaliyetlerin, öznel iyi oluş ve hizmet performansı üzerindeki etkisinin ve arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

1. KATILIMCILARIN BİREYSEL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Katılımcıların bazı bireysel özellikleri ve demografik durumlarına ilişkin bulgular, yüzde ve frekansları tablo 2'de sunulmuştur. Katılımcıların %29,8'inin kadın, %70,2'sinin erkek olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin medeni durumları incelendiğinde, katılımcıların %52'si bekâr, %47'si evlidir. Katılımcıların yaş aralıkları incelendiğinde %32,2'sinin 19-30 yaş aralığında, %25,5'ının 31-40 yaş aralığında, %22,6'sının 41-50 yaş aralığında, %19,7'sinin 51 yaş ve üzerinde olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Katılımcıların Bazı Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	133	29,8
	Erkek	314	70,2
Medeni Durumu	Evli	234	47,9
	Bekâr	213	52,1
Yaş	18 yaş ve altı	0	0
	19-30	144	32,2
	31-40	114	25,5
	41-50	101	22,6
	51 yaş ve üstü	88	19,7
ÖğrenimDurumu	Lise	3	0,7
	Ön lisans	46	10,3
	Lisans	239	53,5
	Yüksek Lisans	137	30,6
	Doktora	22	4,9

Tablo 2 (Devam). Katılımcıların Bazı Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Gruplar	f	%
Deneyim Yılı	1 yıldan az	110	24,6
	1-4 yıl	116	26,0
	5-9 yıl	41	9,2
	10-14 yıl	49	11,0
	15 yıldan fazla	131	29,3
Çalışma Şekliniz	Acentaya bağlı çalışan	40	8,9
	Serbest çalışan	309	69,1
	Her ikisinde çalışan	98	21,9
Taban ücreti	Evet	364	81,4
	Hayır	18	4,0
	Bazen	65	14,5
Bölge	Marmara Bölgesi	314	70,2
	Ege Bölgesi	62	13,9
	Akdeniz Bölgesi	15	3,4
	İç Anadolu Bölgesi	30	6,7
	Doğu Anadolu Bölgesinde	10	2,2
	Güneydoğu. Anadolu Bölgesi	8	1,8
	Karadeniz Bölgesi	8	1,8
Kayıtlı olunan oda	Adro	6	1,3
	Anro	73	16,3
	Aro	28	6,3
	Atro	32	7,2
	Buro	6	1,3
	Çaro	13	2,9
	Garo	11	2,5
	İro	152	34,1
	İzro	51	11,6
	Mutro	16	3,6
	Nero	24	5,4
	Suro	25	5,6
	Tro	10	2,2

Araştırmaya katılan turist rehberlerinin öğrenim durumları incelendiğinde, %0,7'sinin lise eğitimi, %10,3'ü ön lisans, %53,5'inin lisans eğitimi ve %30,6'sının yüksek lisans %4,9'unun ise doktora eğitimi aldıkları ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan

turist rehberlerinin deneyim yılı incelendiğinde, %24,6'sının 1 yıldan az, %26,0'sının 1-4 yıl, %9,2'si 5-9 yıl, %11,0'nin 10-14 yıl, %29,3'nün 15 yıl ve üzeri, deneyime sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan turist rehberlerinin çalışma şekillerine bakıldığında %8,9'u seyahat acentasına bağlı çalışan, %69,1'i serbest şekilde çalışan, %21,9'u ise her ikisinde çalışan şeklinde görülmektedir. Turist rehberlerinin bakanlığın belirlediği taban ücretini alabilme durumuna bakıldığında %81,4'ünün evet yanıtını %4,0'ü hayır yanıtını %14,5'nin bazen alabildiklerinin yanıtını vermiştir.Turist rehberlerinin hangi bölgelerde rehberlik yaptıklarını sorduğumuzda %70,2'si Marmara Bölgesinde, %13,9'u Ege Bölgesinde, %3,4'ü Akdeniz Bölgesinde, %6,7'si İç Anadolu Bölgesinde, %2,2'si Doğu Anadolu Bölgesinde, %1,8'i Güney Doğu Anadolu Bölgesinde, %1,8'i Karadeniz Bölgesinde rehberlik yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların kayıtlı oldukları turist rehberleri odaları incelendiğinde, Adro (%1,3), Anro (%16,3), Aro (%6,3), Atro (%7,2), Buro (%1,3), Çaro (%2,9), Garo (%2,5), İro (%34,1), İzro (%11,6), Mutro (%3,6), Nero (%5,4), Şuro (%5,6), Tro (%2,2) kayıtlı olduğu belirlenmiştir.

2. TURİST REHBERLERİNDE REKREATİF FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYLERİ, ÖZNEL İYİ OLUŞ VE HİZMET PERFORMANSINA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluş ve hizmet performansı ölçekleri dikkate alınmış ve her bir ölçekte yer alan ifadelerin aritmetik ortalaması, yüzde ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir.

2.1. KATILIMCILARIN REKREATİF FAALİYETLERE KATILIM ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BETİMSEL İSTATİSTİKLER

Çalışmada, rekreatif faaliyetlerin alt boyutlarına (fiziksel faaliyetler, açık alan faaliyetleri, grup faaliyetleri, kültürel faaliyetler, hobiler, diğer faaliyetler) ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur. Rekreatif faaliyetlere katılım alt boyutlarından olan fiziksel faaliyet boyutuna ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulgulara tablo 3'de yer verilmiştir. Bulgulara göre fiziksel faaliyetlerden en fazla katılım gösterilen rekreaktif faaliyet "yürüyüş" ($\overline{X}$=4,15) katılımcıların en çok olumlu görüş bildirdikleri ve en yüksek ortalamaya sahip olan ifade olmuştur. Katılımcıların %41,6'sı "her zaman", %37,1'i "sık sık", %16,1'i "ara sıra", %4,7'si "nadiren", %0,4'ü "asla"

cevabını verdikleri olmuştur. Turist rehberlerinin fiziksel aktivite olarak yürüyüş yapmayı çok sevdikleri yorumunu yapmak mümkündür.

Tablo 3. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Fiziksel Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Fiziksel faaliyet alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Sıklık Düzeyi					$\bar{X}$	ss
		Asla	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Her zaman		
Aerobik/ Fitness	f	126	123	150	40	8	2,29	1,02
	%	28,2	27,5	33,6	8,9	1,8		
Badminton	f	375	54	14	3	1	1,21	0,54
	%	83,9	12,1	3,1	0,7	0,2		
Bisiklet	f	114	165	114	44	10	2,26	1,01
	%	25,5	36,9	25,5	9,8	2,2		
Jimnastik	f	289	90	53	11	4	1,55	0,86
	%	64,7	20,1	11,9	2,5	0,9		
Buz pateni	f	394	45	5	3	0	1,14	0,43
	%	88,1	10,1	1,1	0,7	0,0		
Yüzme	f	37	99	175	104	32	2,99	1,03
	%	8,3	22,1	39,1	23,3	7,2		
Koşu	f	93	138	151	52	13	2,45	1,03
	%	20,8	30,9	33,8	11,6	2,9		
Tırmanış	f	253	104	71	11	8	1,70	0,94
	%	56,6	23,3	15,9	2,5	1,8		
Yürüyüş	f	2	21	72	166	186	4,15	0,88
	%	0,4	4,7	16,1	37,1	41,6		
Tenis	f	338	72	30	4	3	1,35	0,70
	%	75,6	16,1	6,7	0,9	0,7		
Masa tenisi	f	225	146	57	12	7	1,72	0,89
	%	50,3	32,7	12,8	2,7	1,6		
Dövüş sanatları (judo ve karate gibi)	f	363	35	34	11	4	1,34	0,79
	%	81,2	7,8	7,6	2,5	0,9		
Yoga/pilates	f	321	50	48	17	11	1,54	0,99
	%	71,8	11,2	10,7	3,8	2,5		
GENEL							1,97	0,44

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Fiziksel faaliyetler boyutunda yer alan yüzme ifadesine katılımcıların %7,2'si "her zaman", %23,3'ü "sık sık", %39,1'i "ara sıra", %22,1'i "nadiren", %8,3'ü "asla"

cevabını verdiği görülmüştür ve bu ifadenin ortalaması ($\overline{X}$=2,99)'dur. En düşük fiziksel faaliyet alt boyutuna verilen cevaba bakıldığında katılımcıların "buz pateni" ifadesine %0,0'ı "her zaman", %0,7'si "sık sık", %1,1'i "ara sıra", %10,1'i "nadiren", %88,1'i "asla" yanıtını verdiği görülmüştür. Bu ifadenin ortalaması ($\overline{X}$=1,14)'tür. Fiziksel faaliyetler alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın ($\overline{X}$=1,97) olduğu belirlenmiştir.

Rekreatif faaliyetlere katılım alt boyutlarından olan açık alan faaliyet boyutuna ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulgulara tablo 4'de yer verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Açık Alan Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Açık alan faaliyeti alt boyutuna ilişkin ifadeler	f/%	Sıklık Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Asla	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Her zaman		
Okçuluk	f	405	24	11	4	3	1,16	0,56
	%	90,6	5,4	2,5	0,9	0,7		
Atv ve arazi araçları kullanmak	f	243	115	67	12	10	1,73	0,96
	%	54,4	25,7	15,0	2,7	2,2		
Kuş gözlemciliği	f	338	81	22	3	3	1,33	0,66
	%	75,6	18,1	4,9	0,7	0,7		
Bahçecilik	f	219	92	79	46	11	1,97	1,14
	%	49,0	20,6	17,7	10,3	2,5		
Parka gitmek	f	47	79	167	102	52	3,07	1,13
	%	10,5	17,7	37,4	22,8	11,6		
Dağ tırmanışı	f	251	96	75	19	6	1,73	0,97
	%	56,2	21,5	16,8	4,3	1,3		
Balık tutmak	f	265	99	62	13	8	1,66	0,94
	%	59,3	22,1	3,9	2,9	1,8		
Golf	f	417	22	6	0	2	1,09	0,40
	%	93,3	4,9	1,3	0,0	0,4		
Scuba diving (aletli dalış)	f	363	50	23	7	4	1,30	0,71
	%	81,2	11,2	5,1	1,6	0,9		
Kayak	f	319	85	32	8	3	1,41	0,75
	%	71,4	19,0	7,2	1,8	0,7		

Tablo 4 (Devam). Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Açık Alan Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Açık alan faaliyeti alt boyutuna ilişkin ifadeler	f/%	Sıklık Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Asla	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Her zaman		
Kamp yapmak	f	206	125	85	22	9	1,89	1,00
	%	46,1	28,0	19,0	4,9	2,0		
Avcılık	f	391	33	18	2	3	1,19	0,58
	%	87,5	7,4	4,0	0,4	0,7		
Ata binmek	f	302	97	38	6	4	1,46	0,78
	%	67,6	21,7	8,5	1,3	0,9		
Piknik yapmak	f	54	121	196	48	228	2,72	1,01
	%	12,1	27,1	43,8	10,7	6,3		
GENEL							1,69	0,45

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Bulgulara göre açık alan faaliyetlerine en fazla katılım gösterilen ifade "parka gitmek" ifadesi olmuştur. Katılımcıların %11,6'sı "her zaman", %22,8'i "sık sık", %37,4'ü "ara sıra", %17,7'si "nadiren", %10,5'i "asla" cevabını verdikleri görülmüştür bu ifadenin ortalaması ise ($\overline{X}$=3,07)'dir. Turist rehberlerinin açık alan faaliyeti olan parka gitmeyi daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcıların açık alan faaliyetlerinde en düşük katıldıkları faaliyet olarak katıldıkları "golf" ifadesine %0,4'ü "her zaman", %0,0'u "sık sık", %1,3'i "ara sıra", %4,9'u "nadiren", %93,3'sı "asla" cevabını verdikleri görülmüştür. Bu ifadenin ortalaması da ($\overline{X}$=1,09)'dur. Diğer açık alan faaliyetlerinde en düşük faaliyet olarak katıldıkları okçuluk ifadesine %0,7'si "her zaman", %0,9'u "sık sık", %2,5'i "ara sıra", %5,4'ü "nadiren", %90,6'sı "asla" cevabını verdikleri görülmüştür. Bu ifadenin ortalaması da $\overline{X}$=1,16)'dır. Golf ve okçuluk faaliyetleri lüks faaliyetler ve maddi boyutu yüksek olduğu için az katılım olduğu görülmüştür. Açık alan faaliyetler alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın ($\overline{X}$=1,69) olduğu belirlenmiştir.

Rekreatif faaliyetlere katılım alt boyutlarından olan grup faaliyetleri boyutuna ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulgulara tablo 5'de yer verilmiştir. Bulgulara göre grup faaliyetlerine en fazla katılım gösterilen ifade "futbol" ifadesi olmuştur.

Tablo 5. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Grup Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Grup faaliyeti alt boyutuna ilişkin ifadeler	f/%	Sıklık Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Asla	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Her zaman		
Paintball	f	347	73	21	5	1	1,30	0,63
	%	77,6	16,3	4,7	1,1	0,2		
Voleybol	f	211	151	65	16	4	1,77	0,88
	%	47,2	33,8	14,5	3,6	0,9		
Basketbol	f	232	123	67	18	7	1,76	0,95
	%	51,9	27,5	15,0	4,0	1,6		
Bowling	f	206	149	78	13	1	1,78	0,85
	%	46,1	33,3	17,4	2,9	0,2		
Futbol	f	213	100	98	20	16	1,94	1,09
	%	47,7	22,4	21,9	4,5	3,6		
GENEL							1,70	0,64

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Bu ifadeye katılımcıların %3,6'sı "her zaman", %4,5'i "sık sık", %21,9'u "ara sıra", %22,4'ü "nadiren", %47,7'si "asla" cevabını verdikleri görülmüştür bu ifadenin ortalaması ise ($\overline{X}$=1,94)'tür. Katılımcıların grup faaliyetlerinde en düşük faaliyet olarak katıldıkları "paintball" ifadesidir. Katılımcıların %0,2'si, "her zaman", %1,1'i "sık sık", %4,7'si "ara sıra", %16,3'ü "nadiren", %77,6'sı "asla" cevabını verdikleri belirlenmiştir. Bu ifadenin ortalaması ise ($\overline{X}$=1,30)'dur. Grup faaliyetleri alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=1,70) olduğu tespit edilmiştir.

Rekreatif faaliyetlere katılım alt boyutlarından olan kültürel faaliyetler boyutuna ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulgulara tablo 6'da yer verilmiştir. Bulgulara göre kültürel faaliyetlerine en fazla katılım gösterilen ifade "müze ziyareti" ifadesi olmuştur.

Tablo 6. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Kültürel Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Kültürel faaliyet alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Sıklık Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Asla	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Her zaman		
Sanatsal performans (dans sosyal, halk, bale, caz gibi)	f	153	140	101	38	15	2,15	1,09
	%	34,2	31,3	22,6	8,5	3,4		
Konser	f	42	128	207	54	16	2,72	0,92
	%	9,4	28,6	46,3	12,1	3,6		
Müze ziyareti	f	1	18	53	150	225	4,30	0,84
	%	0,2	4,0	11,9	33,6	50,3		
Tiyatroya gitmek	f	59	138	173	58	19	2,64	1,00
	%	13,2	30,9	38,7	13,0	4,3		
Fuar ve festival gibi kültürel etkinliklere katılmak	f	19	97	210	89	32	3,04	0,93
	%	4,3	21,7	47,0	19,9	7,2		
GENEL							2,97	0,69

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Katılımcıların %50,3'ü, "her zaman" %33,6'sı "sık sık", %11,9'u "ara sıra", %4,0'ı "nadiren", %0,2'si "asla" cevabını verdikleri görülmüştür. Bu ifadenin ortalaması da ($\overline{X}$=4,30)'dur. Katılımcıların en fazla katılım gösterdikleri ikinci ifade ise "fuar ve festival gibi kültürel etkinliklere katılmak" ifadesi olmuştur. Katılımcıların %7,2'si "her zaman", %19,9'u "sık sık", %47,0'si "ara sıra", %21,7'si "nadiren", %4,3'ü "asla" cevabını verdikleri belirlenmiştir. Bu ifadenin ortalaması da ($\overline{X}$=3,04)'tür. Katılımcıların kültürel faaliyetlerinde en düşük faaliyet olarak katıldıkları "sanatsal performans (dans sosyal, halk, bale, caz)" gibi ifadeleridir. Katılımcıların %3,4'ü "her zaman", %8,5'i "sık sık", %22,6'sı "ara sıra", %31,3'ü "nadiren", %34,2'si "asla" cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Bu ifadenin ortalaması ($\overline{X}$=2,15)'tir. Kültürel faaliyetler alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın da ($\overline{X}$=2,97) olduğu belirlenmiştir.

Rekreatif faaliyetlere katılım alt boyutlarından olan hobiler boyutuna ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulgulara tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Hobiler Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Hobiler alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Sıklık Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Asla	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Her zaman		
Resim yapmak	f	255	115	59	10	8	1,66	0,91
	%	57,0	25,7	13,2	2,2	1,8		
Yazmak (şiir, öykü, deneme)	f	198	111	83	34	21	2,04	1,16
	%	44,3	24,8	18,6	7,6	4,7		
Şarkı söylemek	f	123	115	106	64	39	2,51	1,27
	%	27,5	25,7	23,7	14,3	8,7		
Müzik aleti çalmak	f	264	92	50	21	20	1,75	1,11
	%	59,1	20,6	11,2	4,7	4,5		
Fotoğrafçılık	f	93	103	107	83	61	2,81	1,32
	%	20,8	23,0	23,9	18,6	13,6		
Ağaç işleri/ marangozluk/ oymacılık	f	338	56	36	12	5	1,41	0,83
	%	75,6	12,5	8,1	2,7	1,1		
El işleri yapmak (örgü, dikiş, tığ işleri)	f	324	60	42	12	9	1,48	0,91
	%	72,5	13,4	9,4	2,7	2,0		
Çiçek düzenleme	f	258	93	55	30	11	1,75	1,06
	%	57,7	20,8	12,3	6,7	2,5		
Çömlekçilik ve heykeltıraşlık	f	388	35	18	3	3	1,21	0,60
	%	86,8	7,8	4,0	0,7	0,7		
Koleksiyonculuk	f	254	94	62	24	13	1,77	1,06
	%	56,8	21,0	13,9	5,4	2,9		
Zevk için yemek yapmak	f	60	96	129	95	67	3,03	1,25
	%	13,4	21,5	28,9	21,3	15,0		
GENEL							1,94	0,57

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Bulgulara göre hobiler en fazla katılım gösterilen ifade "zevk için yemek yapmak" ifadesi olmuştur. Katılımcıların hobiler boyutunda en düşük faaliyet olarak katıldıkları "çömlekçilik ve heykeltıraş" ifadesinedir. Katılımcıların %0,7'si, "her zaman", %0,7'si "sık sık", %4,0'ı "ara sıra", %7,8'i "nadiren", %86,8'i "asla" cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Bu ifadenin ortalaması ($\overline{X}$=1,21)'dir. Hobiler boyutuna ilişkin genel ortalamanın da ($\overline{X}$ = 1,94) olduğu belirlenmiştir.

Rekreatif faaliyetlere katılım alt boyutlarından olan diğer faaliyetler boyutuna ilişkin frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bulgulara tablo 8'de yer verilmiştir. Bulgulara göre diğer faaliyetlere en fazla katılım gösterilen ifade "internette vakit geçirmek" ifadesi olmuştur. Katılımcıların %28,2'si, "her zaman", %43,8'i "sık sık", %23,3'ü "ara sıra", %3,4'ü "nadiren", %1,3'ü "asla" cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Bu ifadenin ortalaması ($\overline{X} = 3,94$)'tür.

Tablo 8. Katılımcıların Rekreatif Faaliyete Katılım Düzeyi Diğer Faaliyet Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Diğer faaliyetler alt boyutuna ilişkin ifadeler	f/%	Sıklık Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Asla	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Her zaman		
İnternette vakit geçirmek	f	6	15	104	196	126	3,94	0,87
	%	1,3	3,4	23,3	43,8	28,2		
Video oyunları	f	221	93	60	44	29	2,03	1,26
	%	49,4	20,8	13,4	9,8	6,5		
Satranç	f	175	149	92	21	10	1,98	0,99
	%	39,1	33,3	20,6	4,7	2,2		
Masa/ kart oyunları	f	185	126	105	22	9	1,98	1,01
	%	41,4	28,2	23,5	4,9	2,0		
Televizyon seyretmek	f	74	157	129	60	27	2,57	1,10
	%	16,6	35,1	28,9	13,4	6,0		
Kitap, dergi ve gazete okumak	f	5	32	102	182	126	3,88	0,94
	%	1,1	7,2	22,8	40,7	28,2		
Seyirci olarak spor etkinliklerine katılmak	f	91	147	151	36	22	2,44	1,05
	%	20,4	32,9	33,8	8,1	4,9		
Kulüp toplantıları	f	191	131	96	20	9	1,94	1,00
	%	42,7	29,3	21,5	4,5	2,0		
GENEL							2,59	0,53

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Katılımcıların en fazla katılım gösterdikleri ikinci ifade ise "kitap, dergi ve gazete okumak" ifadeleri olmuştur. Katılımcıların %28,2'si, "her zaman", %40,7'si"sık sık", %22,8'i "ara sıra", %7,2'si "nadiren", %1,1'i "asla" cevabını verdikleri görülmüştür. Bu ifadenin ortalaması ($\overline{X}$ =3,88)'dir. Katılımcıların diğer faaliyetler boyutunda en düşük faaliyet olarak katıldıkları ifade "satranç" olduğu görülmüştür. %2,2'si, "her zaman", %4,7'si "sık sık", %20,6'sı "ara sıra", %33,3'ü "nadiren", %39,1'i "asla" dır. Bu ifadelerin ortalaması ise ($\overline{X}$ =1,98)'dir. En düşük diğer ifadenin ise "masa ve kart oyunları" olmuştur ve katılımcıların %2,0'ı "her zaman", %4,9'u "sık sık", %23,5'i "ara sıra", %28,2'si "nadiren", %41,4'ü "asla" cevabını verdikleri görülmüştür. Bu ifadelerin

ortalaması ise ($\overline{X}$=1,98)'dir. Katılımcıların üçüncü en düşük faaliyet olarak katıldıkları" kulüp toplantıları" dır. Katılımcıların %2,0'ı, "her zaman", %4,5'i "sık sık", %21,5'i "ara sıra", %29,3'ü, "nadiren", %42,7'si "asla" cevabını verdikleri görülmüştür. Bu ifadenin ortalaması ($\overline{X}$=1,94)'tür. Diğer faaliyetler alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın da ($\overline{X}$ =2,59) olduğu belirlenmiştir.

2.2. KATILIMCILARIN ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BETİMSEL İSTATİSTİKLER

Çalışmanın bu bölümünde, öznel iyi oluş ölçeğinde her bir ifadenin frekans, aritmetik ortalama, yüzde ve standart sapma değerlerine yer verilmiştir. Öznel iyi oluş alt boyutlarına (yaşam geçmişini başkalarının hayatı ile kıyaslama, duygular, amaçlar, kendine güven, iyimserlik, ilgi duyulan etkinlikler, arkadaşlık ilişkileri, geleceğe bakış, aile ilişkileri, başkalarının yaşamanı imrenme, yaşamın zorluklarıyla baş etme, karamsarlık) ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur. Öznel iyi oluş alt boyutlarından olan yaşam geçmişini başkalarının hayatı ile kıyaslama boyutuna ilişkin yüzde, yüzde, standart sapma değerlerine ve aritmetik ortalama ilişkin bulgulara tablo 9'da yer verilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatı ile Kıyaslama Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatı ile kıyaslama alt boyutuna ilişkin ifadeler	F f/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Geriye dönüp baktığımda istediklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.	f	21	48	108	160	110	3,65	1,10
	%	4,7	10,7	24,2	35,8	24,6		
Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm.	f	66	67	103	105	106	3,26	1,36
	%	14,8	15,0	23,0	23,5	23,7		
Tanıdığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntım var.	f	20	28	81	152	166	3,93	1,09
	%	4,5	6,3	18,1	34,0	37,1		
Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı yoğun suçluluk duygusu yaşıyorum.	f	23	29	74	159	162	3,91	1,11
	%	5,1	6,5	16,6	35,6	36,2		
Yaşamım başarısızlıklarla dolu.	f	12	10	46	115	264	4,36	0,94
	%	2,7	2,2	10,3	25,7	59,1		
Sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum.	f	21	17	74	123	212	4,09	1,10
	%	4,7	3,8	16,6	27,5	47,4		
GENEL							3,86	0,84

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Ölçekte yer alan "yaşamım başarısızlıklarla dolu" ifadesine katılımcıların %59,1'i, tamamen katılıyorum, %25,7'si çok katılıyorum, %10,3'ü orta düzeyde katılıyorum, %2,2'i az katılıyorum, %2,7'si hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,36) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur. Diğer en yüksek ifade ve en olumlu yanıt verdikleri ifade "sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum" ifadesi %47,4'ü, tamamen katılıyorum, %27,5'i çok katılıyorum, %16,6'sı orta düzeyde katılıyorum, %3,8'i az katılıyorum, %4,7'si hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifadenin ortalaması ise ($\overline{X}$=4,09) olmuştur. "Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm" ifadesi en düşük ortalamaya ($\overline{X}$ =3,26) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %23,7'si, tamamen katılıyorum, %23,5'i çok katılıyorum, %23,0'ı orta düzeyde katılıyorum, %15,0'ı az katılıyorum, %14,8'ü ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Yaşam geçmişini başkalarının hayatı ile kıyaslama alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=3,86) olarak belirlenmiştir.

Öznel iyi oluş alt boyutlarından olan Olumlu ve Olumsuz Duygular boyutuna ilişkin yüzde, frekans, standart sapma ve aritmetik ortalama değerlerine ilişkin bulgulara tablo 10'da yer verilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Olumlu ve Olumsuz Duygular Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Olumlu ve olumsuz duygular alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum.	f	11	44	151	138	103	3,62	1,02
	%	2,5	9,8	33,8	30,9	23,0		
Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissederim.	f	10	46	127	145	119	3,71	1,04
	%	2,2	10,3	28,4	32,4	26,6		
Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.	f	24	43	94	139	147	3,77	1,16
	%	5,4	9,6	21,0	31,1	32,9		
Kendimi yalnız hissediyorum.	f	29	34	88	102	194	3,89	1,22
	%	6,5	7,6	19,7	22,8	43,4		
Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum.	f	13	29	146	156	103	3,69	0,99
	%	2,9	6,5	32,7	34,9	23,0		
GENEL							3,73	0,83

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Ölçekte yer alan "kendimi yalnız hissediyorum" ifadesine katılımcıların %43,4'ü, tamamen katılıyorum, %22,8'i çok katılıyorum, %19,7'si orta düzeyde katılıyorum,

%7,6'sı az katılıyorum, %6,5'i hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=3,89) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur "genel olarak kendimi neşeli hissediyorum" ifadesi en düşük ortalamaya ($\overline{X}$ =3,62) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %23,0'ı, tamamen katılıyorum, %30,9'u çok katılıyorum, %33,8'i orta düzeyde katılıyorum, %9,8'i az katılıyorum, %2,5'i ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Olumlu ve olumsuz duygular alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=3,73) olarak belirlenmiştir.

Amaçlar alt boyutu ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalama ve Tablo 11'de sunulmuştur. Ölçekte yer alan "güçlükler karşısında çabuk pes ederim" ifadesine katılımcıların %57,0'ı, tamamen katılıyorum, %28,2'si çok katılıyorum, %9,4'ü orta düzeyde katılıyorum, %2,2'i az katılıyorum, %3,1'i hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,34) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur.Katılımcıların "amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim" ifadesi en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=3,70) sahip olan ifadedir.

Tablo 11. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Amaçlar Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Amaçlar alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim.	f	8	36	146	147	110	3,70	0,98
	%	1,8	8,1	32,7	32,9	24,6		
Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.	f	6	27	122	153	139	3,88	0,96
	%	1,3	6,0	27,3	34,2	31,1		
Kendime hedefler koymakta zorlanıyorum.	f	10	25	90	152	170	4,00	1,00
	%	2,2	5,6	20,1	34,0	38,0		
Güçlükler karşısında çabuk pes ederim.	f	14	10	42	126	255	4,34	0,96
	%	3,1	2,2	9,4	28,2	57,0		
GENEL							3,97	0,70

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Katılımcıların %24,6'sı, tamamen katılıyorum, %32,9'u çok katılıyorum, %32,7'si orta düzeyde katılıyorum, %8,1'i az katılıyorum, %1,8'i ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Amaçlar alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=3,97) olarak belirlenmiştir.

Kendine güven alt boyutu ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması tablo 12'de sunulmuştur. Ölçekte yer alan "sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum" ifadesine katılımcıların %42,7'si tamamen katılıyorum, %39,4'ü çok katılıyorum, %14,1'i orta düzeyde katılıyorum, %3,4'ü az katılıyorum, %0,4'ü hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,21) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur. Katılımcıların "isteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum" ifadesi en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=3,59) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %21,5'i, tamamen katılıyorum, %33,1'i çok katılıyorum, %31,1'si orta düzeyde katılıyorum, %11,9'u az katılıyorum, %2,5'i ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Kendine güven alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=4,01) olarak belirlenmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Kendine Güven Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Kendine güven alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Günlük yaşamımdaki sorumluluklarımı başarıyla yerine getiririm.	f	2	12	85	184	164	4,11	0,83
	%	0,4	2,7	19,0	41,2	36,7		
Sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum.	f	2	15	63	176	191	4,21	0,83
	%	0,4	3,4	14,1	39,4	42,7		
İsteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum	f	11	53	139	148	96	3,59	1,02
	%	2,5	11,9	31,1	33,1	21,5		
Başkalarına yardım edebilme ve onlara destek olma becerimden hoşnuttum.	f	2	15	83	165	182	4,14	0,86
	%	0,4	3,4	18,6	36,9	40,7		
GENEL							4,01	0,68

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

İyimserlik alt boyutunda ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması tablo 13'te sunulmuştur. Ölçekte yer alan "ulaşmak istediğim ideallerim var" ifadesine katılımcıların %44,7'si tamamen katılıyorum, %31,1'i çok katılıyorum, %18,1'i orta düzeyde katılıyorum, %4,9'u az katılıyorum, %1,1'i hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,13) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur. Diğer en yüksek ortalamaya sahip olan ifade ise ($\overline{X}$=3,95) "kişilik özelliklerimden genel olarak

memnunum" olan ifadedir. Katılımcıların %29,1'i tamamen katılıyorum, %43,6'sı çok katılıyorum, %21,3'ü orta düzeyde katılıyorum, %5,4'ü az katılıyorum, %0,7'si ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların "yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam" ifadesi en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=3,57) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %23,3'ü tamamen katılıyorum, %33,1'i çok katılıyorum, %26,6'sı orta düzeyde katılıyorum, %11,2'si az katılıyorum, %5,8'i ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. İyimserlik alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=3,85) olarak belirlenmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun İyimserlik Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

İyimserlik alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Kişilik özelliklerimden genel olarak memnunum.	f	3	24	95	195	130	3,95	0,88
	%	0,7	5,4	21,3	43,6	29,1		
Ulaşmak istediğim ideallerim var.	f	5	22	81	139	200	4,13	0,95
	%	1,1	4,9	18,1	31,1	44,7		
Yakın gelecekte yaşamımda güzel gelişmeler olacağına inanıyorum.	f	12	34	107	147	147	3,86	1,04
	%	2,7	7,6	23,9	32,9	32,9		
Yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam.	f	26	50	119	148	104	3,57	1,13
	%	5,8	11,2	26,6	33,1	23,3		
Umutlarımın gerçekleşeceğine inanıyorum.	f	11	32	134	136	134	3,78	1,03
	%	2,5	7,2	30,0	30,4	30,0		
İç dünyamın zaman geçtikçe zenginleştiğini hissediyorum.	f	8	34	119	158	128	3,81	0,99
	%	1,8	7,6	26,6	35,3	28,6		
GENEL							3,85	0,71

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Etkinlik alt boyutunda ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Etkinlik Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Etkinlik alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Yaşamımda zevk alarak yaptığım etkinlik sayısı azdır.	f	23	42	133	122	127	3,64	1,13
	%	5,1	9,4	29,8	27,3	28,4		

Tablo 14 (Devam). Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Etkinlik Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Etkinlik alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
İlgi ve yeteneklerime uygun etkinliklerin yaşamımdaki yeri istediğim ölçüdedir.	f	20	65	169	123	70	3,35	1,05
	%	4,5	14,5	37,8	27,5	15,7		
Beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılamıyorum.	f	34	81	179	99	54	3,13	1,08
	%	7,6	18,1	40,0	22,1	12,1		
Yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum.	f	15	25	94	123	190	4,00	1,07
	%	3,4	5,6	21,0	27,5	42,5		
GENEL							3,53	0,74

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Ölçekte yer alan "yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum" ifadesine katılımcıların %42,5'i tamamen katılıyorum, %27,5'i çok katılıyorum, %21,0'ı orta düzeyde katılıyorum, %5,6'sı az katılıyorum, %3,4'ü hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,00) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur "beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılamıyorum" ifadesi en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=3,13) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %12,1'ü tamamen katılıyorum, %22,1'i çok katılıyorum, %40,0'ı orta düzeyde katılıyorum, %18,1'i az katılıyorum, %7,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Etkinlik alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=3,53) olarak belirlenmiştir.

Arkadaşlık alt boyutunda ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması tablo 15'te sunulmuştur. Ölçekte yer alan "istediğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum" ifadesine katılımcıların %51,5'i tamamen katılıyorum, %22,6'ı çok katılıyorum, %14,1'i orta düzeyde katılıyorum, %7,2'si az katılıyorum, %4,7'si hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,09) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur. Katılımcıların "serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum" ifadesi en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=3,83) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %32,9'u tamamen katılıyorum, %31,1'i çok katılıyorum, %23,9'u orta düzeyde katılıyorum, %9,8'i az katılıyorum, %6,5'i ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Arkadaşlık ilişkileri alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=3,94) olarak belirlenmiştir.

Tablo 15. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Arkadaşlık İlişkileri Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Arkadaşlık ilişkileri alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\bar{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
İstediğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum	f	21	32	63	101	230	4,09	1,16
	%	4,7	7,2	14,1	22,6	51,5		
Sosyal ilişkilerimdeki girişkenlik yanımdan hoşnuttum.	f	9	45	94	146	153	3,87	1,05
	%	2,0	10,1	21,0	32,7	34,2		
Serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum.	f	10	44	107	139	147	3,83	1,06
	%	2,2	9,8	23,9	31,1	32,9		
Arkadaşlarıma kendimi istediğim gibi ifade edemiyorum.	f	29	28	65	124	201	3,98	1,19
	%	6,5	6,3	14,5	27,7	45,0		
GENEL							3,94	0,71

$\bar{X}$:Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Geleceğe bakış alt boyutunda ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması tablo 16'da sunulmuştur. Ölçekte yer alan "okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşlardır" ifadesine katılımcıların %45,9'u tamamen katılıyorum, %33,1'i çok katılıyorum, %16,8'i orta düzeyde katılıyorum, %3,8'i az katılıyorum, %0,4'ü hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\bar{X}$=4,20) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur. Katılımcıların "yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider" ifadesi en düşük ortalamaya ($\bar{X}$=3,66) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %24,8'i tamamen katılıyorum, %32,4'ü çok katılıyorum, %29,1'i orta düzeyde katılıyorum, %11,2'i az katılıyorum, %2,5'i ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Geleceğe bakış alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\bar{X}$=3,90) olarak belirlenmiştir.

Tablo 16. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Geleceğe Bakış Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Geleceğe bakış alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\bar{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Geleceğe yönelik planlar yapmaktan hoşlanırım.	f	7	28	126	155	131	3,84	0,97
	%	1,6	6,3	28,2	34,7	29,3		
Yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider.	f	11	50	130	145	111	3,66	1,04
	%	2,5	11,2	29,1	32,4	24,8		
Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşılardır.	f	2	17	75	148	205	4,20	0,88
	%	0,4	3,8	16,8	33,1	45,9		
GENEL							3,90	0,73

$\bar{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Aile ilişkileri alt boyutunda ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Aile İlişkileri Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Aile ilişkileri alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Ailemle olan ilişkilerimden memnunum.	f	15	27	102	142	161	3,91	1,06
	%	3,4	6,0	22,8	31,8	36,0		
Çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabileceğim insanlar var.	f	12	48	97	133	157	3,84	1,10
	%	2,7	10,7	21,7	29,8	35,1		
Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.	f	17	20	82	142	186	4,03	1,05
	%	3,8	4,5	18,3	31,8	41,6		
GENEL							3,92	0,84

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Ölçekte yer alan "ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum" ifadesine katılımcıların %41,6'sı tamamen katılıyorum, %31,8'i çok katılıyorum, %18,3'ü orta düzeyde katılıyorum, %4,5'i az katılıyorum, %3,8'i hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,03) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur "çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabilecek insanlar var" ifadesi en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=3,84) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %35,1'i tamamen katılıyorum, %29,8'i çok katılıyorum, %21,7'si orta düzeyde katılıyorum, %10,7'si az katılıyorum, %2,7'si ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Aile ilişkileri alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=3,92) olarak belirlenmiştir.

Başkalarının yaşamına imrenme alt boyutunda ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması tablo 18'de sunulmuştur. Ölçekte yer alan "çevremdeki insanların yaşamına imreniyorum" ifadesine katılımcıların %49,0'u tamamen katılıyorum, %30,4'ü çok katılıyorum, %13,4'ü orta düzeyde katılıyorum, %4,3'ü az katılıyorum, %2,9'u hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,18) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur "başkalarının mutlu göründüğü kadar mutlu olmayı isterdim" ifadesi en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=3,53) sahip olan ifadedir.

Tablo 18. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Başkalarına Yaşamına İmrenme Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Başkalarının yaşamına imrenme alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Başkalarının mutlu göründüğü kadar mutlu olmayı isterdim.	f	43	61	100	102	141	3,53	1,31
	%	9,6	13,6	22,4	22,8	31,5		
Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.	f	13	19	60	136	219	4,18	1,01
	%	2,9	4,3	13,4	30,4	49,0		
GENEL							3,85	1,00

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Katılımcıların %31,5'i tamamen katılıyorum, %22,8'i çok katılıyorum, %22,4'ü orta düzeyde katılıyorum, %13,6'sı az katılıyorum, %9,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Başkalarının yaşamına imrenme alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=3,85) olarak belirlenmiştir.

Yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutunda ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması tablo 19'da sunulmuştur. Ölçekte yer alan "sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm" ifadesine katılımcıların %37,6'sı tamamen katılıyorum, %33,3'ü çok katılıyorum, %23,3'ü orta düzeyde katılıyorum, %4,7'si az katılıyorum, %1,1'i hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,02) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur. Katılımcıların "yaşamıma iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunum" en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=3,87) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %34,7'si tamamen katılıyorum, %31,3'ü çok katılıyorum, %22,8'i orta düzeyde katılıyorum, %8,9'u az katılıyorum, %2,2'si ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$=3,96) olarak belirlenmiştir.

Tablo 19. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Yaşamın Zorluklarıyla Baş Etme Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm.	f	5	21	104	149	168	4,02	0,94
	%	1,1	4,7	23,3	33,3	37,6		

Tablo 19 (Devam). Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Yaşamın Zorluklarıyla Baş Etme Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Yaşamın zorluklarıyla baş etme gücüme güveniyorum.	f	6	28	87	166	160	4,00	0,96
	%	1,3	6,3	19,5	37,1	35,8		
Yaşama iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunum.	f	10	40	102	140	155	3,87	1,05
	%	2,2	8,9	22,8	31,3	34,7		
GENEL							3,96	0,92

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Karamsarlık alt boyutunda yer alan ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması tablo 20'de sunulmuştur. Ölçekte yer alan "küçük sorunları bile büyütürüm" ifadesine katılımcıların %46,1'i tamamen katılıyorum, %28,4'ü çok katılıyorum, %15,0'i orta düzeyde katılıyorum, %6,00'sı az katılıyorum, %4,5'i hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,06) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur. Katılımcıların "kişiler arası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum" en düşük ortalamaya ($\overline{X}$ =3,55) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %19,9'u tamamen katılıyorum, %34,2'si çok katılıyorum, %30,6"sı orta düzeyde katılıyorum, %11,2'si az katılıyorum, %4,0'ı ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Karamsarlık alt boyutuna ilişkin genel ortalama ($\overline{X}$ =3,80) olarak belirlenmiştir.

Tablo 20. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Boyutunun Karamsarlık Alt Boyutuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Karamsarlık alt boyutuna ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Küçük sorunları bile büyütürüm.	f	20	27	67	127	206	4,06	1,12
	%	4,5	6,0	15,0	28,4	46,1		
Kişiler arası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum.	f	18	50	137	153	89	3,55	1,05
	%	4,0	11,2	30,6	34,2	19,9		
GENEL							3,80	0,91

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

2.3. KATILIMCILARIN HİZMET PERFORMANSI ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BETİMSEL İSTATİSTİKLER

Araştırmanın bu kısmında, hizmet performansı ölçeğinde ifadelerine ilişkin yüzde, frekans standart sapma değerleri ve aritmetik ortalaması değerleri tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21. Katılımcıların Hizmet Performansına İlişkin Betimsel İstatistikleri

Hizmet Performansına ilişkin ifadeler	ff/%	Katılım Düzeyi					$\overline{X}$	ss
		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam		
Turlarımı tam zamanında tamamlarım	f	2	8	57	167	213	4,30	0,79
	%	0,4	1,8	12,8	37,4	47,7		
İş hedeflerime fazlasıyla ulaşırım	f	4	11	105	180	147	4,02	0,86
	%	0,9	2,5	23,5	40,3	32,9		
Sunduğum hizmet kalitesinde standartlara Fazlası ile ulaştığımdan eminim.	f	4	6	57	174	206	4,28	0,80
	%	0,9	1,3	12,8	38,9	46,1		
Bir problem gündeme geldiğinde en hızlı şekilde çözüm üretirim.	f	2	4	59	169	213	4,31	0,76
	%	0,4	0,9	13,2	37,8	47,7		
Misafirlerimin ne beklediğini bilirim.	f	2	8	60	203	174	4,21	0,77
	%	0,4	1,8	13,4	45,4	38,9		
Misafire sunulan hizmetler konusunda diğer rehberlere göre daha fazla bilgiye sahibimdir.	f	19	34	169	150	75	3,51	0,99
	%	4,3	7,6	37,8	33,6	16,8		
Bu sektörde çalışan diğer rehberlerle kıyaslandığında işimi iyi yaparım.	f	8	19	117	178	125	3,88	0,92
	%	1,8	4,3	26,2	39,8	28,0		
Aynı bölgede çalışan diğer rehberlerle kıyaslandığında işimi mükemmel yaparım.	f	14	28	141	158	106	3,70	0,99
	%	3,1	6,3	31,5	35,3	23,7		
GENEL							4,00	0,64

$\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Ölçekte yer alan "bir problem gündeme geldiğinde en hızlı şekilde çözüm üretebilirim" ifadesine katılımcıların %47,7'i tamamen katılıyorum, %37,8'i çok katılıyorum, %13,2'i orta düzeyde katılıyorum, %0,9'u az katılıyorum, %0,4'ü hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifade ($\overline{X}$=4,31) ortalama ile ölçekte yer alan en yüksek ve katılımcıların en olumlu yanıt verdikleri ifade olmuştur "misafirlere sunulan hizmetler konusunda diğer rehberlere göre daha fazla bilgiye sahibimdir" en düşük ortalamaya ($\overline{X}$=3,51) sahip olan ifadedir. Katılımcıların %16,8'i tamamen katılıyorum, %33,6'sı çok katılıyorum, %37,8"i orta düzeyde katılıyorum, %7,6'sı az katılıyorum,

%4,3'ü ise hiç katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ifadenin genel ortalama ($\overline{X}$=4,00) olarak belirlenmiştir.

3. TURİST REHBERLERİNDE REKREATİF FAALİYETE KATILIM DÜZEYLERİ, ÖZNEL İYİ OLUŞ VE HİZMET PERFORMANSI BİREYSEL ÖZELLİKLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında, rekreatif faaliyetler, öznel iyi oluş ve hizmet performansı boyutlarının bireysel özellikleri ve bazı demografik özellikler göre karşılaştırılması verilmiştir. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin rekreatif faaliyet, öznel iyi oluş ve hizmet performansı düzeylerinin cinsiyet, medeni durum, yaş grupları, rehberlik eğitimlerini aldıkları kurum, deneyim süreleri ve statülerine göre karşılaştırılması yapılmıştır. Araştırmada ilk olarak, turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşu ve hizmet performansı cinsiyete göre karşılaştırılmış, bulgular tablo 22'de sunulmuştur. Katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşları ve hizmet performansları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 22. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluş ve Hizmet Performansının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

Ölçekler	Cinsiyet	$\overline{X}$	s.s.	p
Rekreatif Faaliyet	Kadın	2,04	0,33	0,713
	Erkek	2,05	0,39	
Öznel İyi Oluş	Kadın	3,88	0,63	0,605
	Erkek	3,85	0,52	
Hizmet Performansı	Kadın	4,04	0,73	0,745
	Erkek	4,01	0,60	

*p<0,05; $\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Araştırmada turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşu ve hizmet performansı medeni duruma göre karşılaştırılmış, bulgular tablo 23'te sunulmuştur. Katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05). Öznel iyi oluş düzeyi açısından bekar ile evli arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (p<0,05). Bekar turist rehberlerin öznel iyi oluşları ($\overline{X}$=3,79), evli turist rehberlerin öznel iyi oluşları ($\overline{X}$=3,93) göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumda evli olanların kendilerini gerçekleştirdikleri ve aile kurmalarından dolayı olduğu düşünülmektedir. Son

olarak, katılımcıların hizmet performansı medeni duruma göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 23. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluş ve Hizmet Performansının Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Ölçekler	Medeni Durum	$\overline{X}$	s.s	p
Rekreatif Faaliyet	Bekar	2,03	0,38	0,239
	Evli	2,07	0,38	
Öznel İyi Oluş	Bekar	3,79	0,58	0,006*
	Evli	3,93	0,52	
Hizmet Performansı	Bekar	3,97	0,68	0,074
	Evli	4,08	0,60	

*p<0,05; $\overline{X}$: Aritmetik Ortalama, SS: Standart Sapma

Çalışma kapsamında ikiden fazla olan grupların karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak, katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşu, hizmet performansı yaşa göre karşılaştırılmış; bulgular tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Yaşlarına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Yaş	$\overline{X}$	s.s.	F	p
Rekreatif Faaliyetler	19-30	2,04	0,39	0,676	0,567
	31-40	2,07	0,38		
	41-50	2,01	0,38		
	51 yaş üstü	2,08	0,36		
Öznel İyi Oluş	19-30	3,68	0,56	8,628	0,000***
	31-40	3,89	0,56		
	41-50	3,94	0,53		
	51 yaş üstü	4,01	0,50		
Hizmet Performansı	19-30	3,88	0,71	5,736	0,000***
	31-40	4,00	0,63		
	41-50	4,08	0,56		
	51 yaş üstü	4,22	0,58		

***p<0,001; $\overline{X}$: Aritmetik Ortalama; SS: Standart Sapma

Tablo 24'teki bulgulara göre katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05). Ancak

katılımcıların öznel iyi oluş (p=0,000<0,05) ve hizmet performansı (p=0,000<0,05) yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Fark olan gruplar için varyans eşitliğinin sağlandığı durumlarda LSD çoklu karşılaştırma test sonuçlarına, eşitliğin sağlanamadığı durumlarda ise Tamhane T2 çoklu karşılaştırma test sonuçlarına yer verilmiştir. Öznel iyi oluşun yaşa göre farklılaştığı ve bu farklılığa göre; 19-30 yaş aralığındaki katılımcıların öznel iyi oluşları ($\overline{X}$=3,68), diğer tüm yaş gruplarının ortalamasından daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri yaş ile paralel yükselmektedir. Diğer yandan hizmet performansının karşılaştırılması sonucunda 19-30 yaş aralığında olan katılımcıların hizmet performansı diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu; 51 yaş üzerindeki ($\overline{X}$=4,22) katılımcıların hizmet performansından daha yüksek olduğu ve görülmüştür. Buna göre, turist rehberlerinin yaşları yükseldikçe hizmet performansları da yükselmektedir.

Araştırma turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşu ve hizmet performansı öğrenim durumları göre karşılaştırılmış, bulgular Tablo 25'te sunulmuştur. Buna göre, katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşları ve hizmet performansı öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 25. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Öğrenim Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Öğrenim Durumu	$\overline{X}$	s.s.	F	p
Rekreatif Faaliyetler	Lise	2,11	0,38	1,600	0,173
	Ön lisans	1,97	0,33		
	Lisans	2,03	0,37		
	Y. Lisans	2,11	0,41		
	Doktora	2,01	0,41		
Öznel İyi Oluş	Lise	3,70	0,18	1,074	0,369
	Ön lisans	3,91	0,56		
	Lisans	3,81	0,56		
	Y. Lisans	3,92	0,53		
	Doktora	3,90	0,63		
Hizmet Performansı	Lise	4,08	0,19	1,291	0,273
	Ön lisans	3,82	0,74		
	Lisans	4,05	0,64		
	Y. Lisans	4,02	0,63		
	Doktora	4,09	0,58		

p<0,05; $\overline{X}$: Aritmetik Ortalama; SS: Standart Sapma

Araştırmada turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşu ve hizmet performansı deneyim yılına göre karşılaştırılmış, bulgular tablo 26'da sunulmuştur. Katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin deneyim yılına göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05). Ancak katılımcıların öznel iyi oluş (p=0,000<0,05) ve hizmet performansı (p=0,000<0,05) deneyim yılına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. 15 yıl üzeri katılımcıların öznel iyi oluşları ($\overline{X}$ =4,00), 1 yıldan az deneyim yılı ($\overline{X}$ =3,67) gruplarının ortalamasından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, 15 yıl üzeri katılımcıların öznel iyi oluşları, deneyim yılı yükseldikçe öznel iyi oluşları da buna paralel olarak yükselmektedir.

Tablo 26. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Deneyim Yıllarına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Deneyim Yılı	$\overline{X}$	s.s.	F	p
Rekreatif Faaliyetler	1 yıldan az	2,04	0,40	0,820	0,513
	1-4 yıl	2,01	0,37		
	5-9 yıl	2,08	0,37		
	10-14 yıl	2,01	0,40		
	15 yıl üstü	2,09	0,37		
Öznel İyi Oluş	1 yıldan az	3,67	0,59	6,085	0,000***
	1-4 yıl	3,81	0,50		
	5-9 yıl	3,92	0,57		
	10-14 yıl	3,93	0,64		
	15 yıl üstü	4,00	0,48		
Hizmet Performansı	1 yıldan az	3,76	0,74	9,221	0,000***
	1-4 yıl	3,96	0,58		
	5-9 yıl	4,10	0,63		
	10-14 yıl	4,10	0,63		
	15 yıl üstü	4,24	0,53		

***p<0,001; $\overline{X}$: Aritmetik Ortalama; SS: Standart Sapma

Hizmet performansının karşılaştırılması sonucunda 1 yıldan az ($\overline{X}$ =3,76), deneyim yılında olan katılımcıların hizmet performansı diğer deneyim yılı gruplarına göre daha düşük olduğu; 15 yıl üstü ($\overline{X}$ =4,24), aralığında olan katılımcıların hizmet performanslarına göre 10-14 yıl ($\overline{X}$ =4,00), 5-9 yıl ($\overline{X}$ =4,00) deneyim yılı katılımcıların hizmet performansı daha yüksek olduğu görülmüştür. Dolayısıyla katılımcıların deneyim yılları arttıkça hizmet performansları da artmaktadır.

Araştırma turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşu ve hizmet performansı çalışma şekline göre karşılaştırılmış, bulgular tablo 27'de sunulmuştur. Katılımcıların, katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri çalışma şekline göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05). Öznel iyi oluşları çalışma şekline göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05) ve hizmet performansı çalışma şekline göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

Tablo 27. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Çalışma Şekillerine Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Çalışma Şekli	$\overline{X}$	s.s.	F	p
Rekreatif Faaliyetler	Acenteye bağlı çalışan	2,04	0,44	0,296	0,744
	Serbest çalışan	2,04	0,37		
	Her ikisinde çalışan	2,07	0,39		
Öznel İyi Oluş	Acenteye bağlı çalışan	3,68	0,53	2,285	0,103
	Serbest çalışan	3,87	0,56		
	Her ikisinde çalışan	3,89	0,54		
Hizmet Performansı	Acenteye bağlı çalışan	4,02	0,72	0,252	0,778
	Serbest çalışan	4,01	0,64		
	Her ikisinde çalışan	4,06	0,61		

p<0,05; $\overline{X}$: Aritmetik Ortalama; SS: Standart Sapma

Araştırma turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşu ve hizmet performansı taban ücretine göre karşılaştırılmış, bulgular tablo 28'de sunulmuştur. Buna göre, katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin, (p=0,005<0,05) öznel iyi oluşlarının (p=0,002<0,05), hizmet performanslarının (p=0,044<0,05) rehberlerin taban ücretine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre, rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinde belirlenen taban ücretine evet cevabını verenlerin ($\overline{X}$=2,07), bazen cevabı verenlere göre ($\overline{X}$=1,91) ortalamasından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak iş ahlakı ve etiği çerçevesinde çalıştıklarını ortaya koymuşlardır.

Tablo 28. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Taban Ücreti Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Taban Ücreti	$\overline{X}$	s.s.	F	p
Rekreatif Faaliyetler	Evet	2,07	0,37	5,311	0,005*
	Hayır	2,04	0,47		
	Bazen	1,91	0,36		
Öznel İyi Oluş	Evet	3,90	0,53	6,541	0,002*
	Hayır	3,61	0,71		
	Bazen	3,67	0,58		
Hizmet Performansı	Evet	4,06	0,60	3,156	0,044*
	Hayır	3,97	1,18		
	Bazen	3,84	0,66		

*p<0,05; $\overline{X}$: Aritmetik Ortalama; SS: Standart Sapma

Öznel iyi oluş karşılaştırılması sonucunda belirlenen taban ücretini alabilme durumlarına evet cevabını veren katılımcıların ($\overline{X}$=3,90), hayır cevabını veren katılımcıların ($\overline{X}$=3,61) ortalamasından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak belirlenen taban ücretini alabilen katılımcıların öznel iyi olma durumları yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Son olarak katılımcıların hizmet performansı karşılaştırılması sonucunda belirlenen taban ücretini alabilme durumları evet cevabını veren katılımcıların ($\overline{X}$=4,06), bazen cevabını veren katılımcıların ($\overline{X}$=3,87) olduğu ortaya konulmuştur. Buna göre taban ücretini alabilme durumuna evet cevabını veren katılımcıların, bazen cevabını veren katılımcılar arasında hizmet performansları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak taban ücretini alan katılımcıların hizmet performanslarına paralel anlamda olumlu yansıyacak ve daha yüksek bir performans gösterecekleri ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşu ve hizmet performansı bölgelere göre karşılaştırılmış, bulgular Tablo 29'da sunulmuştur.

Tablo 29. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Bölgelerine Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Bölge	$\overline{X}$	s.s.	F	p
Rekreatif Faaliyetler	Marmara	2,08	0,38	1,902	0,079
	Ege	1,97	0,37		
	Akdeniz	2,08	0,42		
	İç Anadolu	1,94	0,33		
	Doğu And.	1,94	0,32		
	Güneydoğu And.	2,16	0,64		
	Karadeniz	1,82	0,12		
Öznel İyi Oluş	Marmara	3,89	0,55	1,697	0,120
	Ege	3,85	0,55		
	Akdeniz	3,71	0,68		
	İç Anadolu	3,74	0,54		
	Doğu And	3,80	0,60		
	Güney And.	3,54	0,42		
	Karadeniz	3,48	0,59		
Hizmet Performansı	Marmara	4,08	0,61	2,317	0,033*
	Ege	3,88	0,73		
	Akdeniz	3,98	0,56		
	İç And	4,02	0,54		
	Doğu And.	3,91	0,39		
	Güney And.	3,56	0,93		
	Karadeniz	3,56	1,250		

*p<0,05; $\overline{X}$: Aritmetik Ortalama; SS: Standart Sapma

Katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri ve öznel iyi oluşları bölgelere göre göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05). Ancak katılımcıların bölgelere göre hizmet performansı (p=0,033<0,05) açısından ise anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Hizmet performansının Marmara Bölgesinde ($\overline{X}$ =4,08) daha yüksek olduğu tespit edilirken, Karadeniz ve Güneydoğu Bölgesinde ($\overline{X}$ =3,56) daha düşük çıktığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla bölgelere göre bu farklılığa bakıldığında hizmet performansı Marmara bölgesinde yüksek çıkmasının sebebi ulaşılabilirlik ve tur sayının daha yoğun geçmesinden kaynaklı olduğu söylenebilir. Hizmet performansı Karadeniz ve Güneydoğu Bölgesinde düşük olmasının sebebi

bulunan coğrafi konum ve tura çıkma sayısının Karadeniz bölgesinde az olduğundan kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu durum hizmet performansını olumsuz yönde etkilemektedir.

Araştırmada turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluşu ve hizmet performansı kayıtlı oldukları odalara göre karşılaştırılmış, bulgular tablo 30'da sunulmuştur. Buna göre, katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin kayıtlı oldukları odalara göre göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların öznel iyi oluş ($p=0,009<0,05$) ve hizmet performansı ise ($p=0,035<0,05$) kayıtlı bulundukları odalara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bunun sebebi Antalya Rehber odasına bağlı olarak çalışan rehberin bulunduğu şehir ve turizm açısından hareketli olması ve sahil kesimi olmasından kaynaklanırken bu durum hizmet performansına olumlu yönde yansıyacağı ve etkisinin büyük olacağı ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 30. Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Oda Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Kayıtlı Oda	$\overline{X}$	s.s.	F	p
Rekreatif Faaliyetler	Adro	1,97	0,31	0,840	0,609
	Anro	2,03	0,37		
	Aro	2,01	0,41		
	Atro	1,96	0,35		
	Buro	2,23	0,36		
	Çaro	2,08	0,46		
	Garo	1,97	0,56		
	İro	2,05	0,37		
	İzro	2,07	0,36		
	Mutro	2,22	0,37		
	Nero	2,07	0,36		
	Suro	2,11	0,43		
	Tro	1,89	0,41		

Tablo 30 (Devam). Katılımcıların Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri, Öznel İyi Oluşun ve Hizmet Performansının Oda Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Kayıtlı Oda	$\overline{X}$	s.s.	F	p
Öznel İyi Oluş	Adro	3,50	0,76	2,225	0,009*
	Anro	3,84	0,56		
	Aro	4,00	0,58		
	Atro	3,92	0,47		
	Buro	4,14	0,60		
	Çaro	3,55	0,82		
	Garo	3,83	0,60		
	İro	3,87	0,53		
	İzro	3,84	0,54		
	Mutro	4,17	0,43		
	Nero	4,01	0,46		
	Suro	3,62	0,51		
	Tro	3,48	0,64		
Hizmet Performansı	Adro	3,56	0,89	1,879	0,035*
	Anro	3,88	0,54		
	Aro	4,31	0,50		
	Atro	4,04	0,65		
	Buro	4,16	0,57		
	Çaro	4,12	0,47		
	Garo	4,01	0,71		
	İro	4,05	0,63		
	İzro	4,12	0,59		
	Mutro	4,06	0,64		
	Nero	4,13	0,61		
	Suro	3,74	0,89		
	Tro	3,70	1,07		

*p<0,05; $\overline{X}$: Aritmetik Ortalama; SS: Standart Sapma

4. TURİST REHBERLERİNDE REKREATİF FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYLERİNİN, ÖZNEL İYİ OLUŞ VE HİZMET PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada rekreatif faaliyetler, öznel iyi oluş ve hizmet performansı ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Korelasyon analizi yapılmıştır.

Korelasyon analizine ilişkin bulgular tablo 31'de sunulmuştur ve tablo incelendiğinde, bütün değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmektedir. Bu kapsamda, genel rekreatif faaliyetler ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişki (r=0,260; p=0,000) vardır. Bu bulgu H_3 hipotezinin gerçekleştiğini göstermektedir. Rekreatif faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif, zayıf ve anlamlı bir ilişki (r=0,213; p=0,000) bulunmuştur. Diğer yandan öznel iyi ile hizmet performansı arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki (r=0,404; p=0,000) belirlenmiştir. Rekreasyonel faaliyetler alt boyutlarından fiziksel faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,093) yönde çok zayıf ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur. Açık alan faaliyetleri ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,010) yönde çok zayıf ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur. Grup faaliyetleri ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,010) yönde çok zayıf ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur. Kültürel faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,252) yönde zayıf ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur. Hobiler faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,196) yönde çok zayıf ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 31. Rekreatif Faaliyetlere Katılım, Öznel İyi Oluş ve Hizmet Performansı Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Matrisi

DEĞİŞKENLER		Genel Öznel İyi Oluş	Kıyaslama	Olumlu Olumsuz Duygular	Amaç	Güven	İyimser	Etkinlik	Arkadaşlık İlişkileri	Geleceğe Bakış	Aile İlişkileri	İmrenme	Zorluklarla Baş Etme	Karamsarlık	Hizmet Performansı
Genel Rekreasyonel Faaliyetler	rr	0,260	0,086	0,241	0,150	0,256	0,272	0,340	0,198	0,182	0,102	0,004	0,227	0,109	0,213
	pp	0,000*	0,069	0,000*	0,001*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,031*	0,935	0,000*	0,022*	0,000*
Fiziksel Faaliyetler	rr	0,204	0,134	0,190	0,145	0,132	0,186	0,262	0,143	0,105	0,064	0,043	0,147	0,124	0,093
	pp	0,000*	0,005*	0,000*	0,002*	0,005*	0,000*	0,000*	0,002*	0,026*	0,175	0,366	0,002*	0,009*	0,051*
Açık Alan Faaliyetleri	rr	0,255	0,101	0,253	0,126	0,238	0,243	0,321	0,197	0,175	0,076	0,037	0,211	0,167	0,189
	pp	0,000*	0,033*	0,000*	0,007*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,110	0,432	0,000*	0,000*	0,000*
Grup faaliyetleri	rr	0,072	0,022	0,082	0,033	0,060	0,102	0,165	0,052	0,008	0,063	0,030	0,033	0,050	0,010
	pp	0,129	0,649	0,085	0,480	0,205	0,031*	0,000*	0,276	0,871	0,186	0,531	0,487	0,292	0,831
Kültürel faaliyetler	rr	0,271	0,153	0,269	0,155	0,286	0,208	0,317	0,191	0,165	0,163	0,037	0,221	0,084	0,252
	pp	0,000*	0,001*	0,000*	0,001*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,001*	0,432	0,000*	0,075	0,000*
Hobiler	rr	0,190	0,024	0,144	0,122	0,220	0,253	0,235	0,157	0,187	0,026	0,034	0,220	0,032	0,196
	pp	0,000*	0,606	0,002*	0,010*	0,000*	0,000*	0,000*	0,001*	0,000*	0,585	0,477	0,000*	0,503	0,000*
Diğer Faaliyetler	rr	0,100	0,041	0,091	0,042	0,152	0,138	0,154	0,084	0,099	0,098	0,051	0,102	0,021	0,162
	pp	0,035*	0,393	0,055	0,376	0,001*	0,003*	0,001*	0,076	0,037*	0,038*	0,278	0,032*	0,654	0,001*
Hizmet Performansı	rr	0,404	0,165	0,297	0,380	0,525	0,364	0,266	0,326	0,362	0,225	0,064	0,383	0,105	1
	pp	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,178	0,000*	0,027*	-

*: $p<0,05$; r: Korelasyon Kat Sayısı; p: Anlamlılık Düzeyi

Diğer faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,162) yönde çok zayıf ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlardan hareketle rekreasyonel faaliyet alt boyutu olan kültürel faaliyetlere katılım arttıkça hizmet performansı arttığı görülmüştür. Öznel iyi oluş alt boyutlarından kıyaslama ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,165) yönde çok zayıf ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur. Olumlu ve olumsuz duygular ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,297) yönde zayıf ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur. Amaç ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,380) yönde orta derecede ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur. Güven ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,525) yönde orta derecede ve anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur. İyimserlik ile hizmet performansı arasında pozitif (r=0,364) yönde orta derecede anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur.

Rekreatif faaliyetlerin hizmet performansı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına Tablo 32'de yer verilmiştir. Tablo 32'deki bulgular incelendiğinde, rekreatif faaliyetler ile hizmet performansı arasındaki regresyon modelinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır (F=21,065; p<0,05). Bu doğrultuda, rekreatif faaliyetler ile hizmet performansı arasındaki ilişkiye ilişkin regresyon modeli aşağıda sunulmuştur:

$$HP=3,291+0,358.RF$$

Tablo 32. Rekreatif Faaliyetlerin Hizmet Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	bj	S(bj)	t	p	ANOVA
Sabit	3,291	0,163	20,214	0,000*	F=21,065
Rekreatif Faaliyetler	0,358	0,078	4,590	0,000*	p=0,000*

Bağımlı Değişken: Hizmet Performansı (HP); bj:Beta Katsayı; S(bj): Standart Hata;*:p<0,05

Kurulan regresyon modeline göre, rekreatif faaliyetlerdeki bir birimlik artış hizmet performansında 0,358 değerinde bir artış meydana getireceği anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle, rekreatif faaliyetler hizmet performansını pozitif yönde etkilemektedir. Bu kapsamda, "*rekreatif faaliyetlerin hizmet performansı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır*" şeklinde oluşturulan H1 hipotezi desteklenmiştir.

$$HP=2,220+0,468.ÖİO$$

Tablo 33'te Öznel İyi Oluşun hizmet performansı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.Tablo 33'te incelendiğinde, öznel İyi oluşun hizmet performansı arasındaki regresyon modelinin

anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır (F=87,013; p<0,05). Bu doğrultuda, öznel İyi oluşun ile hizmet performansı arasındaki ilişkiye yönelik regresyon modeli aşağıda sunulmuştur: Kurulan regresyon modeline göre, öznel iyi oluşun bir birimlik artış hizmet performansında 0,468 değerinde bir artış meydana getireceği anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile, öznel iyi oluş hizmet performansını pozitif yönde etkilemektedir. Bu kapsamda, "*öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır*" şeklinde oluşturulan H2 hipotezi desteklenmiştir.

Tablo 33. Öznel İyi Oluşun Hizmet Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	bj	S(bj)	t	p	ANOVA
Sabit	2,220	0,196	11,352	0,000*	F=87,013 p=0,000*
Öznel İyi Oluş	0,468	0,050	9,328	0,000*	

Bağımlı Değişken: Hizmet Performansı (HP); bj: Beta Katsayı;S(bj): Standart Hata; *: p<0,05

Araştırmada, rekreatif faaliyetler öznel iyi oluşun ve hizmet performansı üzerindeki etkisi belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, rekreatif faaliyetler ile öznel iyi oluşun ve hizmet performansı arasındaki ilişki de incelenmiştir. Bu kapsamda, araştırmada oluşturulan H1, H2 ve H3 hipotezleri desteklenmiştir. Ayrıca, hipotezler doğrultusunda oluşturulan araştırma sorularına da yanıtlar bulunmuştur. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin demografik (cinsiyet, medeni durum, yaş, gelir vb.) ve bazı bireysel özellikleri rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, öznel iyi oluş ve hizmet performansları belirlenmiştir.

Araştırmada yapılan analizler sonucunda, rekreatif faaliyetlerin öznel iyi oluşun ve hizmet performansı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda, rekreatif faaliyetler ile öznel iyi oluşun ve hizmet performansı arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bireylerin kişisel veya grup halinde katıldıkları rekreasyonel faaliyetler ve yaşadıkları durumdan haz almaları öznel iyi oluş durumlarını ortaya çıkarmakta ve motivasyonun artması ile olumlu yönde hizmet performansını etkilemektedir. Kişilerin kazandıkları parayı boş zamanlarında harcamak istemeleri ve bu durumda harcadıkları paranın hizmet karşılığında mutlu olarak ayrılma durumunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda turist rehberleri açısından düşünüldüğünde rekreasyonel faaliyetlere katılım sağlayan rehberlerin öznel iyi oluş hallerinin artması ile birlikte kişisel yönde performanslarına etkisi yansıyacaktır. Bu durumda yukarıda bahsedilenlerin sonucu olarak rehberler için iyi giden bir tur programı, turistten alınan olumlu dönütler rehberlerin iyi oluş hallerini etkileyecektir ve birçok açıdan bilinirlik ve tanınırlığı marka haline gelmelerini sağlamakla birlikte yerel veya ülkesel anlamda döviz getirisi gibi olumlu yönde sonuçlar elde edilecektir. Araştırma kapsamında, turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin ve öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyetlere göre dağılımına baktığımızda, erkek turist rehberlerin kadın turist rehberlerine oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Daha önce yapılan pek çok araştırmada da (Batman, 2003; Çeşmeci, 2003; Hacıoğlu vd., 2007; Yıldız ve Değirmencioğlu, 2008; Yazıcıoğlu vd., 2008). Türkiye bazında da cinsiyet dağılımları incelendiğinde aynı sonuçla karşılaşılmaktadır. Erkek rehberlerin sayısı kadın rehbere göre fazladır. TUREB verilerine göre 9041 erkek, 4608 kadın turist rehberi vardır (TUREB, 2024). Bunun sebebinin araştırmalar sonucunda kadın turist rehberlerinin sorunları önem sırasına göre toplumsal ve ailevi yaşanan sorunlar, iş arkadaşları ve meslektaşlarıyla yaşanan sorunlar, seyahat acentaları ile yaşanan sorunlar, sektörün ve rehberlik mesleğin özelliğinden kaynaklanan sorunlar, müşterilerle yaşanan sorunlar, denetim ve eğitim sorunları olmak üzere altı kategoride sınıflandırılmıştır (Aslan ve Şimşek, 2018). Kadın turist rehberlerinin yaşadığı sorunların oldukça çok ve çeşitli olduğu ortadadır, bu sebeple kadın rehberlerin sorunlarına acilen müdahale edilmesi gerekliliği büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda kadın turist rehberlerini temsil edecek ve sorunlarını dile getirebilecek birliğin kurulması ve sektördeki kadın rehber sayısı artırılması önemli adımlar olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılan turist rehberlerinin medeni durum dağılımına bakıldığında, bekâr olan turist rehberlerinin evli olanlara göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Turist

rehberliği mesleğinin uzun ve düzensiz çalışma saatleri, turların uzun sürmesi ve aile hayatını olumsuz etkilemesi gibi nedenlerden dolayı evli olan bireyler tarafından turist rehberliği mesleği fazla tercih edilmemektedir. Katılımcıların yaş aralıkları incelendiğinde, 19-30 yaş aralığında olan katılımcıların daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum turist rehberinin devamlı dinamiklik halinde olması ayrıca fiziksel anlamda yorucu olmasından kaynaklı genç bireylerin tercih ettiğini söylemek mümkündür. İleri yaş grubunun tercih etmeme sebepleri arasında uzun süre ayakta olmak ve mevsimsel veya hava şartlarından kaynaklı olarak sağlık problemlerinin ortaya çıkması sebebiyle tercih edilememe sebebini ortaya çıktığı görülmüştür.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde lisans eğitimini alarak görevini yapanların sayısı daha fazladır. Ancak turist rehberliği mesleğini seçen kişilerin kaliteli eğitim ve ilgili turizm fakültelerinin bölümlerinden eğitimlerini tamamlamaları ve mesleği icra etmeleri turist rehberlik mesleğinin önemi arttıracağını düşünülmektedir. Araştırmaya katılanların mesleki deneyim yılı incelendiğinde en fazla 15 yıl üzeri deneyime sahip olduğu görülmektedir. Turist rehberliği mesleğinde, fazla tecrübeye sahip olan turist rehberlerinin tur sırasında ya da meslekte karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmada başarılı oldukları, bunun yanı sıra, meslekle ilgili konularda daha fazla bilgi birikimine sahip oldukları yorumu da yapılabilir. Meslekte deneyim yılı az olan turist rehberlerine hem tecrübe hem de bilgi birikiminin arttırılması kapsamında, seyahat acenteleri, meslek odaları ve TUREB tarafından eğitim ve uzmanlaşma gezilerinin daha sık yapılması sağlanabilir. Sonuç olarak, mesleğe yeni girmiş olan rehberler açısından deneyim ve tecrübe elde edilmiş olunacak ve mesleğe katkı sağlanacaktır (Ateş, 2020).

Araştırmaya katılan turist rehberlerinin çalışma şekillerine bakıldığında serbest şekilde çalışanların daha fazla olduğu görülmektedir. Serbest çalışan rehberin acentaya bağlı çalışan rehberden daha fazla kazanç sağladığı düşünülmektedir. Ancak acentaya bağlı çalışan rehberlerin ise aylık maaş almak istemelerinden ve sigortalarının yapılmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ancak bu durum serbest çalışan rehbere göre, daha az para kazanmalarını ortaya çıkarmaktadır

Turist rehberlerinin bakanlığın belirlediği taban ücretini alabilme durumuna bakıldığında yarısından fazlasının evet yanıtını verdiği görülmüştür. Bu durumda Turist rehberleri mesleğinde etik davranışları çerçevesinde belirlenen taban ücretinin alındığı sonucu ortaya çıkarmıştır. Altun ve Dinçer (2024)'e etik olmayan davranışları yerine getirmesi durumunda, meslekten menedilmeye bile varan cezai işlemlerle

karşılaşabilmektedir. Nitekim bu cezai işlemleri bilmelerine rağmen bazı eylemli turist rehberleri, etik dışı davranışlarda bulunabilmektedir. Bu durumda, turist rehberlerinin yaşadığı ekonomik sorunlardan dolayı etik dışı davranmak durumda kaldığını söylemek mümkündür. Turist rehberlerinin hangi bölgelerde rehberlik yaptıklarını sorduğumuzda Marmara bölgesinde, daha sonra Ege bölgesinde rehberlik mesleği yaptıkları görülmüştür. Türkiye'de şehir kalabalığının en büyük ve en yoğun olduğu İstanbul ilinin olmasından kaynaklı olduğu ve kültür turlarına olan ilgiden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların kayıtlı oldukları turist rehberleri odaları incelendiğinde, en düşük odanın ADRO, en yüksek odanın İRO olduğu görülmektedir. En fazla İRO olmasının sebebi şehir yoğunluğunun fazla olması olduğu görülmektedir. Turist rehberlerinin iş dışı zamanlarında bulunmak istedikleri ve izinli oldukları günlerinde boş zamanlarında yaptıkları rekreatif faaliyetlere katılımları öznel iyi oluşlarına etkisinden dolayı hizmet performansının artmasına ve motivasyonlarının artmasına etkili olmaktadır.

Bu kapsamda, araştırmaya katılan turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım alt boyutlarından olan fiziksel faaliyet alt boyutuna ilişkin bulgulara göre fiziksel faaliyet alt boyutunda en fazla katılım gösterilen rekreatif faaliyet "yürüyüş" yapmak ve "yüzme" ifadesi en çok olumlu görüş bildirdikleri ve en yüksek ortalamaya sahip olan ifade olmuştur. Turist rehberlerinin fiziksel aktivite olarak yürüyüş yapmayı çok sevdikleri yorumunu yapmak mümkündür. En düşük fiziksel faaliyet alt boyutuna verilen yanıtına bakıldığında katılımcıların "buz pateni" ve "badmintona" en az katıldıkları görülmüştür. Fiziksel faaliyet alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bir diğer rekreatif faaliyet alt boyutu ise açık alan faaliyet boyutuna ilişkin bulgulara bakıldığında en fazla katılım gösterilen ifade "parka gitmek" ve "piknik yapmak" ifadesi olmuştur. Bu bağlamda turist rehberlerinin parka gitmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcıların açık alan faaliyetlerinde en düşük faaliyet olarak katıldıkları "golf "ve "okçuluk" faaliyetidir. Bu faaliyetler lüks ve maddi boyutu yüksek faaliyetler olduğu için en az tercih edilen faaliyetlerdir. Açık alan faaliyetlerine ilişkin genel ortalamanın düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bir başka rekreatif faaliyet alt boyutu olan grup faaliyetlerine ilişkin bulgulara göre en fazla grup faaliyet boyutunda katılım gösterilen ifade "futbol" ifadesi iken en az katılım gösterilen ifade ise "paintball" ifadesi olduğu ortaya çıkmıştır. Futbol en fazla tercih edilmenin sebebi erkek turist rehberlerinin fazla olduğundan dolayı kaynaklı olduğu düşülmektedir. Grup faaliyetler ilişkin genel

ortalamanın düşük olduğu görülmektedir. Rekreatif faaliyet diğer alt boyutu olan kültürel faaliyet alt boyutuna ilişkin bulgular göre ise kültürel faaliyetlere en fazla katılım gösterilen ifade "müze ziyareti" ve en fazla katılım gösterdikleri ikinci ifade ise "fuar ve festival gibi kültürel etkinliklere katılmak" ifadesi olmuştur. Katılımcıların kültürel faaliyetlerinde en düşük faaliyet olarak katıldıkları "sanatsal performans" ifadeleri olduğu görülmektedir. En fazla katılım gösterilen müze ören yeri ve fuar ve festivaller olmasının sebebi boş zamanlarında mesleki donanım açısından bilgi ve becerilerini geliştirmek için yapıldığı söylenebilir. Sanatsal anlamda bale, caz gibi faaliyetlerde bulunamamalarının sebebi oldukça geniş zaman ayıramadıkları olduğu da söylenebilir. Kültürel faaliyetler alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın da orta derecede iyi olduğu belirlenmiştir. Rekreatif faaliyetlere katılım alt boyutlarından olan hobiler boyutuna ilişkin bulgulara göre hobiler en fazla katılım gösterilen ifade "zevk için yemek yapmak" ve en fazla katılım gösterdikleri ikinci ifade ise "fotoğrafçılık" ifadesi olmuştur. Katılımcıların hobiler boyutunda en düşük faaliyet olarak katıldıkları "çömlekçilik ve heykeltıraş" ifadesinedir. Bu bağlamda rehberlerin boş zamanlarında evde vakit geçirmek ve zevk için yemek yaptıkları ve gittikleri yerlerde fotoğraf çekmeyi sevdikleri ortaya çıktığı düşünülmektedir. Hobiler boyutuna ilişkin genel ortalamanın da düşük olduğu belirlenmiştir. Rekreatif faaliyetlere katılım son alt boyutlarından olan diğer faaliyetler boyutuna ilişkin bulgulara göre diğer faaliyetlere en fazla katılım gösterilen ifade "internette vakit geçirmek" ifadesi ve en fazla katılım gösterdikleri ikinci ifade ise "kitap, dergi ve gazete okumak" ifadeleri olmuştur. Katılımcıların diğer faaliyetler boyutunda en düşük faaliyet olarak katıldıkları ifade "satranç" ve "masa ve kart oyunları" olmuştur. İnternette vakit geçirme ve sosyal medyada daha fazla kaldıkları veya internet üzerinden turları hakkında araştırmalar yaptıkları düşünülmektedir. En düşük katılım gösterdikleri ifadelerin masa kart oyunları ve satranç oyunları ifadelerinin düşük olmasının sebebi bu tarz diğer faaliyetlere ayıracak zamanlarının olmamasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Diğer faaliyetler alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın da orta derecede iyi olduğu belirlenmiştir.

Bu kapsamda, araştırmaya katılan turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılımları incelendiğinde, turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin genel anlamda düşük olduğu tespit edilmiştir. Turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım ölçeğinde yer alan ifadelere verdikleri cevaplardan, katılımcıların çoğunluğunun kültürel faaliyetler alt boyutu ve diğer faaliyetler alt boyutuna orta derecede iyi

görüşlerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılımları ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Turizm sektöründe yapılan çalışmalara bakıldığında, Sönmez (2023) akademisyenlerin rekreasyonel faaliyetlere katılımı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelediğinde Akademisyenlerin genel olarak rekreaktif faaliyetlere katılım düzeyleri oldukça düşük bulunmuştur. Katılımcıların diğer faaliyetlere göre daha yüksek düzeyde katılım gösterdikleri rekreaktif faaliyetler; internet, tv, satranç, video, kitap-dergi-gazete gibi etkinlikleri kapsayan diğer faaliyetler ve dans, konser, müze, tiyatro, fuar gibi etkinlikleri kapsayan kültürel faaliyetler olmuştur ki bunlarda ortalamanın altındadır. Katılımcıların rekreaktif faaliyetlerden fiziksel faaliyetler, hobiler, açık alan faaliyetleri ve grup faaliyetleri ise oldukça düşük bulunmuştur. Kılıç vd., (2016) araştırmaya katılanların Balıkesir'deki rekreasyon faaliyetlerinin yeterlilik düzeylerini algılamalarının dağılımı katılımcıların genel olarak rekreasyon faaliyetlerinin yeterlilik düzeyini orta düzeyde algıladıkları aritmetik ortalamalardan görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip faaliyet parkta vakit geçirmek en düşük ortalamaya sahip faaliyetin ise sinema, tiyatro ve sanatsal faaliyetler olduğu tespit edilmiştir. Pınaroğlu (2020), öğrencilerin sosyalleşme süreci ve rekreasyon faaliyetlerine katılımlarının incelenmesi Turizm Fakülteleri Örneğinde turizm fakültesi öğrencilerine yaptığı çalışmada, turizm fakültesi öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılma durumları incelendiğinde, en çok tercih edilen rekreasyon faaliyetlerinin arkadaş toplantıları-ziyaretler ve internet-bilgisayar oyunları olduğu belirlenmiştir buradan hareketle diğer faaliyetler boyutu yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Bazı çalışmalarda yapılan örneklem gruplarıyla çelişki yaşanıldığı görülmektedir. Kement (2019) tarafından araştırmanın amacı kapsamında öğrencilere ekonomik yönden harcama gerektiren rekreatif etkinliklere aylık katılım sıklıkları ve bu etkinlikler için yapmış oldukları aylık harcama düzeyi sorulmuştur ve ekonomik yönden harcama gerektiren rekreatif etkinlere yönelik aylık katılım oranları, en fazla katılımın "kafe, oyun salonu veya kahvehaneye gitme" olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin aylık bu etkinliğe katılım oranının en az beş olduğu görülmektedir. Öğrencilerin rekreatif etkinliklerden en yoğun katılım gösterdikleri bazı rekreatif etkinliklerin, "kitap/dergi okuma", "sinema/tiyatroya gitme", "halı saha etkinlikleri", "spor salonuna gitme", "bisiklete binme" ve "kursa gitme" olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en az katılım gösterdiği rekreatif etkinlik "kamping yapma" olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak bu rekreasyonel etkinliklere katılım düzeyinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Güven ve Yavuz'un (2018) araştırmasında yaptığı belediye çalışanlarının rekreasyonel faaliyetlere orta düzeyde katılım gösterdiği, Karakan vd.,

(2021) araştırmasında ise yerel halkın rekreasyonel faaliyetlere katılım oranının oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Görüldüğü üzere tüm rekreasyonel etkinlikler (fiziksel, grup, kültürel, açık alan, hobiler ve diğeri) gibi etkinlikler bireye fizyolojik, psikolojik, sosyolojik fayda sağlamaktadır. Bu bağlamda grup etkinlikleri bireyin sosyalleşmesini sağlayan etkinliklerdir. Hung'a göre bireyler fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıdan faydalar nedeniyle rekreasyonel faaliyetlere ihtiyaç duyulmaktadır (Yan, 2013). Turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılımının düşük çıkmasının sebebi boş zamanlarının rehberler açısından az olması mesleğin verdiği iş çalışma temposunun sezonluk olarak yoğun geçmesinden kaynaklanabilir.

Katılımcıların rekreasyonel faaliyetlere katılımı ile ilgili görüşlerinin demografik özelliklere (cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrenim durumu ve deneyim yılı, çalışma şekli, çalıştıkları bölge, kayıtlı oldukları oda) göre karşılaştırılmasında araştırmaya katılan turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeylerinin cinsiyet, medeni durum, yaşa göre, öğrenim durumları, deneyim yılı, çalışma şekline, bölgelere ve kayıtlı oldukları odalara göre karşılaştırılması sonucunda anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ancak, katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin belirlenen taban ücretine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Taban ücretini alanların evet cevabını veren katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, bazen cevabını verenlerin ortalamasından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, evet cevabını veren katılımcıların rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri, anlamlı bir biçimde farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla mesleklerinde meslek ahlakına ve etiğine önem verdikleri ortaya çıkmaktadır. Turizm kapsamında yapılan çalışmalarda ise, Köroğlu ve Merter (2012) tarafından seyahat acentalarının turist rehberlerini seçme ve işe alma eğilimlerini belirlemek üzere yapılan araştırmada ise benzer şekilde sonuçlar ortaya çıktığı görülmüştür. Çalışmada çıkan önemli sonuç ise acentalarda belirlenen günlük ücretin ödenmesidir. Bunun yanı sıra Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen günlük yevmiyelerin ödendiği de görülmektedir.

Araştırmaya katılan turist rehberlerinin öznel iyi oluşlarını incelendiğinde öznel iyi oluşun boyutları on iki alt boyuttan oluşmaktadır. Öznel iyi oluş alt boyutlarından olan yaşam geçmişini başkalarının hayatı ile kıyaslama boyutuna ilişkin bulgulara göre "yaşamım başarısızlıklarla dolu" ifadesi en yüksek ortalamaya sahip olan ifade olurken; en düşük ortalamaya sahip ifade ise "mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm" ifadesi olmuştur. Yaşam geçmişini başkalarının hayatı ile kıyaslama alt boyutuna ilişkin genel

ortalama orta düzeyde iyi olduğu tespit edilmiştir. Bu ifadelerden araştırmaya katılan turist rehberlerinin mesleki deforme olmasından kaynaklı, uzun süre çalışma saatinin verdiği zorlukların etkisi olunabileceği düşünülmektedir. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan olumlu ve olumsuz duygular alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "genel olarak kendimi neşeli hissediyorum" ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Olumlu ve olumsuz duygular alt boyutuna ilişkin genel ortalama orta düzeyde iyi olarak belirlenmiştir. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan amaçlar alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "güçlükler karşısında çabuk pes ederim" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim" ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Amaçlar alt boyutuna ilişkin genel ortalama orta düzeyde iyi olarak belirlenmiştir. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan kendine güven alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "isteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum" ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Kendine güven alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın en yüksek ortalamalardan birine sahip alt boyut olarak görülmüştür. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan iyimserlik alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "ulaşmak istediğim ideallerim var" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam." ifadesi en düşük ortalamaya ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. İyimserlik alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın orta düzeyde iyi olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan etkinlik alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılamıyorum" ifadesi en düşük ortalamaya ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Etkinlik alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın orta düzeyde iyi olduğu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan arkadaşlık ilişkileri alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "istediğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum" ifadesi en düşük

ortalamaya ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Arkadaşlık ilişkileri alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın orta düzeyde iyi olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan geleceğe bakış alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşlardır" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider" ifadesi en düşük ortalamaya ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Geleceğe bakış alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın orta düzeyde iyi olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan aile ilişkileri alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabilecek insanlar var" ifadesi en düşük ortalamaya ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Aile ilişkileri alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın orta düzeyde iyi olduğu ortaya çıkmıştır. Aile ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum alt boyutunun rehberlik mesleğinde çalışma şekil ve standarttın olmayışından kaynaklı aile içi iletişim problemlerine ve uzun zaman aileden uzak kalınmasından ötürü genel manada gün içerisinde uzun bir çalışma temposundan dolayı ikili ilişki ve iletişimler de sorunlar yaşandığını düşünülmektedir. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan başkalarının yaşamına imrenme alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "çevremdeki insanların yaşamına imreniyorum" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "başkalarının mutlu göründüğü kadar mutlu olmayı isterdim" ifadesi en düşük ortalamaya ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Başkalarının yaşamına imrenme alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın orta düzeyde iyi olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre "sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "yaşamıma iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunum" ifadesi en düşük ortalamaya ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Yaşamın zorluklarıyla baş etme alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın orta düzeyde iyi olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların öznel iyi oluşun alt boyutlarından olan karamsarlık alt boyutunda yer alan ifadelere ilişkin bulgulara göre alan "küçük sorunları bile büyütürüm" ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "kişilerarası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum" ifadesi en düşük ortalamaya ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Karamsarlık alt boyutuna ilişkin genel ortalamanın orta düzeyde iyi olduğu ortaya çıkmıştır. Turist rehberin genel anlamda

problem çözebilme becerisinin yüksek olması beklenirken küçük sorunları büyütürüm ifadesi rehberin mesleki güçlükteki sorunları kaldıramama durumundan kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların öznel iyi oluşları genel olarak değerlendirildiğinde öznel iyi oluşun on iki tane alt boyutunun genel ortalamaları orta düzeyde iyi şeklinde ortaya çıktığı görülmüştür. Ancak öznel iyi oluş alt boyutundan kendine güven alt boyutu genel ortalama olarak en yüksek ortalamaya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Kendine güven alt boyutundaki ifadelerde "sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum" turist rehberlerinin çıktıkları turlarda turiste vermiş olduğu güvenilir olma durumundan kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Turist rehberliği mesleğinin sezonluk bir meslek olması, düzenli olarak tura çıkamama, ülkede yaşanan olaylar (terör, pandemi vb.) gibi durumlar olarak düşünülmektedir. Bunun için, turizm sektörünün 12 aya yayılarak turist rehberlerinin de düzenli ve planlı bir şekilde tura çıkmaları sağlanabilir. Doğal olarak, sektörün içerisinde yer alan turist rehberleri de bu durumlardan etkilenmektedir. Bu gibi zor durumlarda, turist rehberlerine devlet desteği sağlanabilir, ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı, TUREB ve meslek odaları bir araya gelerek durum değerlendirmesi yapıp çözüm önerileri getirebilirler. Turist rehberinin öznel iyi oluş halinin iyi olması için çalışma dışında yaptıkları aktivitelerin öznel iyi oluşlarına etkisinin olumlu yönde ve mutlu olan rehberin vermiş olduğu hizmet performansının artacağı düşünülmektedir. Odalara kayıtlı olan turist rehberlerine, odalarına gelen tur taleplerini yönlendirerek, onların düzenli olarak tura çıkmalarını sağlayabilirler. Ayrıca, turizm sektörü, ülkede meydana gelen olumsuz durumlardan (terör, pandemi vb.) çok çabuk etkilenebilen bir sektördür. Mesleki anlamda yaşanılan güncel sorunların etkisinin rehberler üzerinde olumsuz etkilerinin fazla olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların öznel iyi oluş ile ilgili görüşlerinin demografik özelliklere (cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrenim durumu ve deneyim yılı, çalışma şekli, çalıştıkları bölge, kayıtlı oldukları oda) göre karşılaştırılmasında, cinsiyet, öğrenim durumu, çalışma şekli, bölgelere göre öznel iyi oluş anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilirken, medeni durum, yaş, deneyim yılı, taban ücreti ve kayıtlı oldukları odalara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Katılımcıların medeni durumları öznel iyi oluş açısından bekar ile evli arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bekar turist rehberlerin öznel iyi oluşları, evli turist rehberlerin öznel iyi oluşları göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Evli olan

turist rehberlerinin kendilerinin gerçekleştirdikleri ve aile kurdukları için öznel iyi oluşları yüksek olduğu düşünülmektedir. Turizm ile ilgili konu ile yapılan birçok araştırmanın sonucu evlilik ile öznel iyi olma arasında anlamlı ilişki bulunduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmalar, evli kişilerin daima bekar, ayrı yaşayanlara göre, boşanmış ve eşi ölmüş kişilere göre hayatlarından daha fazla doyum aldıkları ortaya çıkmıştır (Eroğlu, 2013: 88; Diener, 2009). Katılımcıların öznel iyi oluşları yaşa göre bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığa göre; 19-30 yaş aralığındaki katılımcıların öznel iyi oluşları, daha düşük çıktığı ancak 51 yaş üzeri katılımcıların ise yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Buna göre, katılımcıların öznel iyi oluş düzeyleri yaş ve deneyim yıllarına göre paralel anlamda yükselmektedir. Öznel iyi oluş deneyim yılı açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre, 15 yıl üzeri katılımcıların öznel iyi oluşları, deneyim yılı yükseldikçe buna paralel olarak yükselmektedir.

Katılımcıların belirlenen taban ücretlerini alabilmeleri öznel iyi oluş açısından anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla belirlenen taban ücretini alabilme durumlarının evet cevabını veren katılımcılar, meslek ahlakı ve etiğine uygun çalışmaları ve ekonomik yönden belirlenen taban ücretinin altında almadıkları için ayrıca ekonomik açıdan iyi olmalarını sağladığı ve öznel iyi oluşlarının arttığı görülmüştür. Katılımcıların kayıtlı oldukları odalar açısından öznel iyi oluşları anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öznel iyi oluşu yüksek olan kayıtlı bulunan odalara bakıldığında öznel iyi oluşları Muğla Rehberler Odasına bağlı olanların odadan aldıkları memnuniyetler odalar bazındaki yönetimsel durum ve Muğla rehberler odasına bağlı rehberlerin tura çıkma sayısının fazla olmasından kaynaklı ve turizm canlılığı katılımcıların maddi anlamda tatmin olmaları öznel iyi oluşlarını arttırırken, Trabzon Rehberler odasından bu durumun tersi olması öznel iyi oluşlarını düşürdüğünü sonucuna varılmaktadır.

Araştırmaya katılan turist rehberlerinin hizmet performansları ilişkin bulgular incelendiğinde "bir problem gündeme geldiğinde en hızlı şekilde çözüm üretebilirim" ifadesine katılımcıların ifadesine en yüksek ortalamaya sahip ifade olurken, "misafirlere sunulan hizmetler konusunda diğer rehberlere göre daha fazla bilgiye sahibimdir" ifadesi en düşük ortalamaya sahip olan ifadesi olmuştur. Hizmet performansına ilişkin genel ortalamanın yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların hizmet performansları ile ilgili görüşlerinin demografik özelliklere (cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrenim durumu ve deneyim yılı, çalışma şekli, çalıştıkları

bölge, kayıtlı oldukları oda) göre karşılaştırılmasında, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, çalışma şekline göre hizmet performansı anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilirken, yaş, deneyim yılı, taban ücreti, bölge ve kayıtlı oldukları odalara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 51 yaş üzeri katılımcıların ve 15 yıl üzeri deneyim yıllarına sahip olan rehberlerin yaş ile deneyim yılları artması ile aynı paralellik ve hizmet performansına etkisi arttığı görülmüştür. Katılımcıların belirlenen taban ücretini alabilme durumlarına göre evet cevabını verdiği görülmüştür ve beklenilen ücreti aldıkları için bu durum hizmet performanslarına olumlu anlamda etkili olduğu düşünülmektedir. Ankete katılanların en fazla çalıştığı bölgeler Marmara Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesi olarak ortaya çıkmıştır. Hacıoğlu vd., (2007), Köroğlu vd., (2007), Yıldız ve Değirmencioğlu (2008), yapılan araştırmalarda genel anlamda en fazla çalışılan bölgeler içerisinde yukarıda sayılanların olduğu görülmektedir. Tercihen bu bölgelerin olmasının birçok sebebi vardır ancak bölgelere göre turist geliş sayılarına ve geceleme dağılımlarına bakıldığında turistlerin en fazla Akdeniz Bölgesi, Ege Bölgesi ve Marmara Bölgesini tercih ettikleri görülmektedir (www.kultur.gov.tr). Dolayısıyla rehberlerin de çalışmak için tercih ettikleri bölgeler de turist gelişlerinin ve gecelemelerinin en fazla olduğu bölgeler olmaktadırlar.

Katılımcıların hizmet performansı kayıtlı bulundukları odalara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Dolayısıyla kayıtlı bulunan odalara bakıldığında, katılımcıların hizmet performansları karşılaştırıldığında Antalya Rehber Odasına bağlı çalışanların hizmet performansları yüksek çıkarken, Adana Rehberler Odasına bağlı çalışanların daha düşük çıktığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi Antalya Rehber Odasına bağlı olarak çalışan rehberin bulunduğu şehir ve turizm açısından hareketli olması ve sahil kesimi olmasından kaynaklanırken bu durum hizmet performansına olumlu yönde yansıyacağı ve etkisinin büyük olacağı ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak Adana Rehberler Odasına bağlı çalışan katılımcıların şehir ve turizm açısından hareketli olmamasından bu durum hizmet performansına olumsuz şekilde yansıdığı ortaya çıkmıştır.

Yapılan analizler doğrultusunda rekreasyonel faaliyetlerin, araştırma bulgularına göre; turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin hizmet performansı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır ve genel rekreasyonel faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur Bu kapsamda "Turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin hizmet performansı üzerinde anlamlı ve pozitif

bir etkisi vardır" geliştirilen araştırmanın birinci hipotezi desteklenmiştir. Benzer bulgular Avan ve Karaküçük (2023), Öztürk (2014) yaptığı çalışmalarda da ortaya konmuştur. Elde edilen bu sonuç önceki yapılan çalışmaları (Ayyıldız, 2020; Yeşildağ, 2020; Sert ve Karacaoğlu, 2018; Yayla, 2017; Hall vd., 2016; Su vd., 2016; Chen vd., 2011;) desteklemektedir. Bu bulgulardan ve çalışmalardan hareketle, turist rehberlerinin boş zamanlarında yaptıkları rekreasyonel faaliyetlere katılımları, hizmet performanslarını olumlu yönde etkilemekte ve hizmet performanslarını arttırmaktadır. Turist rehberlerinin iyi geçirdikleri boş zamanlarındaki katıldıkları rekreasyonel faaliyetler mesleklerinde bulundukları mevcut durumunda mesleki canlılıkları ve mesleğine bağlı olduğunu gösterdikleri motivasyonunun artması ile yüksek düzeyde hizmet performanslarını yansıyacaktır. Bu durum turist rehberlerinin tur öncesindeki rekreatif faaliyetlere katılımlarının tur sonuna kadar başarılı bir şekilde tamamlamasına katkı sağlayacaktır.

Yapılan analizler doğrultusunda, öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerinde anlamlı ve pozitif yönde bir etkisi olduğuna ve genel öznel iyi oluş ile hizmet performansı arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu kapsam da "Turist rehberlerinde öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır" geliştirilen araştırmanın ikinci hipotezi de desteklenmiştir. Konuyla ilgili olarak Ünlü (2020), sağlık çalışanlarına yönelik yaptığı araştırmada ışığında, sağlık çalışanlarının öznel iyi oluş düzeyleri ile iş motivasyonları düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin var çalışma motivasyonları ile öznel iyi oluşları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kılıç (2019) yaptığı çalışmada x,y kuşaklarındaki toksik liderlik algılarının örgütsel bağlılık, psikolojik iyi oluş ve bireysel performans üzerindeki yansımaları psikolojik iyi oluş durumunun görev performansı ve bağlamsal performans ile pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Uslu ve Şimşek (2020) tarafından yapılan çalışmada çalışanların psikolojik yönünü yansıtan güven ile psikolojik iyi oluş değişkenleri incelenmiştir. Bu bağlamda psikolojik iyi oluş ile örgütsel güvenin alt boyutlarından biri olan çalışma arkadaşlarına güvenin çalışan performansına etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Psikolojik iyi oluş ve çalışma arkadaşlarına güvenin çalışan performansını pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediği ortaya koymaktadır. Alimoğlu (2023) tarafından Erdemli liderliğin çalışanların iş tatmini ve performansına etkisinde psikolojik iyi oluşun aracı rolü araştırılmış ve hususlardan hareketle oluşturulan çalışmada, erdemli liderlik algısının çalışanların performansları, iş tatminleri ve psikolojik iyi oluşları arasındaki etkileşimin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, erdemli liderlik boyutları çalışanların psikolojik iyi oluş, iş tatmini ve performanslarını pozitif yönde etkilemektedir. Yukarıda bahsedilen çalışmalarda elde edilen bulgular ile bu araştırmada elde edilen bulgular birbirlerini destekler niteliktedir. Turist rehberlerinin öznel iyi oluş halleri yani mutlulukları artarsa hizmet performanslarına etkileyecektir. Turist rehberlerinin mutlukları yüksek olursa hizmet performansları yüksek olacaktır.

Yapılan analizler doğrultusunda, genel rekreatif faaliyetler ile genel öznel iyi oluş arasında pozitif yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu kapsam da "rekreatif faaliyetler ile öznel iyi oluş arasında anlamlı ve pozitif etkisi vardır" geliştirilen araştırmanın üçüncü hipotezi de desteklenmiştir. Konuyla ilgili literatürde yapılan araştırmalar, rekreasyonel faaliyetlere katılmanın öznel iyi oluşa olumlu katkıda bulunduğunu göstermektedir. Kuykendall vd., (2015) yaptığı bir çalışma, rekreasyonel faaliyetlere katılan bireylerin öznel iyi oluşlarının orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkisi olduğunu saptanmıştır. Yapılan çalışmalar serbest zaman aktivitelerine katılımın ergenlerin öznel iyi oluşlarına olumlu yönde katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır (Csikszentmihalyi ve Hunter, 2003; Kang, 2004; Sacker ve Cable, 2006). Rodríguez, vd., (2008) serbest zaman ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin kuramsal anlamda desteklendiği yapılan çalışmalarda ortaya koyulmuştur. Kişilerin rekreatif faaliyetlere katılım ihtiyacı ne kadar karşılanırsa ve tatmin ediliyorsa öznel iyi oluş halleri de paralel olarak arttığı görülmüştür. Serbest zaman faaliyetlerinin kişilerin öznel iyi oluşlarına nasıl fayda sağladığı araştırılmış ve yapılan bir çalışmada (Brajša-žganec, vd., 2011) serbest zaman aktivitelerinin kişilerin öznel iyi oluşlarına olumlu anlamda katkı sağladığını ve bu yeni fayda sağlayan faaliyetlerin kişilerin yaşam kalitelerinin artırdığı ortaya konmuştur. Yapılan bir çalışmada Yurcu, (2017) yapmış olduğu bir araştırmada kişilerin iyi oluş düzeylerinin serbest zaman faaliyetlerinin etkisinin önemli açıdan arttığını vurgulamıştır. Bireylerin kendi istekleri ile kendi seçimlerini yapması sonucunda, aktif katılım gösterilen faaliyetlerin kişilerin psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik olarak problemlerden, olumsuz duygu düşüncelerden uzaklaşarak iyi oluş düzeylerini artırdığı ifade edilmektedir (Hadi vd., 2022). Bu bağlamda serbest zaman etkinliklerine katılım gösteren bireylerin daha yüksek öznel iyi oluş düzeyine sahip olmaları literatürdeki çalışmaları destekler niteliktedir.

Sonuç itibariyle, Türkiye bulunduğu coğrafya dolayısıyla çok sayıda doğal güzelliklere sahiptir üç tarafı denizlerle çevirili olması, Akdeniz çanağında olması ve dört

mevsim yaşanması, yılın her sezonunda farklı türde tatil isteyen turistlere cevap verebilmektedir. Ülkeye gelen turistlerin karşılandığı esnadan itibaren ve bitiş zamanına kadar kendilerini tamamen bir ülkeyi tanıtmak, turistik ve yerel zenginlikleri ifade etmek için yetiştiren turist rehberlerinin; bilgi seviyesi, rehberin iletişim becerisi gibi önemli etmenler turist memnuniyeti ve turizm sektörü açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla rehberlerin iş doyumunu, motivasyonlarını ve performanslarını arttırmak sektörün geleceği için önem taşımaktadır. Sonuç olarak, turist rehberlerinin katıldıkları aktiviteler moral ve motivasyonları arttırdığı için öznel iyi oluşlarını olumlu yönde etkilemesinden kaynaklı bu durum hizmet performanslarına yansıyacak ve turistlerin de turlardan memnun dönmelerine katkı sağlayacaktır. Rehberlerin hizmet performansı düzeyini yüksek tutmak için farklı stratejilerin geliştirilmesi ve rehberlerin ihtiyaçlarının dikkate alınması ayrıca gözlemlenip izlenmesi de önemlidir. Bununla beraber acentaya bağlı çalışan rehberlerin değil serbest çalışan rehberlerinde rekreatif faaliyetlere katılım düzeyinin sağlanması, öznel iyi oluş ve hizmet performansını etkiyen nedenlerin belirlenmesi önerilebilir. Sonuç olarak; rehberlik mesleğinin ikinci bir iş olarak algılanmasının önüne geçilmesi gerekli ve meslek olarak tanınmasını iyi bir şekilde yapılması rehberlik mesleğinin önündeki sorunlar giderilmeli ve mesleğin işleyişi düzenlenmelidir. Rehberlerin kendi çalışma saatleri dışında kendileri için ayıracak oldukları zamanın önemi bir hayli önemlidir. Turist rehberliği mesleğinde devamlılık arz edecek eğitimlerin yüksekokullar ve fakültelerden alınması gerekli temel eğitimlerin ve hizmet içi eğitimlerinin verilmesi ve bunların sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Bunların yerine getirilmesiyle ilgili bu konunun kamu kurum ve kuruluşların birlikte hareket ederek meslek kuruluşları arasında gerekli koordinasyon ve iş birliği sağlanarak turist rehberlerinin ortak sorunlarının saptanması, çözüm önerilerinin oluşturulması ve en kısa sürede uygulamaya konulması gerekmektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgulardan hareketle TUREB ve meslek odalarına önerilerde bulunabilir. Bu toplantılarda belli aralıklarla rehberlerin görüşleri dinlenilebilir ve belli aralıklarla toplantılar yapılabilir ayrıca öznel iyi oluşun artırılabilmesi için rekreatif faaliyetlere katılımın olması adına düzenlemeler yapılabilir. Bu tarz bir uygulamanın rehberler açısından genç rehberler adına bilgi birikim ve becerilerinin gelişmesi için deneyim yılı ve yaşı büyük olan rehberlerden etkileşim sağlanarak yeni yetişen rehberlere tecrübe ve deneyim sağlanılabilir ve kendi aralarında oluşturdukları platformlar sayesinde iletişimde kalabilirler bu durum rehberlerin kendi aralarındaki

ilişkilerinin de önemli olduğunu ortaya çıkaracaktır. Rehberlerin çalışma saatleri belli olmadığı için buna bir düzenleme getirilmesi önerilmektedir. Diğer bir çözüm önerisi kayıtlı oldukları meslek odalarında sezonluk veya belli bir zaman çerçevesinde rehberlerin motivasyon ve performanslarını arttırabilmek için sezon birincisi, ay birincisi ve yıl birincisi derecelendirmeleri yapılarak rehberlere tatmin edici ödüller verilebilir. Araştırmada, turist rehberlerinin Kültür ve Turizm Bakanlığı, TUREB ve turist rehberi odalarından gördükleri destek araştırmaya dâhil edilememiştir. Bu kapsamda, konu hakkında gelecekte çalışma yapacak olan araştırmacıların, turist rehberlerinin Kültür ve Turizm Bakanlığı, TUREB ve meslek odalarından gördükleri desteğin rekreasyonel faaliyetler, öznel iyi oluş ve hizmet performansı üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapması faydalı olacaktır. Yapılacak olan çalışmalardan elde edilen sonuçların bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılmasının hem ilgili literatüre hem de sektöre yönelik katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan bu çalışmada, 447 eylemli turist rehberine ulaşılmıştır. Gelecekte konuyla ilgili çalışma yapacak araştırmacılar, daha fazla kişiye ulaşarak ya da bölgesel bazda ele alarak çalışmalar yapabilirler. Yaptığımız çalışmada deniz kum güneş dediğimiz sahil kesiminde bulunan rehberlerin rekreasyonel faaliyetlere katılım oranlarının az olduğu görülmüştür. Tatil bölgeleri bazında rehberlere bu çalışmanın yapılması ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

Literatür incelendiğinde, rekreasyonel faaliyete katılım ile ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur. Turizm sektörünün içerisinde yer alan konaklama işletmeleri ve seyahat acentalarına turizm fakültesi öğrencilerine yönelik rekreasyonel faaliyetlere katılım ile ilgili yapılan birçok çalışma da mevcuttur. Ancak, rekreasyonel faaliyetler ile ilgili turist rehberlerine yönelik sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. Öznel iyi oluş ile ilgili birçok alanda konu çalışılmış ancak turizm alanında çalışılan konu yok denecek kadar az olarak çalışılmış öznel iyi oluş ile ilgili turist rehberlerine yönelik sınırlı sayıda az olacak şekilde çalışma mevcuttur. Çalışmanın diğer değişkeni olan hizmet performansı konusuyla çok fazla da alanda çalışma yapılmış ve turizm alanında performansın farklı türlerini ele alarak çalışmalar yapılmış ancak turist rehberlerinin kendi performanslarını ölçüp değerlendirebilecekleri çalışma yok denecek kadar az çalışma yapılmış. Bu kapsamda, gelecekte konuyla ilgili çalışma yapacak araştırmacılar, rekreasyonel faaliyet ve öznel iyi oluş farklı değişkenler ile ele alarak turist rehberlerine yönelik çalışmalar yapabilirler. Örneğin; yaşam kalitesi, psikolojik dayanıklılık, psikolojik sağlamlılık gibi değişkenlerle çalışılabilir. Ayrıca her üç değişken için farklı alanlara konu edinilerek çalışmalar

yapılabilir. Örneğin hizmet performansı değişkeni kişinin kendi performansını değerlendireceği farklı alanlardaki konularda çalışılabilir. Nitekim yapılacak olan bu çalışmalar turizm sektörüne, turist rehberlerine ve ilgili alanın gelişimine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Ahipaşaoğlu, H. S. (2006). *Turizmde Rehberlik.* Ankara: Gazi Kitapevi.

Akdoğan, B., ve Yalçın, S. B. (2018). Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve çatışma çözme davranışlarının öznel iyi oluşlarını yordaması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 174-197.

Akgündüz, Y. ve Bardakoğlu, Ö. (2012). Subjective well-being levels of vocational high school students. *Cumhuriyet International Journal of Education, 1*(2), 101-107.

Akın, G. (2019*). Duygusal Zekâ Düzeyi, Problem Çözme Yeteneği ve Örgütsel Etik İklimi ile İşgören Performansı Arasındaki İlişkiler: Turizm İşletmelerinde Bir Araştırma.* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akoğlan Kozak, M., Evren, S., ve Çakır, O. (2013). Tarihsel Süreç İçinde Turizm Paradigması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 24*(1), 7-22.

Alimoğlu Özkan, S. (2023). *Erdemli Liderliğin Çalışanların İş Tatmini ve Performansına Etkisinde Psikolojik İyi Oluşun Aracı Rolü.* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya.

Alkan, M. (2014). *İş Stresinin İş performansı Üzerine Etkisi: SDÜ Araştırma ve Uygulama Hastanesi Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Alp, G. (2016). *Konaklama İşletmelerinde Çalışanların Streslerinin Bireysel Performansları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi: Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Uygulama.* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Alparslan, A., Öztürk, M. ve Çarıkçı, İ. H. (2018). Çift Kariyer Akademisyenlerin İş Yeri ve Evdeki İyi Oluşları Üzerine Bir Saha Araştırması. *İş ve İnsan Dergisi, 5*(2), 145-155.

Altun, S., & Dinçer, M. (2024). Covid-19 Öncesi, Süreci ve Sonrasında Turist Rehberlerinin Ekonomik Kazançlarına ve Beklentilerine Yönelik Bir Araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 8*(1), 282-300.

Apan, A. (2008). Yeni Kamu İşletimi ve Performans Yönetimi. *Türk İdare Dergisi, 460,* 57-86.

Aptula, Z. B. (2022*). Bulgar Turistlerin Tatil İçin Antalya Destinasyonunu Tercih Etmesinde Etkili Olan İtici ve Çekici Faktörlerin Önem- Performans Analizi ile Değerlendirilmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Ardahan, F., Turgut, T. ve Kaplan Kalkan, A. (2016). *Her Yönüyle Rekreasyon.* Ankara: Detay Yayıncılık. Ankara: Detay.

Argan M. (Ed.) (2013) *Rekreasyon Yönetimi,* Anadolu Üniversitesi Web-ofset Tesisleri, Eskişehir.

Arslan, A., ve Şimşek, G. (2018). Kadın Turist Rehberlerinin Yaşadıkları Mesleki Sorunlar: Aydın Turist Rehberleri Örneği. *Journal of Travel and Tourism Research,* (13), 23-49.

Arslan, S. (2010). *Yetişkin Kent Halkının Belediyelerin Serbest Zaman Eğitimi ile Rekreasyon Etkinliklerinin Sunumuna ve Yaşam Kalitesine Etkisine İlişkin Görüşleri.* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Arslan, Ş. N., ve Zincirli, M. (2022). Öğretmenlerin Okul Yöneticilerinin Liderlik Tarzlarına İlişkin Algıları ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 13*(26), 302-326.

Aşık, N. A. (2010). Çalışanların İş Doyumunu Etkileyen Bireysel ve Örgütsel Faktörler ile Sonuçlarına İlişkin Kavramsal Bir Değerlendirme. *Türk İdare Dergisi, 467,* 31- 51

Ateş, M. (2020). *Algılanan Örgütsel Desteğin Mesleki Canlılık ve Mesleki Bağlılık Üzerindeki Etkisi: Turist Rehberlerine Yönelik Bir Araştırma.* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Ateş, M., ve Pelit, E. (2022). Turist Rehberlerinin Mesleki Canlılıklarının Mesleki Bağlılıkları Üzerindeki Etkisi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 6*(1), 9-27.

Avcı, U. (2005), "Konaklama İşletmelerinde Finansal ve Finansal Olmayan Performans Ölçümüne İlişkin Bir Alan Araştırması", *Seyahat ve Otel İşletmeciliği (SOİD) Dergisi, 2*(3), 5-11.

Avcıkurt, C., Alper, B ve Geyik, S. (2009). Education and Training of Tourist Guides in Turkey. *Management and Education, 5*(1), 57-63.

Aydın, D. (2019). *Hatırlanabilir Turizm Deneyimi ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Yaşam Anlamının Aracılık Rolü.* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Aydoğdu, A. Dağıştan, M. T. ve Karaçor, B. (2018). Üniversite Öğrencilerini Sportif Rekreasyonel Faaliyetlerden Alıkoyan Etmenler Üzerine Bir Örnek Olay İncelemesi. *Socıal Mentalıty and Researcher Thınkers Journal (Smart Journal), 4*(11), 410-422.

Ayhan, C. (2022). *Serbest zaman ilgilenimi, rekreasyonel akış deneyimi, rekreasyonel fayda ve serbest zaman tatmininin tekrar katılım niyeti üzerine etkisi.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.

Bağcı, R., Uslu, S., ve Sarıçam, H. (2019). Rekreasyonel Etkinliklere Katılan ve Katılmayan Bireylerin Mutluluk Yönelimlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Çalışmaları, 1*(1), 27-34.

Bahar, O. ve Kozak, M. (2013). *Turizm Ekonomisi.* Anadolu Üniversitesi Yayın No:2908, Eskişehir.

Bak, E. (2015). *Turist Rehberlerinin Performansının Turist Tatminine Etkisi: Kapadokya'yı Ziyaret Eden Yabancı Turistler Üzerinde Bir Araştırma.* (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Barakazı, E. (2021). *Boş Zaman Motivasyonu ve Yaşam Tatmini İlişkisinde Boş Zaman Tatminin Aracılık Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma.* (Doktora Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Başkan, K. (2020). *Otel İşletmelerinde Liderlik Özellikleri, Örgütsel Ustalık ve Örgütsel Performans İlişkisi.* (Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Baştürk, C. (2003). İşletmelerde Performans Yönetimi Sistemi, *Active: Bankacılık ve Finans Dergisi,* (28), 60-78.

Batman, O. (2003). Türkiye'de Profesyonel Turist Rehberlerinin Mesleki Sorunlarına Yönelik Bir Araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi,* (2), 115-132.

Bayram, O. (2021*). Gastronomi Destinasyonu Seçiminde Turist Tercihlerini Etkileyen Faktörler ve Gastronomi Destinasyonlarının Algılanan Performansı: Gaziantep, Adana, Hatay, Şanlıurfa ve Mardin Örnekleri.* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Beder, N. (2019). *Psikolojik iyi oluşun iş tatminine etkisinde örgütsel özdeşleşmenin aracı rolü: İstanbul ili serbest muhasebeci mali müşavirler üzerinde bir araştırma.* (Yüksek lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Bellikli, D. (2022*). Kurumsallaşma Düzeyinin İşgörenlerin İş Doyumu ve İşgören Performansı Üzerine Etkileri: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Binboğa, D. (2019). *Duygusal Emek ve Öznel İyi Oluş İlişkisi: Kuşadası'nda Görev Yapan Turist Rehberleri Üzerinde Bir Araştırma.* (Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Black, R. ve Weiler, B. (2005). Quality assurance and regulatory mechanisms in the tour guiding industry: A systematic review. *The Journal of Tourism Studies, 16*(1), 24-37.

Blanchflower, D. G., & Oswald, A. J. (2008). Is well-being U-shaped over the life cycle? *Social science & medicine, 66*(8), 1733-1749.

Bowrin, R., A. and King II, J. (2010). Time Pressure, Task Complexity, and Audit Effectiveness. *Managerial Auditing Journal, 25*(2), 160-181

Brajša-žganec A., Merkaš M., & Sverko I. (2011). Quality of life and leisure activities: How do leisure activities contribute to subjective well-being? *Social Indicators Research.102*(1), 81-91.

Buzlu, Ö. M. (2015). *Rekreasyon Araştırmaları ve Rekreasyon Bölümleri İçin Araştırma ve Müfredat Kapsamı Önerisi: Bilimetrik Bir Çalışma.* (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin

Bükülmez, K. (2013). *Çalışma Hayatında İş Performansını Etkileyen Faktörler: Altınova Tersaneler Bölgesi Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Büyüktepe, H. H. (2022). *Turist Rehberlerinde Hikâye Anlatımı, Duygusal Emek ve İş Tatmini: Gelibolu Yarımadası Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.

Canbay, H. (2010). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Carr, Alan. 2016. *Pozitif Psikoloji.* çev. Ümit Şendilek. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Chen, Y. H. (2021). *Kişilik Tipi, İş Stresi Düzeyi ve İşgören Performansı İlişkisi: Turizm İşletmeleri Çalışanları Üzerinde Bir İnceleme.* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Chou, P. (2015). The Effects of Workplace Social Support on Employee's Subjective Well-Being. *European Journal of Business and Management, 7*(6), 8-19.

Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem.* San Francisco. Freeman.

Csikszentmihalyi, M. (1999). If we are so rich, why aren't we happy?. *American psychologist, 54*(10), 821.

Csikszentmihalyi, M., & Hunter, J. (2003). Happiness in everyday life: The uses of experience sampling. *Journal of Happiness Studies, 4*, 185-199.

Çatıkoğlu, M. E. (2006). *Kurum kültürü, motivasyon ve iş memnuniyetine etki eden faktörlerin karşılaştırmalı analizi.* (Doktora tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Çavdar, Ç. (2019). *Lise Öğrencilerinin Rekreasyonel Faaliyetlere Eğilimleri ve Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımlarına Engel Olan Faktörler.* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çelik, O., Sevil, T., Şimşek, K. Y., Katırcı, H., Çeliksoy, M. A., ve Kocaekşi, S. (2012). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Çetin, S. (2023). *Dijital rekreasyon faaliyetlerine katılımın bireysel nitelikler ve yaşam kalitesi ile ilişkisi*. (Yüksek lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Çevrimkaya, M. (2019). *Turist Rehberlerinin Performansının Turistin Memnuniyet Düzeyine Etkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çınar, M. (2018). *Rekreatif Faaliyetlere Katılan 9-14 Yaş Grubunun Benlik Saygısı ve Sosyalleşme Düzeylerinin İncelenmesi.* (Yüksek lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çoban, G. S. (2021). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kendini Gerçekleştirme Basamağında Gizil Yetenekler. *European Journal of Educational and Social Sciences, 6(*1), 111-118.

Çokal, Z. (2019). *Turist Rehberlerinin Performansının Destinasyon İmajına Etkisinde Etik Davranışlarının Düzenleyici Rolü: Nevşehir Örneği.* (Doktora Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Çöl, G. (2008). "Algılanan Güçlendirmenin İşgören Performansı Üzerine Etkileri", *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 9(*1), 35-46.

Daşkın, M. Asan, K. (2022). Sinop Şehrinin Destinasyon İmajı ve Destinasyon Bağlılığı, Tavsiye Etme ve Öznel İyi Oluşu Üzerindeki Rolü. *Turizm ve Gastronomi Çalışmaları Dergisi 10*(1), 284-301.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being, 9*(1), 1–11.

Deiner, E. (2001). "Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national Index". *American Psychologist, 55*(1), 34-43.

Demircan, M. (2007). *Vergi Hukuku Açısından Profesyonel Turist Rehberliği.* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Demirci, E. (2020). *İç Girişimcilik Eğilimi ve Hizmet İnovasyon Performans İlişkisi: İstanbul Otel İşletmeleri Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Demirel, M. ve Harmandar, D. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Etkinliklere Katılımlarında Engel Oluşturabilecek Faktörlerin Belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6*(1), 838-846.

Diener, E. & Seligman, M. E. P., (2002). Very happy people. Psychological Science, 13, 81– 84. Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R.E. and Smith H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin, 125*(2), 276-302.

Diener, E. (1994). Assessing Subjective Well-Being: Progress and Opportunities. *Social Indicators Research, 31,* 103-157.

Diener, E. (2009). *Subjective well-being, the science of well-being.* Social İndicators Research Series, USA, Springer, 37, pp: 11-58.

Diener, E. and Fujita, F. (1995). Resources, personal strivings, and subjective well-being: A nomothetic and ıdiographic approach. *Journal of Personality and Social-Psychology, 68*(5), 926-935.

Diener, E. D. ve Chan, M. Y. (2011). Happy People Live Longer: Subjective WellBeing Contributes to Health and Longevity. *Applied Psychology: Health and WellBeing. 3*(1), 1-43.

Diener, E. ve Diener, C. (1996). "Most People Are Happy", *Psychological Science, 7*(3), 181–185.

Diener, E., (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin. 95*(3). 542-575.

Diener, E., Gohm, L. C., Suh, E. & Oishi, S. (2000). Similarity of the relations between marital status and subjective well-being across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 31*(4), 419-436.

Diener, E., Horwitz, J. and Emmons, R. A. (1985). Happiness of the very wealthy. *Social Indicators Research, 3*(16), 263-274.

Diener, E., Lucas, R. E. and Oishi, S. (2002). *Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction ın. The Handbook of Positive Psychology,* New York: Oxford University Press. Num.5, 63-73.

Diener, E., Oishi, S. ve Lucas R.E. (2003). Personalıty, culture, and subjectıve well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology, 54*(1), 403–425.

Diener, E., Suh, E. and Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being. Indian *Journal of Clinical Psychology, 24*(1), 25-41.

Dikmen, B., ve Özpeynirci, Ö. (2010). Matris Tipi Örgütlerde Bireysel Performans Değerlendirme: 360 Derece Yöntemi ve Hedeflerle Yönetim Teknikleri ile Melez Bir Yöntem Uygulaması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 28*(1), 71-104.

Dilmaç, B. ve Tezelli, S. (2021). Öğretmen adaylarında duygusal zeka, sosyal kaygı ve öznel iyi oluş arasındaki yordayıcı ilişki. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi. 3*(1). 51-60.

Doğan, T., Eryılmaz, A. (2012). Akademisyenlerde işle ilgili temel ihtiyaç doyumu ve öznel iyi oluş. *Ege Akademik Bakış, 12*(3), 383-389

Düz, B. (2016). *Turist Rehberlerinin Performans Kriterlerini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma: Turist Rehberliği Performans Ölçeği Geliştirmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Easterlin, R. (2001). Income and happiness: towards a unified theory. *The Economic Journal, 111*(473), 465-484.

Emmons, R.A., & McCullough, M.E. (2003). "Counting Blessings Versus Burdens: An Experimental Investigation of Gratitude and Subjective Well-Being in Daily Life. *Journal Of Personality and Social Psychology", 84,* 377–389.

Eralp, Z. (1983*). Genel Turizm.* Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları.

Erceylan, N., Öztürk, M., Uludağ, K., Uzunbacak, H. H., ve Akçakanat, T. (2021). İçsel motivasyon ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki: İş becerikliliği ve akış deneyiminin seri aracılık rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, *19*(40), 413-436.

Eren, H. (2009). *İstanbul İlindeki İş Yerlerinde Yöneticilerin Rekreasyon Kavramı ve Uygulamalarına Bakış Açılarının Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Erkmen Hadi, G., Balcı Şen, M. ve Havuz, Y. (2022) Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi, 5*(1), 13-20.

Erkol Bayram, G. (2019). Sinop İlinin Turizm Odaklı Gelişimine Dair Turist Rehberlerinin Rolleri ve Görüşleri. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED), 2*(2), 57-71.

Erkol Bayram, G. (2019). Turist Rehberlerinde Duygusal Zekâ, Motivasyon, *Performans İlişkisi. Turizm Akademik Dergisi, 6*(2), 43-59.

Eroğlu, E. (2013). *İş ve yaşamda motivasyon.* Y. Tuna (Ed), T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3022, Açıköğretim Fakültesi Yayını N: 1974.

Erol, E. (2019). *Tükenmişlik Düzeyinin İş Performansına Etkisinde Rekreatif Aktivitelerin Aracılık Rolü: Yiyecek İçecek İşletmelerinde Bir Araştırma.* (Doktora Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Eryılmaz, A. (2009). "Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7*(4), 975-989.

Eryılmaz, A. (2010). Ergenlerde öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile akademik motivasyon arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 13*(2), 77-84.

Eryılmaz, A. ve Atak, H. (2011). Ergen Öznel İyi Oluşunun Öz Saygı ve İyimserlik Eğilimi ile İlişkisinin İncelenmesi *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *10*(37), 170 - 181,

Eryılmaz, A., ve Kara, A. (2019). Öğretmenlerin Öznel İyi Oluşlarıyla Kariyer Uyumlulukları Arasında Amaçlar İçin Mücadele Etmenin Aracı Rolü. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 9*(52), 1-21.

Esen, T. (2017). *Turistik Ürün Çeşitlendirilmesindeki Kapsamındaki Günübirlik Kültür Turlarının Önem-performans Analizi ile Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Eser, S., & Şahin, S. (2020). Turist Rehberliği Mesleğinde Yaşanan Güncel Sorunlar Üzerine Bir İnceleme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, *4*(2).1344-1355

FEG (2023) Tourist guiding as a unique and distinct profession. https://www.fegtouristguides.com/about.php (20 Eylül 2023).

Fordyce, M. W. (1977). Development of a program to increase personal happiness. *Journal of counseling psychology, 24*(6), 511.

Frager, R.D. & Fadimam, J. (1997). A.H. *Maslow, motivation and personality.* New Jersey: Pearson.

Gençöz, T.: 2000 "Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması", *Türk Psikoloji Dergisi,* 19-26.

Gurková E., Čáp J., Žiaková K. & Ďurišková M. (2011) Job satisfaction and emotional subjective well-being among Slovak nurses. *International Nursing Review 59,* 94–100.

Gül, T. (2014). *Rekreasyon Olgusuna Genel Yaklaşım. A. Yaylı (Editör), Rekreasyona Giriş*. Ankara: Detay Yayıncılık, s. 1-67.

Gültekin, M. V. (2022*). Psikolojik Sözleşme İhlalinin Performansa Etkisi: Turizm İşletmelerinde Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Gündoğan, S., ve Sargın, N. (2018). Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin, Algılanan Sosyal Destek ve Öznel İyi Oluş Açısından İncelenmesi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences, 4*(2), 288-295.

Güner, F., & Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2017). Banka Çalışanlarının İşyerinde Mutluluk ve Mutsuzluk Nedenleri Üzerine Keşif Amaçlı Bir Araştırma. *Örgütsel Davranış Araştırmaları Dergisi, 2*(2), 85-105.

Gürsoy, H. (2019). *Profesyonel Turist Rehberlerinin Kişisel Gelişimi ve Mesleki Donanımı Üzerine Bir Araştırma.* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Güven, İ.G.S. (2008). *Fen ve genel lise öğrencilerinin cinsiyet ve sosyometrik statülerine göre öznel iyi oluş düzeyleri, genel sağlık örüntüleri ve psikolojik belirti türleri.* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Güven, Y., ve Yavuz, E. (2018). Çalışanların rekreasyonel aktivitelere katılım düzeylerinin, mutluluk ve yaşam kalitesi üzerine olan etkisi. *Journal of Recreation and Tourism Research, 5*(2), 66-78.

Güzel, E. (2021). *Rekreasyon Liderlik Türlerinin Gaziantep Halkının Rekreasyon Aktivitelerine Katılımları Üzerine Etkisi.* (Yüksek lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Güzel, F. Ö. (2007). *Türkiye İmajının Geliştirilmesinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü Alman Turistler Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Hacınebioğlu, B. (2021). *Ekoturizm Kapsamında Yürütülen Rekreatif Faaliyetlerden Elde Edilen Serbest Zaman Doyumunun Davranışsal Niyete Etkisi: Doğu Karadeniz*

Örneği. (Yüksek lisans Tezi). Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gümüşhane.
Hacıoğlu, N. (1989). *Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü.* Balıkesir: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
Hacıoğlu, N. (2016). *Seyahat acentacılığı ve tur operatörlüğü*. (8.Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., ve Dinç, Y. (2003). *Boş Zaman ve Rekreasyon- Örnek Animasyon Uygulamaları,* Ankara: Detay Yayıncılık. 6.
Hacıoğlu, N., Köroğlu, A. ve Köroğlu. Ö. (2007). Profesyonel Turist Rehberlerinin Meslekte Uzmanlaşma Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. I. Ulusal Türkiye Turizmi Kongresi (07-08 Eylül 2007) Bildiriler Kitabı, Ankara: Detay Yayıncılık, 685-700.
Hall, J., O'Mahony, B. & Gayler, J. (2016). Modelling the relationship between attribute satisfaction, overall satisfaction, and behavioural intentions in Australian ski resorts. *Journal of Travel and Tourism Marketing,* 1-15.
Harris, P., ve Wendy, M.: 1994 "The Illusion Of Control and Optimism About Health: On Being Less At Risk But No More In Control Than Others", *British Journal of Social Psychology, 33*(4), 369-386.
Hazar, A. (1999). *Turizm İşletmelerinde Animasyon: Rekreasyon, Animasyon*
Helvacı, M. A. (2002). The Importance Of Performance Appraısal In Performance Managament Process. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (Jfes), 35*(1), 155-169.
Hemedoğlu E (2010). Toplu *Taşımacılık Sektöründe Hizmet Kalitesi Ölçme: Algılanan Hizmet Kalitesi ve Müşterinin Arzuladığı Hizmet Kalitesi Üzerindeki Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
Huang, S. S., Hsu, C. H. ve Chan, A. (2009). Tour guide performance and tourist satisfaction: A study of the package tours in Shanghai. *Journal of Hospitality & Tourism Research, 10* (20), 1-31.
Huang, S., Hsu, C. H. C. ve Chan, A. (2010). Tour guide performance and tourist satisfaction: A study of the package tourism Shanghai. *Journal of Hospitality & Tourism Research, 34*(1), 3-33.
İpek, O. (2022*). Konaklama İşletmelerinde Yenilik Stratejilerinin Yenilik Performansı Üzerindeki Etkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
İrigüler, F. (2015). *A research on tour guides' use of emotional labor and the relationship between their job satisfaction and burnout levels: The sample of Izmir.* Master Thesis. Izmir: Izmir Kâtip Çelebi University Graduate School of Social Sciences.
İRO (2024) https://iro.org.tr/turist-rehberlerinin-sahip-olmasi-gereken-ozellikler-ve-islevleri
Kajala, L., Almik, A., Dahl, R., Diksaite, L., Erkkonen, J., Fredman, P., Jensen, F. Søndergaard, Karoles, K., Sievänen, T., Skov-Petersen, H., Vistad, O. and Wallsten, P. (2007). Visitor monitoring in nature areas – a manual based on experiences from the Nordic and Baltic countries. Tema Nord 2007:537. Copenhagen: Nordic Council of Ministers.
Kalaycı, ġ. (2018). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri.* (9. Baskı). Ankara: Dinamik Akademi.
Kalkan, A. (2012*). Açık alan rekreasyonu, doğa sporları yapan bireylerin bu sporları yapma nedenleri: Antalya Örneği.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Kan Sönmez, N. (2023). The Relatıonshıp Between Partıcıpatıon To Recreatıonal Actıvıtıes And The Subjectıve Well-Beıng: An Applıcatıon On Academıcıans. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25*(1), 235-259.

Kang, B.W. (2004). *The Causal Relationship of Health Promotion Behaviors on School Satisfaction of Youth Participating in Leisure Activities, Unpublished dissertation.* Kyunghee University, Seoul.

Kangal, A. (2013). "Mutluluk Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme ve Türk Hanehalkı İçin Bazı Sonuçlar", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi E, 12* (44), 214-233.

Karaçar, E. Karaküçük, S. (2016). Ilgaz Dağı Milli Parkında Rekreasyonel Faaliyetlere Katılan Ziyaretçilerin Çevreye Yönelik Tutumlarını Ölçmeye Yönelik Çalışma. *Journal of Recreation and Tourism Research 3*(2), 13-22

Karadağ, Ş. (2015). *Evlilik uyumu ilişkisinde aile içi iletişimin rolü: Konya örneği,* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karagöz, A. (2020). *Termal Otel İşletmeleri Yiyecek İçecek Bölümü Çalışanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin İşgören Performansına Etkisi: Afyonkarahisar İli Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Karakan H.İ., Ertaş Ç, Çolak O. ve Yurtman S. (2021). Yerel halkın rekreasyon faaliyetlerine katılımını etkileyen faktörlere yönelik bir çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 12*(2), 557-569.

Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon – Boş Zaman Değerlendirme.* Gazi Kitapevi, (5.Basım), Ankara, ss. 59–89.

Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme.* 6. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S. (2016). *Rekreasyon Bilimi.* 1.Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S. ve Akgül, B. M. (2016). *Rekreasyon, Rekreasyon ve Çevre*, Gazi Kitabevi: Ankara.

Karaküçük, S. ve Akgül, B., M. (2016). *Ekorekreasyon Rekreasyon ve Çevre,* 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi.

Kargün, S. (2021). *İşgörenlerin Motivasyon Düzeylerinin Örgütsel Bağlılık ve İş Performansı Üzerine Etkileri: Konaklama İşletmelerinde Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Kaya, A. (2020). *Rekreasyonel Seyahatlere İlişkin İtme Çekme Faktörleri Üzerine Bir Araştırma.* (Yüksek lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kaya, G. İ.: 2016 "Eğitimde Merak ve İlgi", *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 13-2*(25), 103-114.

Kement, Ü. (2019). Üniversitenin Ticari Nitelikli Rekreasyon Etkinliklerine Katılım Sıklıklarının ve Harcama Düzeylerinin İncelenmesi: Bingöl Üniversitesi Örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 3*(3), 676- 692

Keser, A. (2005). İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama. *Çalışma ve Toplum, 4*(1), 77-95.

Keyes, C. L., Shmotkin, D., ve Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-Being: The Empirical Encounter of Two Traditions. *Journal of Personality and Social Psychology. 82*(6), 1007-1022.

Khan, A.D. (1997). Leisure and recreation among woman of selected hill-farming families in Bangladesh. *Journal of Leisure Research, 29*(1), 5-20.

Kılıç, M. (2019). *X ve Y Kuşaklarındaki Toksik Liderlik Algılarının Örgütsel Bağlılık, Psikolojik İyi Oluş ve Bireysel Performans Üzerindeki Yansımaları.* (Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Kırmızıer, E. (2018). *Çeşitli Rekreasyon Faaliyetlerinin Öznel İyi Oluşa Etkisi: Yenilenme ve Ağırlanma Perspektifinden Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme.* (Yüksek lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

Kocabaş, İ. ve Turhan, M. (2002). "Objektif Bir Değerlendirme ve Doğru Hareket İçin Performans Yönetimi", *TSE Standard Dergisi, 41*(490), 51-58.

Kodal, S. (2022). *Çok Uluslu Zincir Otel İşletmelerdeki Yabancı Yöneticilerin Karşılaşmış Oldukları Kültürel Farklılıkların Performanslarına Etkisi: İstanbul Örneği.* (Doktora Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Kong, H., Cheung, C., & Baum, T. (2009). Are Tour Guides In China Ready For The Booming Tourism Industry. *Journal of China Tourism Research, 5,* 65-76.

Kotler, P. ve Keller, K. L. (2009). *Marketing Management,* New Jersey: Pearson Education Inc, Upper Saddle River.

Kozak, N. ve Akoğlan, Kozak, M ve Kozak, M. (2011). *Genel Turizm.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Kozma, A., & Stones, M. J. (1980). The measurement of happiness: Development of the Memorial University of New foundland Scale of Happiness (MUNSH). *Journal of gerontology, 35*(6), 906-912.

Köroğlu, Ö. (2013). Turist rehberlerinin iş yaşamındaki rolleri üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16*, 91-112.

Köroğlu, Ö. ve Avcıkurt, C. (2014). Turist rehberlerinin motivasyonu ile performansı arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (39), 45-60.

Köroğlu, Ö. ve Güzel, Ö. (2013). Visitor Perceptions of the Role of Tour Guides in Natural Resource Management and Sustainable Tourism. *Romanian Economic and Business Review – Special issue,* 69-79

Köroğlu, Ö. ve Merter, B. (2012). "Seyahat Acentelerinin Turist Rehberlerini Seçme ve İşe Alma Sürecindeki Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9*(20), 213-238.

Kraus, R. (1971). *Recreation and leisure in modern society,* New York: Appleton-CenturyCrofts.

Kurar İ. ve Baltacı F. (2014). Halkın Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları: Alanya Örneği, *International Journal of Science f Faculty of Economics and Administrative Sciences. 19*(1).

Kurar, İ. (2019). *Kültür, Rekreasyonel Deneyim Tercihleri ve Memnuniyet Arasındaki İlişki: Alanya Örneği.* (Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Kuykendall, L., Tay, L., and Ng, V. (2015). Leisure engagement and subjective well-being: A meta-analysis. Psychological Bulletin,

Küçük, Ö. ve Çakıcı, A. (2018). İşyeri kalabalığının öznel iyi oluş haline etkisi. *İş ve İnsan Dergisi, 5*(1). 75-87

Kül Avan, S. & Karaküçük, S. (2024). Rekreasyonel Hizmet Kalitesi ve Davranışsal Niyet Arasındaki İlişki İçerisinde Heyecan Arayışının Düzenleyici Rolü. GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, *Recreation and Sports Sciences (ATRSS), 7*(1), 92-110

Leither, M. J. ve Leitner, S. F. (2004). *Leisure and Recreation Management.* (Third Edition). London: Routledge Taylor and Francis Group, 3.

Liao, H. and A. Chuang, *A.* (2004). Multilevel İnvestigation Of Factors İnfluencing Employee Service Performance and Customer Outcomes. Academy of Management journal, 47(1): p. 41-58.
Lu, L. & Hu, C.H. (2002). Experiencing leisure: The case of Chinese university students, *Fu Jen Studies: Science and Engineering 36,* 1–21.
Lugosi, P. ve Bray, J. (2008). Tour guiding, organizational culture and learning: Lessons from an entrepreneurial company. *International Journal of Tourism Research, 10*(5), 467-479.
Lyubomırsky, S. (2007). *The How of Happiness: A scientific approach to getting the life you want.* The Penguin Press, NY.
Lyubomirsky, S., King, L. A., Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: does happiness lead to success? Psychological Bulletin, 131, pp: 803-855.
Lyubomirsky, S., Sheldon, K. M. & Schkade, D. (2005). Pursuing happiness: The architecture of sustainable change. *Review of General Psychology, 9,* 111-131.
MacPhail A., Lyons D., Quinn S., Hughes A. M. ve Keane, S. (2010): A frame work for lifelong ınvolvement in sport and physical activity: the Irish Perspective, *Leisure Studies. 29*(1), 85-100.
Malkoç, A. (2011). *Öznel İyi Oluş Müdahale Programının Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeylerine Etkisi.* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review, 50,* 370-396.
Mclean, D.D. ve Hurd, A. R. (2012). *Kraus" recreation and leisure in modern society.* Ninth Edition. USA: Jones and Barlett Learning.
Metin, T. C., Kesici, M., ve Kodaş, D. (2013). Rekreasyon olgusuna akademisyenlerin yaklaşımları. *Journal of Yasar University, 8*(30). 5021-5048.
Mieczkowski, Z. T. (1993). On World Trends İn Tourism And Recreation. Annals Of *Tourism Research, 20*(1), 218–221.
Mirzeoğlu, N. (2003). *Spor Bilimlerine Giriş.* İstanbul: Bağırgan Kitapevi.
Muchinsky, P. M. (2008). *Psychology Applied to Work: An Introduction to Industrial and Organizational Psychology.* 9th Edition. Summerfield, North Carolina: Hypergraphic Press Inc.
Myers, D. G. & Diener, E. (1996). The Pursuit of Happiness. *Scientific American. 274*(5), 70-72.
Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science, 6*(1), 10– 19
Odabaşı, M. A. (2023). *Öğretmenlerin öznel iyi oluşu ile öğretmen liderliği arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
Oluk, P. (2018). *Algılanan örgütsel destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide adalet faktörünün aracılık rolü: Konaklama sektöründe bir araştırma.* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
Orel, F. D., ve Yavuz, M. C. (2003). Rekreasyonel Turizmde Müşteri Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Pilot Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11*(11).
Önsoy, İ. K. (2019). *Ege Bölgesinde Yaşayan Yabancıların Rekreasyonel Eğilimleri ve Rekreasyonel Etkinliklere Katılımlarını Engelleyen Faktörlerin İncelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
Örücü, E., ve Kanbur, A. (2008). Örgütsel-Yönetsel Motivasyon Faktörlerinin Çalışanların Performans ve Verimliliğine Etkilerini İncelemeye Yönelik Ampirik Bir

Çalışma: Hizmet ve Endüstri İşletmesi Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 15*(1), 85-97.

Öter, Z. (2007). *Seyahat Acentelerinde Pazarlama Bilgi Sistemlerine Turist Rehberlerinin Katkıları: Ege Bölgesi Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Özçelik Bozkurt, H. (2018). *Çalışanlarda Öznel İyi Olma Halinin Algılanan İstihdam Edilebilirlik ve İşten Ayrılma Niyeti ile İlişkisi: Konaklama İşletmelerinde Bir Uygulama.* (Doktora Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Özdemir, N. K. (2016). "Deneysel Bir Çalışma: Bibliyopsikolojik Danışmaya Dayalı Özgüven Geliştirme Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerine Etkisi", *Elementary Education Online, 15*(1), 136-147.

Özer, A. (2009). Performans Yönetimi Uygulamalarında Performans Ölçümü ve Değerlendirilmesi, *Sayıştay Dergisi, 73*, http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der73m1.pdf (18.06.2014).

Özer, Ş. (2013). *Problemli internet kullanımının benlik saygısı ve öznel iyi oluş ile açıklanabilirliği.* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Özsoy, G. (2019). *Otel İşletmelerinde Kullanılan Motivasyon Araçlarının İşgören Performansı Üzerindeki Etkisi: Edirne İli Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Öztürk, M. A. (2014). *İzmir ve Manisa illerinde rekreasyonel faaliyet gösteren özel spor işletmelerinin hizmet kalitesi açısından incelenmesi ve karşılaştırılması.* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, Y. (2017). *Rekreasyonel Faaliyetlerin Algılanan Kalitesinin Destinasyon İmajına Etkisi: Ilgaz Dağı Milli Parkı Örneği.* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, Y. (2018). Boş Zaman, Rekreasyon ve Turizm Kavramları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırmalı Bir Analizi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi 1*(2), 31-42.

Palaniswamy T, et al. 2017. Keys to improve service quality and employee performance in an organization-A survey. *International Journal of Engineering Research and Development 13*(2), 48-53.

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A., Berry, L.L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing, 49*(Fall), 41-50.

Pelit, E. (Ed.). (2015). *Turizm İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi* Ankara: Grafiker Yayınları

Pelit, E. ve Gökçe, F. (2019). "Turist Rehberliğinde İstihdam Alanları ile İlgili Sorunlar" *Turist Rehberliği Dergisi, 2*(1), 1-9.

Pelit, E. ve Katırcıoğlu, E. (2018). Turist Rehberliği Mesleğinde Taraflar Açısından Yaşanan Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme" *Turist Rehberliği Dergisi, 1*(2), 74-94.

Pettengill, P. R. ve Manning R. E. (2011). *Review of the Recreation Opportunity Spectrum and its Potential Application to Transportation in Parks and Public Lands.* Paul S. Sarbanes Transit in Parks Technical Assistance Center.

Pınaroğlu, B. (2020). *Öğrencilerin Sosyalleşme Süreci ve Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının İncelenmesi: Turizm Fakülteleri Örneği.* (Yüksek lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Prakash, M. and Chowdhary, N. (2010). What are we training tour guides for? (India). *Turizam, 14*(2), 53-65.

Rabotic, B. (2010). "Professional Tourist Guiding: The Importance of Interpretation for Tourist Experiences". *Tourism ve Hospitality Management, Conference Proceedings,* 1157-1167.

Resmi Gazete (2012) 6326 Sayılı Turist Rehberliği Mesleği Kanunu. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120622-2.htm (20 Eylül 2023).

ResmiGazete(2012)https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120622- 2.htm, (20.09.2023).Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2013, (Çevrimiçi) KonaklamaveSeyahatHizmetleriturizmveRehberlik,http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Turizm%20Ve%2 0Rehberlik.pdf, 18 Nisan 2020.

Rızaoğlu, B. (2003). *Turizm Davranışı.* Detay Yayıncılık, Ankara.

Rodríguez, A., Látková, P., & Sun, Y.Y. (2008). The relationship between leisure and life satisfaction: application of activity and need theory. *Soc Indic Res, 86,* 163.

Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology, 52,* 141-166.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist, 55*(1), 68-78.

Ryff, C.D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological wellbeing. *Journal of Personality and Social Psychology, 57*(6), 1069-1081.

Sacker, A., & Cable, N. (2006). Do adolescent leisure time physical activities foster health and well-being in adulthood? Evidence from two British birth cohorts. *European Journal of Public Health, 16,* 331-335.

Sağlık, E., Morçin, İ.ve Erdoğan Morçin, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Kırsal Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımını Etkileyen Kısıtlayıcılar: Çıldır Meslek Yüksekokulu Örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges, 4*(4), 86-92.

Sarı, Y. ve Özdemir, C. (2014). Turizm Gelişiminin Eskişehir Odunpazarı Sakinlerinin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkisi. 15. Ulusal Turizm Kongresi, 13-16 Kasım, Ankara, ss.241-253.

Sarıbaş, Ö. (2015). *Turistlerin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarını Etkileyen Unsurlar: Antalya ve İzmir Örneği.* (Yüksek lisans Tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Satıcı, S. A. (2016). *Üniversite öğrencilerinin affetme, intikam, sosyal bağlılık ve öznel iyi oluşları: Farklı yapısal modellerin denenmesi üzerine bir araştırma*. (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Savcı, G. (2012). *Motive Edici Faktörlerin Çalışanların İş Performansı ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerine Etkisi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kars.

Sayım, F. Aydın, V. (2011). Hizmet Sektörü Özellikleri ve Sistematik Olmayan Risklerin Sektör Menkul Kıymetleri ile Etkileşimine Dair Teorik Bir Çalışma, *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 248

Scheıer, M. F., & Carver, C. S.(1985). "Optimism, Coping, and Health: Assessment and Implications of Generalized Outcome Expectancies", *Health Psychology, 4*(3), 219-247.

Seligman, Martin. E. P., Mihaly Csikszentmihalyi (2000). Positive Psychology: An İntroduction. *American Psychologist, 55*(1), 5-14.

Sert, A. ve Karacaoğlu, S. (2018). Müzelerdeki hizmet kalitesinin memnuniyet algısı ve tavsiye etme niyeti üzerindeki etkisi: Anadolu Medeniyetleri Müzesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20*(2),103-122.

Sevil, T. (2012). *Boş Zaman ve Rekreasyon: Kavram ve Özellikler., S. Kocaekşi (Editör). Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi,* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 4, 13-17.

Sevin, H. D., & Küçük, S. (2016). İşgörenlerin Rekreasyonel Etkinliklere Katılım Düzeyleri ile Çalışma Performansları Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Journal Of Recreation And Tourism Research*, *3*(1), 24–31.

Shier, M., & Graham, J. (2013). Organizations And Social Worker Well-Being: The Intra-Organızatıonal Context Of Practice And Its Impact On A Practıtıoner's Subjectıve WellBeıng. *Journal of Health and Human Services Administration, 36*(1), 61-105.

Solmaz, C. (2011). *Turizm Politikalarının Oluşturulmasında Turist Rehberlerinin Rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Soysal, A. N. (2021). *Konaklama İşletmelerinde Hizmet İnovasyonu ve Bir Uygulama.* (Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Staats, S. (1989). "Hope: A Comparison of Two Self-Report Measures for Adults", *Journal Of Personality Assessment, 53*(2), 366- 375.

Şahin G. N. (2011*). Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Şahin, A. ve Çalışkan, S. (2018). Avantaj ve Dezavantajlarıyla Performans Değerlendirme Sistemi ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18*(36), 114- 130.

Şapcılar, M. C., Kalkan, F., ve Büyükşalvarcı, A. (2019). Akademisyenlerin Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımlarını Engelleyen Faktörlerin Belirlenmesi: *Turizm Fakülteleri Örneği. Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 5*(7), 9-29.

Şen, K.(2019). *Öğretmenlerin Rekreasyon Aktivitelerine Katılımlarının Yaşam Mutluluğu ve İş Performansına Etkisi Üzerine Bir İnceleme.* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Şenbahar, Y. C.(2021). *Performans Teorisi Bağlamında Profesyonel Turist Rehberliği.* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Şenel, G. (2011). *Stres Faktörlerinin İş Motivasyonuna Etkisi: Turist Rehberleri Üzerine Bir Uygulama.* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balikesir.

Şimşek, G. (2012). Turizm Rehberliği Eğitiminde Teknoloji İvmesi: Etkileşimli Sanal Ortam. Turizm Eğitimi Konferansı – Tebliğler, 17-19 Ekim 2012, Ankara, ss.426-434.

Tanrıverdi, H.: 2016 Turizm Hizmetlerinin Sağlığı ve Yönetimi, İstanbul: Değişim Yayınları.

Tayba, A. (2023). *Yerel Halkın Sürdürülebilir Turizm Tutumu, Turizm Gelişim Desteği ve Öznel İyi Oluş İlişkisi: Mardin Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mardin.

TDK (2023). "Performans". https://sozluk.gov.tr. (Erişim Tarihi: 20.09.2023).

TDK (2023). Güncel Tükçe sözlük. Erişim: 18.09.2023. https://sozluk.gov.tr/.

TDK (Türk Dil Kurumu), (t.y.). Büyük Türkçe sözlük. 01 Ekim 2023 tarihinde [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.550d7da28e1cb0.74230833] adresinden edinilmiştir.

Temizkan, S. P. (2010). *Profesyonel Turist Rehberlerinin Turizm Pazarlamasındaki Rolüne Etkisi Açısından Hizmet İçi Eğitim Seminerleri.* (Basılmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tetik, N. (2006). *Türkiye'de Profesyonel Turist Rehberliği ve Müşterilerin Turist Rehberlerinden Beklentilerinin Analizi (Kuşadası Örneği).* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Tezcan, N. (2007). *Rekreasyon Etkinliklerinin Çalışanların Performansları Üzerine Etkilerinin İncelenmesi: (Kocaeli Trakya Birlik).* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Toker, A. (2011*). Kültür Turizminin Sürdürülebilirliğinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü: Ankara Örneği. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Topaçoğlu, O. (2022). *Rekreasyonel Faaliyetleri Tercih Etmede Kuşakların Etkisi: Turizm Çalışanları Üzerine Bir Uygulama.* (Yüksek lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Torkildsen, G. (2005). *Leisure and Recreation Management.* UK: Routledge Taylor Francis Group, Oxon.

Tosun, C. Ve Temizkan, R. (2004). Türkiye'nin Dış Tanıtım ve ülke imajında Turist Rehberlerinin Rolü, 1. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, Balıkesir ss. 353-355.

Turan, H. Y. (2021). *Algılanan Çevik Liderlik Davranışının Çalışanların Performans Düzeylerine ve İşten Ayrılma Niyetlerine Etkisi: Antalya'daki Otel İşletmelerinde Bir Araştırma Gaziantep, Adana, Hatay, Şanlıurfa ve Mardin Örnekleri.* (Yüksek Lisans Tezi). İskenderun Teknik Üniversitesi Lisanüstü Eğitim Enstitüsü, Hatay.

TUREB, (2023). *"Rehber Istatistik",* http://tureb.org.tr/tr/RehberIstatistik/ (Erişim Tarihi: 04.05.2024).

Turist Rehberliği Meslek Kanunu, (2012). 15.09.2023 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6326.pdf adresinden alınmıştır.

Turist Rehberliği Meslek Kanunu. T.C. Resmi Gazete (28331, 22 Haziran 2012).

Tuzgöl Dost, M. (2005). "Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(*23), 103-111.

Tuzgöl Dost, M. T. (2004). *Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri.* (Basılmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türk Dil Kurumu (2023). *Rehberlik,* https://nedirara.com/rehber, Erişim Tarihi: 22.07.2023.

Türk Dil Kurumu (TDK): 2019 İmrenmek. Erişim tarihi:16.05.2019 (2019, 05 16). İmrenmek:http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C4%B0MREN.

Türkdoğan, T. (2010). *Üniversite öğrencilerinde temel ihtiyaçların karşılanma düzeyinin öznel iyi oluş düzeyini yordamadaki rolü.* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Türkiye Turist Rehberleri Birliği – TUREB (2012) http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/60, (20.09.2023).

Türkiye Turist Rehberleri Birliği (TUREB). (2023, 21 Aralık). Erişim Adresi: http://tureb.org.tr/tr

Türküm, S. (1999). "Stresle Başa Çıkma Biçimi, iyimserlik, Bilişsel Çarpıtma Düzeyleri ve Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiler", *Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. V. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi* (s. 1-16). Ankara: Sosyal Bilimler Dergisi.

Tütüncü, Ö. ve Aydın, İ. (2014). "Toplum ve Açık Hava Rekreasyon Faaliyetleri: ABD Örneği", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 25*(1), 118-120.

Uğuz, S. (2014) Türkiye'de Cari İşletmeler Dengesi ve Turizmin Önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomi k Araştırmalar Dergisi 16*(26): 18-22.

Ulutaş, A. E. (2019). *Serbest Zaman ve Rekreasyonun Mutluluk ile İlişkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
Umaç, H. H. (2021). *Rekreasyon Etkinliklerine Katılan Bireylerin Liderlik Davranışlarını ve Sosyal Becerilerini Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma.* (Yüksek lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
Ural, A. ve Kılıç, Ğ. (2018). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi* (5. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
Uslu, O., ve Şimşek, A. (2020). Çalışma arkadaşlarına güven ve psikolojik iyi oluşun çalışanların iş performansına etkileri. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi, 2*(1), 6-12.
Uşaklı, H. (2006). *Drama Temelli Grup Rehberliğinin İlköğretim V. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkileri, Atılganlık Düzeyi ve Benlik Saygısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
Ünal, A. (2019). *Zaman Yönetimi ve Performans Değerlendirme Arasındaki İlişkinin Öz Değerleme ile Tespit Edilmesi: İstanbul İlinde Bir Araştırma.* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
Üner, M. T. (2015). *Turist Rehberlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi. (Ankara Ölçeği)* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
Ünlü, N. (2020). *Sağlık Çalışanlarının Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Çalışma Motivasyonuna Etkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.
Van den Berg, A.E., Hartig, T., Staats, H. (2007). Preference for nature in urbanized societies: stress, restoration, and the pursuit of sustainability. *Journal of Social Issues, 63*(1), 79-96.
Veblen, T. (1899). *The theory of the leisure class. (reprinted, 1934).* New York: Modern Library.
Walsh, P. R (2011), Creating a "values" chain for sustainable development in developing nations: where Maslow meets Porter. Environment, *Development and Sustainability, 13*(4), 789- 805.
WFTGA (2023) World Federation of Tourist Guiding Associations: http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide Erişim Tarihi: 9 Eylül 2023.
Wilson, W. R. (1960). *An attempt to determine some correlates and dimensions of hedonic tone.* Illinois: Northwestern University.
Wong, C. K. S. & Kwong, W. Y. Y. (2004). Outbound tourists' selection criteria for choosing allinclusive package tours. *Tourism management, 25*(5), 581-592.
Word Federation Of Tourist Guide Associations – WFTGA (2022b) https://wftga.org/about-us/what-is-a-tourist-guide (02.10.2022).
World Federation of Tourist Guide Associations (2003) http://www.wftga.org/touristguiding/what-tourist-guide, (10.01.2020).
Yalçın, E. (2019). *Doğaya Dayalı Rekreasyon Faaliyetlerine Katılım Motivasyonlarının Öznel Refah Üzerindeki Etkisi: Bisiklet Kullanıcıları Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
Yalçın, S. (2019). *Genç yetişkin spor insanlarının saldırganlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelenmesi.* (Yüksek lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
Yarcan, Ş. (2007). Profesyonel turist rehberliğinde mesleki etik üzerine kavramsal bir değerlendirme. Anatolia: *Turizm Araştırmaları Dergisi, 18*(1), 33-44.
Yayla, Ö. (2017). *Rekreasyon etkinliklerinde hizmet kalitesinin destinasyon imaj algısı ve davranışsal niyetler üzerine etkisi.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yazıcıoğlu, İ., Tokmak, C. ve Uzun, S. (2008). Turist Rehberlerinin Rehberlik Mesleğine Bakışı, *Üniversite ve Toplum Dergisi, 8*(2), 1-19.

Yenen, Ş. (2007). *Profesyonel turist rehberlerinin el kitabı.* 1.Baskı. İstanbul: Turist Rehberleri Birliği.

Yeşilyurt, C. (2019). *Rekreatif Bisikletçilerde Motivasyon, Öznel İyi Oluş ve Temel Psikolojik İhtiyaç Doyumu Arasındaki İlişkinin Analizi.* (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri.* İstanbul: Bağlam Yayınları

Yıldız, S. B., Kılıç, S. N. ve Gürbüz, A. K. (2016). Balıkesir Kent Halkının Yaşadıkları Kentteki Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımları ve Yerel Rekreasyon İmkanlarının Yeterlilik Düzeylerinin Belirlenmesi, *RTR, 3*(1), 10-23.

Yurcu, G. (2014). *Konaklama işletmelerinde çalışanların örgütsel vatandaşlık davranışlarının iş doyumu ve öznel iyi oluşlarına etkisi*. (Doktora Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Yurcu, G. (2017). Rekreatif faaliyet katılım alanlarına göre bireylerin öfke ifade tarzlarının negatif-pozitif duygulanım ve yaşam doyumları üzerindeki etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 8*(18), 26-40.

Yurcu, G., ve Atay, H. (2015). Çalışanların Öznel İyi Oluşunu Etkileyen Demografik Faktörlerin İncelenmesi: Antalya İli Konaklama İşletmeleri Örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(*2), 17-34.

Yurcu, G., ve Kocakula, Ö. (2015). Konaklama İşletmelerinde Çalışan Yalnızlığının Öznel İyi Oluş Üzerindeki Etkisi. *Adanan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*(2), 30-41.

Yüreğir, O. H. ve Nakıpoğlu, G. (2007). Performans Ölçümü ve Ölçüm Sistemleri: Genel Bir Bakış, Ç.Ü. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16*(2), 545-562.

Zülkadiroğlu, Z. F., Budak, D. B., ve Kozanoğlu, E.: 2007 "Yetkinlik Beklentisinin Spor ve Fiziksel Aktivitelerdeki Önemi", *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5*(1), 9-1.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Sayın Katılımcı;

Bu çalışma Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm Rehberliği Ana Bilim Dalı Bölümü'nde yürütülmekte olan **"Turist Rehberlerinde Rekreasyonel Faaliyetlerin ve Öznel İyi Oluşun Hizmet Performansına Etkisi"** konulu yüksek lisans tezi çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Araştırma sonuçlarının geçerli olabilmesi için maddelere içtenlikle yanıt vermeniz oldukça önemlidir. Ankete vereceğiniz tüm cevaplar gizli kalacak ve üçüncü taraflarla kesinlikle paylaşılmayacaktır. Katılımınız ve çalışmamıza zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Afyon Kocatepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Rehberliği Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Elbeyi PELİT Tuğba YAKAR

Lütfen Arka Sayfaya Geçiniz!

KİŞİSEL BİLGİLER	
1-Cinsiyetiniz? □ Erkek □ Kadın	**5-Çalışma şekliniz?** Acenteye bağlı () Serbest Çalışan () Her ikisinde çalışan ()
2-Medeni Durumunuz? □ Bekar □ Evli	**6-Bakanlığın belirlediği taban ücretinialabilme durumunuzu belirtiniz.** □ Evet □ Hayır □ Bazen
3-Eğitim durumunuz? □ Lise □ Ön Lisans □ Lisans □ Yüksek Lisans □ Doktora	**7-Hangi rehberler odasına bağlısınız?** □ ADRO □ ANRO □ ARO □ ATRO □ BURO □ÇARO □ GARO □ İRO □ İZRO □MUTRO □ NERO □ ŞURO □ TRO
4-Kaç yıldan beri rehberlik mesleğini yapıyorsunuz? □ 1 yıldan az □ 1-4 yıl □ 5-9 yıl □ 10-14 yıl □ 15 yıldan fazla	**8-Hangi bölgede/bölgelerde rehberlik mesleğini yapıyorsunuz** □ Marmara Bölgesi □ Ege Bölgesi □ Karadeniz Bölgesi □Doğu Anadolu Bölgesi □ Güneydoğu Anadolu Bölgesi□ Akdeniz Bölgesi □ İç Anadolu Bölgesi

Lütfen Arka Sayfaya Geçiniz!

	Sayın Katılımcı; **Aşağıda belirtilen yargılar ile ilgili görüşünüzü, "1=Asla (Hiç) "2= Nadiren", "3= Ara Sıra", "4=Sık sık" ve "5= Çok sık" seçeneklerinden birine, lütfen (X) işareti koyarak belirtiniz.** ***REKREAKTİF FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYİ ÖLÇEĞİ***	**Asla (Hiç)**	**Nadiren**	**Ara Sıra**	**Sık sık**	**Her zaman**
FİZİKSEL FAALİYETLER						
1	Aerobik/ Fitness	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Badminton	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Bisiklet	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Jimnastik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Buz pateni	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Yüzme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Koşu	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Tırmanış	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Yürüyüş	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Tenis	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Masa tenisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Dövüş sanatları (judo ve karate gibi)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Yoga/pilates	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
AÇIK ALAN FAALİYETLERİ						
14	Okçuluk	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Atv ve arazi araçları kullanmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Kuş gözlemciliği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Bahçecilik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Parka gitmek	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Dağ tırmanışı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Balık tutmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Golf	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Scuba diving (aletli dalış)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Kayak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Kamp yapmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Avcılık	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	Ata binmek	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Piknik yapmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
GRUP FAALİYETLERİ						
28	Paintball	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Voleybol	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Basketbol	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	Bowling	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	Futbol	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
KÜLTÜREL FAALİYETLER						
33	Sanatsal performans (sosyal, halk, bale, caz gibi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	Konser	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35	Müze ziyareti	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36	Tiyatroya gitmek	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37	Fuar ve festival gibi kültürel etkinliklere katılmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
HOBİLER						
38	Resim yapmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39	Yazmak (şiir, öykü, deneme)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40	Şarkı söylemek	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
41	Müzik aleti çalmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
42	Fotoğrafçılık	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
43	Ağaç işleri/ marangozluk/ oymacılık	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
44	El işleri yapmak (örgü, dikiş, tığ işleri)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
45	Çiçek düzenleme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
46	Çömlekçilik ve heykeltıraşlık	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
47	Koleksiyonculuk	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
48	Zevk için yemek yapmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

DİĞER FAALİYETLER						
49	İnternette vakit geçirmek	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
50	Video oyunları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
51	Satranç	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
52	Masa/ kart oyunları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
53	Televizyon seyretmek	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
54	Kitap, dergi ve gazete okumak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
55	Seyirci olarak spor etkinliklerine katılmak	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
56	Kulüp toplantıları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Lütfen Arka Sayfaya Geçiniz!

Sayın Katılımcı; **Aşağıda belirtilen yargılar ile ilgili görüşünüzü, "1= Hiç Katılmıyorum", "2= Az Katılıyorum", "3= Orta Düzeyde Katılıyorum", "4= Çok Katılıyorum" ve "5= Tamamen Katılıyorum" seçeneklerinden birine, lütfen (X) işareti koyarak belirtiniz.** ***ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ***		**Hiç Katılmıyorum**	**Az Katılıyorum**	**Orta Düzeyde Katılıyorum**	**Çok Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
1	Geleceğe yönelik planlar yapmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Yaşamımda zevk alarak yaptığım etkinlik sayısı azdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Geriye dönüp baktığımda istediklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Kişilik özelliklerimden genel olarak memnunum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	İstediğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Günlük yaşamımdaki sorumluluklarımı başarıyla yerine getiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Ulaşmak istediğim ideallerim var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	İlgi ve yeteneklerime uygun etkinliklerin yaşamımdaki yeri istediğim ölçüdedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Küçük sorunları bile büyütürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Yakın gelecekte yaşamımda güzel gelişmeler olacağına inanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Kişiler arası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılamıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Umutlarımın gerçekleşeceğine inanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Ailemle olan ilişkilerimden memnunum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Kendimi yalnız hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Başkalarının mutlu göründüğü kadar mutlu olmayı isterdim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	Yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Sosyal ilişkilerimdeki girişkenlik yanımdan hoşnuttum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Kendime hedefler koymakta zorlanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	İç dünyamın zaman geçtikçe zenginleştiğini hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	Tanıdığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntım var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33	Yaşamın zorluklarıyla baş etme gücüme güveniyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	Sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35	Serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37	Yaşamım başarısızlıklarla dolu.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38	Güçlükler karşısında çabuk pes ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39	Çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabileceğim insanlar var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40	Sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
41	Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşılardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
42	İsteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
43	Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
44	Yaşama iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
45	Arkadaşlarıma kendimi istediğim gibi ifade edemiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
46	Başkalarına yardım edebilme ve onlara destek olma becerimden hoşnuttum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Lütfen Arka Sayfaya Geçiniz!

Sayın Katılımcı; **Aşağıda belirtilen yargılar ile ilgili görüşünüzü, "1= Hiç Katılmıyorum", "2= Az Katılıyorum", "3= Orta Düzeyde Katılıyorum", "4= Çok Katılıyorum" ve "5= Tamamen Katılıyorum" seçeneklerinden birine, lütfen (X) işareti koyarak belirtiniz.** ***PERFORMANS ÖLÇEĞİ***		**Hiç Katılmıyorum**	**Az Katılıyorum**	**Orta Düzeyde Katılıyorum**	**Çok Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
1	Turlarımı tam zamanında tamamlarım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	İş hedeflerime fazlasıyla ulaşırım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Sunduğum hizmet kalitesinde standartlara fazlasıyla ulaştığımdan eminim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Bir problem gündeme geldiğinde en hızlı şekilde çözüm üretirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Misafirlerimin ne beklediğini bilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Misafire sunulan hizmetler konusunda diğer rehberlere göre daha fazla bilgiye sahibimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Bu sektörde çalışan diğer rehberlerle kıyaslandığında işimi iyi yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Aynı bölgede çalışan diğer rehberlerle kıyaslandığında işimi mükemmel yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

ANKETİMİZ BİTMİŞTİR. KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER…

Ek 2: Araştırma Hipotezlerinin Desteklenme Durumu

Hipotezler	Bj/r	p	Sonuç
H_1: Turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin hizmet performansı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	0,358	0,000	**Desteklendi**
H_2: Turist rehberlerinde öznel iyi oluşun hizmet performansı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	0,468	0,000	**Desteklendi**
H_3: Turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlerin ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki vardır.	0,260	0,000	**Desteklendi**